

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO,
SOCIALNE ZADEVE IN ENAKE MOŽNOSTI**

Štukljeva cesta 44, 1000 Ljubljana

T: 01 369 77 00

F: 01 369 78 32

E: gp.mddsz@gov.si www.mddsz.gov.si

Številka: 070-49/2023/34
Ljubljana, 6. 7. 2023
GENERALNI SEKRETARIAT VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE Gp.gs@gov.si
ZADEVA: Odgovor Vlade Republike Slovenije na vprašanja Zagovornika načela enakosti – predlog za obravnavo
1. Predlog sklepov vlade:
Na podlagi šestega odstavka 21. člena Zakona o Vladi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 24/05 – uradno prečiščeno besedilo, 109/08, 38/10 – ZUKN, 8/12, 21/13, 47/13 – ZDU-1G, 65/14, 55/17 in 163/22) je Vlada Republike Slovenije na ... seji dne ... pod točko ... sprejela naslednji
SKLEP:
Vlada Republike Slovenije je sprejela odgovor Zagovorniku načela enakosti s področja usklajenosti zakonodaje na področju invalidskega varstva s Konvencijo o pravicah invalidov od leta 2018 do leta 2023.
Barbara Kolenko Helbl GENERALNA SEKRETARKA
Sklep prejmejo:
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti,- Ministrstvo za digitalno preobrazbo,- Ministrstvo za finance,- Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport,- Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano,- Ministrstvo za infrastrukturo,- Ministrstvo za javno upravo,- Ministrstvo za kulturo,- Ministrstvo za naravne vire in prostor,- Ministrstvo za notranje zadeve,- Ministrstvo za obrambo,- Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo,- Ministrstvo za pravosodje,- Ministrstvo za solidarno prihodnost,- Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije,- Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje,- Ministrstvo za zdravje in- Služba Vlade RS za zakonodajo.
2. Predlog za obravnavo predloga zakona po nujnem ali skrajšanem postopku v državnem zboru z obrazložitvijo razlogov:
/
3.a Osebe, odgovorne za strokovno pripravo in usklajenost gradiva:
mag. Andrejka Znoj, generalna direktorica, Direktorat za invalide Saša Mlakar, sekretarka, Direktorat za invalide

3.b Zunanji strokovnjaki, ki so sodelovali pri pripravi dela ali celotnega gradiva:		
/		
4. Predstavniki vlade, ki bodo sodelovali pri delu državnega zbora:		
/		
5. Kratak povzetek gradiva:		
Generalna skupščina Združenih narodov je 13. decembra 2006 sprejela Konvencijo o pravicah invalidov in Izbirni protokol h Konvenciji o pravicah invalidov. Konvencija je namenjena zaščiti pravic in dostojanstva invalidov. Republika Slovenija je konvencijo in izbirni protokol podpisala med prvimi, 31. marca 2007 na sedežu Združenih narodov, ratificirala pa aprila, leta 2008. Republika Slovenija je dolžna Odboru za pravice invalidov (v nadaljevanju: Odbor) poročati o njeni implementaciji v njen pravni red, kot to določa 35. člen Konvencije in Smernice za pripravo dokumenta, ki se nanašajo na pogodbo. Republika Slovenija je prvo, uvodno poročilo zagovarjala leta 2018. Na podlagi zagovora je Odbor Republiki Sloveniji poslal Sklepne ugotovitve glede uvodnega poročila. Naslednje združeno in skrajšano poročilo bo Republika Slovenija dolžna poslati Odboru okvirno leta 2026, saj ima Odbor veliko zamudo pri obravnavah poročil zaradi predhodne pandemije. Zagovornik načela enakosti je Vlado Republike Slovenije pozval, naj mu poroča o dosedanjih aktivnostih pri uresničevanju in usklajevanju zakonodaje na področju invalidskega varstva s Konvencijo o pravicah invalidov od leta 2018. Vlada Republike Slovenije je pripravila poročila s posameznih resorjev, glede na njihova pisna poročila in iz katerih je razvidno, da Vlada Republike Slovenije uresničuje zavezo, dano ob ratifikaciji Konvencije. Opomba: Medresorsko pridobljeni podatki so se zbirali med menjavo ministrstev v Republiki Sloveniji zato prihaja do odstopanja med poimenovanji ministrstev. Gradivo so nova ministrstva dopolnila.		
6. Presoja posledic za:		
a)	javnofinančna sredstva nad 40.000 EUR v tekočem in naslednjih treh letih	NE
b)	usklajenost slovenskega pravnega reda s pravnim redom Evropske unije	NE
c)	administrativne posledice	NE
č)	gospodarstvo, zlasti mala in srednja podjetja ter konkurenčnost podjetij	NE
d)	okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki	NE
e)	socialno področje	NE
f)	dokumente razvojnega načrtovanja: – nacionalne dokumente razvojnega načrtovanja – razvojne politike na ravni programov po strukturi razvojne klasifikacije programskega proračuna – razvojne dokumente Evropske unije in mednarodnih organizacij	NE
7.a Predstavitev ocene finančnih posledic nad 40.000 EUR:		
/		

I. Ocena finančnih posledic, ki niso načrtovane v sprejetem proračunu				
	Tekoče leto (t)	t + 1	t + 2	t + 3
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) prihodkov državnega proračuna				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) prihodkov občinskih proračunov				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) odhodkov državnega proračuna				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) odhodkov občinskih proračunov				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) obveznosti za druga javnofinančna sredstva				
II. Finančne posledice za državni proračun				
II.a Pravice porabe za izvedbo predlaganih rešitev so zagotovljene:				
Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1
SKUPAJ				
II.b Manjkajoče pravice porabe bodo zagotovljene s prerazporeditvijo:				
Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1
SKUPAJ				
II.c Načrtovana nadomestitev zmanjšanih prihodkov in povečanih odhodkov proračuna:				
Novi prihodki		Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1	
SKUPAJ				
OBRAZLOŽITEV:				
I. Ocena finančnih posledic, ki niso načrtovane v sprejetem proračunu				
V zvezi s predlaganim vladnim gradivom se navedejo predvidene spremembe (povečanje, zmanjšanje):				
/				
II. Finančne posledice za državni proračun				
Prikazane morajo biti finančne posledice za državni proračun, ki so na proračunskih postavkah				

načrtovane v dinamiki projektov oziroma ukrepov:	
II.a Pravice porabe za izvedbo predlaganih rešitev so zagotovljene:	
/	
II.b Manjkajoče pravice porabe bodo zagotovljene s prerazporeditvijo:	
/	
II.c Načrtovana nadomestitev zmanjšanih prihodkov in povečanih odhodkov proračuna:	
/	
7.b Predstavitev ocene finančnih posledic pod 40.000 EUR:	
/	
Kratka obrazložitev	
/	
8. Predstavitev sodelovanja z združenji občin:	
Vsebina predloženega gradiva (predpisa) vpliva na:	NE
– pristojnosti občin, – delovanje občin, – financiranje občin.	
Gradivo (predpis) je bilo poslano v mnenje:	
– Skupnosti občin Slovenije SOS: NE	
– Združenju občin Slovenije ZOS: NE	
– Združenju mestnih občin Slovenije ZMOS: NE	
Predlogi in pripombe združenj so bili upoštevani:	
/	
Bistveni predlogi in pripombe, ki niso bili upoštevani.	
9. Predstavitev sodelovanja javnosti:	
Gradivo je bilo predhodno objavljeno na spletni strani predlagatelja:	NE
Za navedeno gradivo ni potrebno javne obravnave.	
(Če je odgovor DA, navedite:	
/	
Mnenja, predlogi in pripombe z navedbo predlagateljev (imen in priimkov fizičnih oseb, ki niso poslovni subjekti, ne navajajte):	
/	
Upoštevani so bili:	
/	
Bistvena mnenja, predlogi in pripombe, ki niso bili upoštevani, ter razlogi za neupoštevanje:	
Poročilo je bilo dano	
Javnost je bila vključena v pripravo gradiva v skladu z Zakonom o ..., kar je navedeno v predlogu predpisa.)	
10. Pri pripravi gradiva so bile upoštevane zahteve iz Resolucije o normativni dejavnosti:	NE
11. Gradivo je uvrščeno v delovni program vlade:	NE
Luka MESEC MINISTER	

Priloge:

- predlog sklepa
- poročilo o uresničevanju in implementaciji Konvencije o pravicah invalidov in Sklepnih ugotovitev Odbora za pravice invalidov
- priloga: Pravni akti in strateški dokumenti invalidskega varstva od leta 2014 do 2021

Na podlagi šestega odstavka 21. člena Zakona o Vladi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 24/05 – uradno prečiščeno besedilo, 109/08, 38/10 – ZUKN, 8/12, 21/13, 47/13 – ZDU-1G, 65/14, 55/17 in 163/22) je Vlada Republike Slovenije na ... seji dne ... pod točko ... sprejela naslednji

SKLEP:

Vlada Republike Slovenije je sprejela odgovor Zagovorniku načela enakosti s področja usklajenosti zakonodaje na področju invalidskega varstva s Konvencijo o pravicah invalidov od leta 2018 do leta 2023.

Barbara Kolenko Helbl
GENERALNA SEKRETARKA

Sklep prejmejo:

- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti,
- Ministrstvo za digitalno preobrazbo,
- Ministrstvo za finance,
- Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport,
- Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano,
- Ministrstvo za infrastrukturo,
- Ministrstvo za javno upravo,
- Ministrstvo za kulturo,
- Ministrstvo za naravne vire in prostor,
- Ministrstvo za notranje zadeve,
- Ministrstvo za obrambo,
- Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo,
- Ministrstvo za pravosodje,
- Ministrstvo za solidarno prihodnost,
- Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije,
- Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje,
- Ministrstvo za zdravje in
- Služba Vlade RS za zakonodajo.

Zagovornik načela enakosti (v nadaljnjem besedilu: Zagovornik) je na Vlado Republike Slovenije naslovil poizvedbo v zvezi z implementacijo Konvencije o pravicah invalidov in uresničevanja Sklepnih ugotovitev Odbora za pravice invalidov. Zagovornik Vladi Republike Slovenije priporoča, da v sodelovanju med resornimi ministrstvi in drugimi pristojnimi organi pristopi k uresničevanju Sklepnih ugotovitev Odbora za pravice invalidov.

Zagovornik je v svojem dopisu na Vlado Republike Slovenije naslovil mnenje, da resorna ministrstva in druge pristojne organizacije ne uresničujejo obveznosti implementacije Konvencije o pravicah invalidov na podlagi Sklepnih ugotovitev, ki jih je 5. marca 2018 Republiki Sloveniji posredoval Odbor za pravice invalidov.

Nadalje Zagovornik podaja dvajset obveznosti, za katere meni, da so ključne neuresničene obveznosti in trinajst posebej sistemsko pomembnih, le delno uresničenih obveznosti, ki se navezujejo na posamezne odstavke oziroma točke sklepnih ugotovitev Odbora za pravice invalidov.

1. V Republiki Sloveniji so za pripravo in implementacije zakonodaje s področja invalidov pristojna vsa resorna ministrstva.

Leta 2021 je Vlada Republike Slovenije na svoji 97. redni seji dne 14. 10. 2021 sprejela Akcijski program za invalide 2022 – 2030 (v nadaljnjem besedilu: API). API obsega trinajst temeljnih ciljev s skupaj 120 ukrepi, ki celovito urejajo vsa področja življenja invalidov. Zasnova za pripravo API so mednarodni dokumenti, med katere sodijo konvencija, Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030 in Unija Enakosti: strategija o pravicah invalidov za obdobje 2021 – 2030. Za spremljanje in uresničevanje API je minister pristojen za invalidsko varstvo sprejel Sklep o imenovanju in nalogah Komisije za spremljanje API. Komisijo sestavljajo predstavniki resornih ministrstev, strokovnih organizacij, NSIOS, drugih invalidskih organizacij izven NSIOS in Zveza društev upokojencev Slovenije. Naloga komisije je, da vsako leto predloži Vladi RS poročilo o izvajanju API za preteklo leto. Ob zaključku zadnjega poročila v obdobju se naredi pregled uresničevanja programa in se v API za novo obdobje zapiše celoten pregled politik in zakonodaje za obdobje od začetka veljave API do konca obdobja. Podatki v drugem API 2014 – 2021 vsebujejo celoten pregled iz obdobja prvega API 2007 – 2013 in tretji API 2022 – 2030 vsebuje pregled iz obdobja drugega API. Prav tako pa je mogoče vsako leto iz poročil API razbrati, kakšne politike in zakonodaje so bile sprejete in kakšne spremembe so bile sprejete v predhodnem letu. Poročilo vsako leto do 30. junija s sklepom sprejme Vlada Republike Slovenije.

2. Vlada Republike Slovenije je pripravila odgovore pristojnih resornih ministrstev za posamezna invalidska vprašanja in pregled zakonodaje.

Prispevek Vlade Republike Slovenije je pripravljen na poziv Zagovornika za posredovanje podatkov o usklajenosti slovenske zakonodaje s področja invalidskega varstva s konvencijo vsebuje pregled tistih določb zakonov s področja, ki so v pristojnosti resornih ministrstev. Podrobnejši podatki pa so navedeni v prilogi. Priloga pa se poleg poročil posameznih ministrstev nanaša na aktivnosti in ukrepe, ki so bili izvedeni za namen implementacije Konvencije o pravicah invalidov.

3. Vlada Republike Slovenije ugotavlja, da se zakonodaja uresničuje in implementira skladno s Konvencijo o pravicah invalidov in na podlagi priporočil Odbora.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti in Ministrstvo za solidarno prihodnost (prej: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti):

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (v nadaljnjem besedilu: MDDSZ) posreduje odgovor Zagovorniku glede uresničevanja in implementacije Konvencije ZN o pravicah invalidov. Slednje je razlog, da je Vlada Republike Slovenije sprejela API 2022 – 2030 (kot navedeno zgoraj). MDDSZ Zagovornika seznanja z izdajo že drugega Vodnika po pravicah invalidov, ki je bil izdan v lahko berljivi pisavi, kar pomeni, da je bila zbrana zakonodaja predstavljena na način, da je razumljiva vsem. Prav tako MDDSZ pripravlja več mednarodnih projektov, kot je Prehod mladih na trg dela in EU kartica ugodnosti za invalide, ter drugi, katerih namen je postopna sistemska ureditev.

MDDSZ dodaja, da je invalidska zakonodaja, razpršena med posameznimi ministrstvi v Republiki Sloveniji, kar pa nikakor ni posebnost v Evropski uniji, saj ima podobno ureditev tudi mnogo drugih držav članic Evropske unije.

Aktivnosti za ureditev mehanizma za nadzor in spremljanje implementacije konvencije:

MDDSZ je dne 3. 11. 2020 s strani Varuha prejelo pobudo za začetek določitve Varuha za neodvisno telo na podlagi 33. člena Konvencije o pravicah invalidov in Pariških načelih. V ta namen smo Varuha obvestili o dosedanjem delovanju ministrstva v zvezi s 33. členom Konvencije o pravicah invalidov. MDDSZ je na podlagi Zakona o izenačevanju možnosti invalidov vzpostavil Svet za invalide Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu Svet), ki je 11. 2. 2014 nastopil prvi mandat, drugi mandat 7. 12. 2017 in s sklepom ministra tretji mandat dne 1. 9. 2021. Člani Sveta so leta 2017 podali pobudo za pripravo samostojnega Sveta, ki bi deloval skladno z določbo 33. člena Konvencije o pravicah invalidov. Na MDDSZ je bila sprejeta odločitev o izvedbi Javnega naročila za izvedbo analize pravno finančne strukture Sveta, ki je moralo zadostiti vsem pogojem v skladu s Konvencijo o pravicah invalidov, Pariškimi načeli in slovensko zakonodajo. Inštitut za javno upravo pri pravni fakulteti v Ljubljani je pripravil osnutek Zakona o svetu za invalide RS, skupaj s finančno kadrovskim načrtom. Osnutek Zakona o Svetu za invalide RS je bil potrjen s strani članov Sveta na 5. redni seji Sveta z dne 19. 3. 2019.

Z namenom ureditve neodvisnega telesa je bil 3. 6. 2021 organiziran sestanek, kjer so sodelovali, državni sekretar MDDSZ, Varuh, Ministrstvo za pravosodje, Ministrstvo za zunanje zadeve, Nacionalni svet invalidskih organizacij Slovenije (v nadaljnjem besedilu: NSIOS) in predstavniki Sveta. Do dogovora glede ureditve neodvisnega organa ni prišlo.

Državni svetnik Dane Kastelic je v juniju 2022 v zakonodajni postopek posredoval predlog Zakona o Svetu za invalide Republike Slovenije. Po obravnavi na Odboru za delo, družino, socialne zadeve in invalide je bilo dogovorjeno, da se do konca leta 2022 v Državnem svetu organizira posvet o ureditvi neodvisnega telesa z namenom ureditve področja. Na posvetu 2. 12. 2022 so sodelovali vsi deležniki, tudi predstavnica Varuha, dr. Simona Drenik Bavdek, pomočnica vodje Centra za človekove pravice, ki je predstavila videnje ureditve neodvisnega telesa v skladu s 33. členom Konvencije o pravicah invalidov.

Na posvetu so bili sprejeti naslednji sklepi:

1. Vsi udeleženi deležniki posveta se zavzamejo, da se v skladu s 33. členom konvencije uredi vse potrebno za določitev in vzpostavitev neodvisnega telesa za spodbujanje, varovanje in spremljanje izvajanja konvencije.
2. Prvi naslednji vsebinski usklajevalni sestanek za določitev in vzpostavitev neodvisnega telesa se organizira v januarju 2023

3. Do 30. 6. 2023 se mora pripraviti vsa potrebna dokumentacija za vzpostavitev in delovanje tega neodvisnega telesa za spodbujanje, varovanje in spremljanje izvajanja konvencije.

Poročanje Odboru za pravice invalidov:

Odbor je na svoji 386. seji 5. marca 2018 sprejel sklepne ugotovitve, v katerih je izpostavil pozitivne vidike napredka, ki ga je Republika Slovenija dosegla pri uresničevanju svojih obveznosti po konvenciji v obdobju, za katero je poročala, ter podal priporočila za pospešitev uresničevanja določil Konvencije o pravicah invalidov, ki so navedena v Vladnem gradivu.

V sklepnih ugotovitvah je Odbor pozval Republiko Slovenijo, da svoje združeno drugo do četrto periodično poročilo predloži do 24. maja 2022 in vanj vključi podatke o izvajanju priporočil iz teh sklepnih ugotovitev. Predviden rok zagovora naslednjega poročila je po odgovoru Odbora za pravice invalidov med koncem leta 2006 in 2008. Preliminarna vprašanja pa naj bi Republika Slovenija prejela predvidoma ob koncu naslednjega leta 2024.

Odbor je v vmesnem času spremenil način poročanja, s čimer se je Republika Slovenija strinjala in kasneje spremenil tudi datum poročanja. Način poročanja trenutno še ni dorečen, z njim nas bo Odbor seznanil tri mesece pred predvidenim datumom poročanja. Odbor ima trenutno precejšnjo zamudo zaradi COVID-19. Okvirni datum za poročanje držav podpisnic Konvencije, je dostopen na uradni spletni strani Odbora (OHCHR - Simplified reporting (Poenostavljen postopek poročanja).

MDDSZ samo ne vodi statističnih podatkov in ne zbira administrativnih podatkov drugih ministrstev, zato jih Zagovorniku ne more posredovati. Ko mora poročati Odboru v Ženevi, MDDSZ sestavi delovno skupino, sestavljeno iz predstavnikov vseh pristojnih ministrstev v Republiki Sloveniji, ki pripravijo posamezna poročila o implementaciji Konvencije ZN o pravicah invalidov za svoje področje, MDDSZ pa na podlagi tako zbranih poročil pripravi skupno poročilo. Za natančna pojasnila glede aktivnosti in ukrepov posameznih resornih ministrstev v Republiki Sloveniji, ki jih želi Zagovornik, mora MDDSZ zaprositi vsa posamezna ministrstva v Republiki Sloveniji, saj samo ni pristojno dajati podatkov z delovnega področja drugih ministrstev.

MDDSZ je koordinator, na podlagi Konvencije pa izvaja in implementira zakonodajo s svojega področja dela, ni pa odgovorno za poročanje ostalih ministrstev v Republiki Sloveniji, ki so prav tako odgovorna za izvajanje, in implementacijo zakonodaje vsako s svojega področja dela.

Z vidika pristojnosti MDDSZ glede ureditve urejanja trga dela, Zakon o urejanju trga dela (Uradni list RS, št. 80/10, 40/12 – ZUJF, 21/13, 63/13, 100/13, 32/14 – ZPDZC-1, 47/15 – ZZSDT, 55/17, 75/19, 11/20 – odl. US, 189/20 – ZFRO, 54/21, 172/21 – ZODPoI-G, 54/22 in 59/22 – odl. US), ureja ukrepe države na trgu dela, s katerimi se zagotavljata izvajanje storitev javne službe na področju zaposlovanja in ukrepov aktivne politike zaposlovanja ter delovanje sistema zavarovanja za primer brezposelnosti, določajo izvajalci ukrepov, predpisujejo pogoji in postopki za uveljavljanje posameznih pravic in storitev, ki jih določa ta zakon.

V poglavju Delo in zaposlovanje Odbor priporoča državi pogodbenici (tč. 46):

- (a) prejme ukrepe, namenjene spodbujanju vključujočega, odprtega in dostopnega trga dela za invalide v vseh sektorjih;
- (b) oblikuje posebne spodbude za delodajalce in zagotovi primerno prilagoditev za invalide, zlasti za osebe z motnjami v duševnem razvoju, da bi se omogočila njihova vključitev na odprti trg dela;

Država spodbuja zaposlovanje brezposelnih invalidnih oseb tudi z ukrepi aktivne politike zaposlovanja (v nadaljnjem besedilu: APZ), s katerimi odpravlja neskladja na trgu dela in zmanjšuje ovire za zaposlovanje, še posebej težje zaposljivih oseb. Namen APZ je usklajevati ponudbo in povpraševanje na trgu dela, zmanjšati brezposelnost in povečati zaposlenost, okrepiti usposobljenost posameznikov in jim pomagati do zaposlitve.

Invalidne brezposelne osebe sodijo v ranljivo skupino oseb in se zaradi večje socialne vključenosti in povečanja možnosti za vstop na trg dela prednostno vključujejo v različne programe APZ. Prednost pri vključevanju v programe APZ imajo osebe, ki prejemajo denarno nadomestilo za primer brezposelnosti ali socialnovarstvene prejemke, osebe iz ranljivih skupin na trgu dela ter brezposelne osebe, ki še niso bile vključene v noben ukrep APZ. S programi usposabljanja in izobraževanja si lahko brezposelne osebe pridobijo izobrazbo, znanje in veščine za opravljanje določenih poklicev ali nalog na delovnem mestu. V okviru programov APZ osebe lahko pridobijo tudi praktične delovne izkušnje, s katerimi si olajšajo pot do zaposlitve. S programi spodbujanja zaposlovanja pa se brezposelne osebe vključijo v delovno okolje, spoznajo nove ljudi in pridobijo dodatna znanja, veščine in delovne izkušnje.

Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 87/11, 96/12 – ZPIZ-2, 98/14 in 18/21; v nadaljnjem besedilu: ZZRZI), ki je med drugim uzakonil kvotni sistem zaposlovanja invalidov, s tem je pričela delovati tudi Komisija za ugotovitev podlage za odpoved pogodbe o zaposlitvi (v nadaljnjem besedilu: komisija za odpuščanje invalidov). Delodajalec, ki želi odpovedati pogodbo o zaposlitvi invalidu mora pridobiti ustrezno mnenje komisije. Invalid ima poleg tega še vedno možnost sodnega varstva.

Kvotni sistem zaposlovanja invalidov zajema tako zasebni kot javni sektor, gospodarstvo in negospodarstvo z najmanj 20 zaposlenimi. Višina kvote po ZZRZI je od 2-6%, odvisno od dejavnosti delodajalca.

Kvotni sistem v Republiki Sloveniji ocenjujemo kot uspešen. Delodajalci, ki ne izpolnjujejo kvote, morajo plačati prispevek v Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživitveni sklad Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: sklad) v višini 70 % minimalne plače za vsakega manjkajočega invalida. Če ne plačajo, sledi izvršba Finančne uprave Republike Slovenije.

Če delodajalci presegajo predpisano kvoto (sem sodijo tudi delodajalci z manj kot 20 zaposlenimi), so za invalide nad kvoto oproščeni plačila prispevka za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, prejmejo pa tudi mesečno nagrado za vsakega invalida nad kvoto v višini 20 % minimalne plače.

Republika Slovenija ima prijavljeno shemo državnih pomoči zaradi zaposlenih invalidov. Velikost sheme je v letu 2020 znašala pribl. 120 milijonov evrov. Republika Slovenija vsako leto poroča Evropski komisiji o učinkovitosti sheme. Do zdaj ugotavljamo, da je shema učinkovita. Kot kazalnike učinkovitosti merimo razmerje med vsemi zaposlenimi in zaposlenimi invalidi oziroma razmerje med vsemi brezposelnimi in brezposelnimi invalidi. Razmerje ostaja že več let na enaki ravni.

Republika Slovenija ocenjuje, da so dobri rezultati pri zaposlovanju invalidov tudi posledica uspešnega izvajanja storitev zaposlitvene rehabilitacije, ki jo po celi državi izvaja 18 strokovnih timov, financiranih s strani Republike Slovenije.

Delodajalci-zavezanci h kvoti, imajo tudi možnost nadomestne izpolnitve kvote s sklenitvijo pogodbe o poslovnem sodelovanju z invalidskimi podjetji ali zaposlitvenimi centri. Oba navedena tipa poslovnih subjektov sta na trgu, invalidi prejemajo vsaj zakonsko predpisano minimalno plačo in imajo vse pravice iz naslova delovnega razmerja. Teče jim delovna doba.

Ključno za dosledno izvajanje kvotnega sistema, tako, kar se tiče bonitet, kot tudi kaznovanja. Vedno več je tudi podpornih zaposlitev, to so zaposlitve invalidov, ki na delovnem mestu potrebujejo podpirne storitve (npr. storitve tolmačenja-gluhi, storitve osebne asistence ...). Del uspeha zaposlovanja invalidov je ozaveščanje delodajalcev in pozivi k njihovi družbeni odgovornosti. Vsekakor razvoj sodobnih tehnologij močno vpliva na povečano zaposljivost predvsem slepih in slabovidnih oseb ter težko gibalno oviranih oseb, ki so bile še pred desetletjem skoraj nezaposljive. Ob vsem je treba poudariti tudi pomen prilagojenega izobraževalnega sistema tako z vidika odprave arhitekturnih ovir, kot tudi izvajanje

izobraževalnih programov v invalidom prilagojenih tehnikah. Vedno več je mladih invalidov, ki pridobijo univerzitetno izobrazbo in lahko z ustreznimi prilagoditvami delovnih mest in sredstev za delo enakovredno opravljajo svoje delo.

Velik poudarek je dan tudi na to, da bi se mladi invalidi takoj po zaključku šolanja vključili na trg dela. Mladi invalidi se dokaj pozno vključijo na trg dela, kar pomeni, da so že slabše socializirani, kot so bili ob zaključku šolanja, da je njihova delovna kondicija upadla in se zato bistveno podaljša čas trajanja zaposlitvene rehabilitacije in podobno. V teku je projekt Prehod mladih s posebnimi potrebami na trg dela, kjer sodelujejo vsi izvajalci zaposlitvene rehabilitacije. Cilj projekta je motivirati mlade, njihove starše, šole, CSD, delodajalce, da se čim prej vključijo na trg dela.

Zakon o socialnem vključevanju invalidov (Uradni list RS, št. 30/18, 196/21 – ZDOsk in 206/21 – ZDUPŠOP; v nadaljnjem besedilu: ZSVI) je začel veljati 1. januarja 2019 in je nasledil zakon, ki je urejal družbeno varstvo duševno in telesno prizadetih oseb. Novi zakon omogoča osebam, ki pridobijo status invalida po tem zakonu tudi sklenitev pogodbe o zaposlitvi. Če se zaposlijo za krajši čas od polnega, te osebe obdržijo pravico do nadomestila za invalidnost, ki se poviša za razliko do veljavne minimalne plače.

Konec leta 2021 je bilo v Republiki Sloveniji več kot 35.400 zaposlenih invalidov po pogodbi o zaposlitvi, od tega 6.736 v invalidskih podjetjih in zaposlitvenih centrih, kot posebej prilagojenih delovnih okoljih za invalide. Konec leta 2022 je bilo v Republiki Sloveniji 35.640 zaposlenih invalidov po pogodbi o zaposlitvi, od tega je bilo v invalidskih podjetjih zaposlenih 6.030 terv zaposlitvenih centrih 864 invalidov. (podatki sklada)

V nadaljevanju Zakon o socialnovarstvenih prejemkih (Uradni list RS, št. 61/10, 40/11, 14/13, 99/13, 90/15, 88/16, 31/18, 73/18 in 196/21 – ZDOsk) (v nadaljevanju: ZSVI) in Zakon o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 23/07 – popr., 41/07 – popr., 61/10 – ZSVarPre, 62/10 – ZUPJS, 57/12, 39/16, 52/16 – ZPPreb-1, 15/17 – DZ, 29/17, 54/17, 21/18 – ZNOrg, 31/18 – ZOA-A, 28/19, 189/20 – ZFRO in 196/21 – ZDOsk) zagotavljata naslavljanje invalidov, in sicer: V Zakonu o socialnovarstvenih prejemkih (Uradni list RS, št. 61/10, 40/11, 14/13, 99/13, 90/15, 88/16, 31/18, 73/18 in 196/21 – ZDOsk) sta urejeni pravici do denarne socialne pomoči (DSP) in varstvenega dodatka (VD). Do navedenih pravic so (med drugim) upravičene osebe, ki so trajno nezaposljive ali trajno nezmožne za delo. Med trajno nezaposljive ali trajno nezmožne za delo se štejejo tudi nekateri invalidi. DSP in VD predstavljata varovalno mrežo, kar pomeni, da so do teh pravic upravičene vse osebe, ki nimajo materialne varnosti zagotovljene iz drugega naslova (npr. nadomestilo za invalidnost po ZSVI zadostuje za preživetje za invalida, ki izpolnjuje pogoje po ZSVI) oz. materialna varnosti iz drugega naslova ni zadostna (npr. invalidna oseba po ZSVI ima družino, zato nadomestilo za invalidnost po ZSVI ne zadostuje za preživetje). DSP in VD se lahko zvišata tudi za dodatek za pomoč in postrežbo (DPP), če invalid potrebuje pomoč pri opravljanju osnovnih življenjskih opravil. DPP se lahko dodeli v 3 različnih višinah glede na obseg pomoči pri opravljanju osnovnih življenjskih opravil.

Predpis minimalnih zahtev za dostopnost do blaga in storitev, ki so na voljo javnosti:

Na podlagi Direktive (EU) 2019/882 o zahtevah glede dostopnosti za proizvode in storitve (v nadaljnjem besedilu: Direktiva (EU) 2019/882) je MDDSZ sklicalo medresorsko delovno skupino za prenos navedene Direktive (EU) 2019/882 v državni pravni red in državni zbor je na 6. redni seji dne 24. 1. 2023 sprejel Zakon o dostopnosti do proizvodov in storitev za invalide (Uradni list RS št. 14/23; v nadaljnjem besedilu: ZDPSI).

MDDSZ je skupaj z drugimi resornimi ministrstvi oblikovalo delovno skupino, ki je na podlagi tega zakona pripravili Pravilnik o dostopnosti proizvodov za invalide, ki je bil sprejet junija 2023 in pripomore k izboljšanju dostopnosti do vsakdanjih proizvodov in storitev za invalide.

Za pripravo predpisa minimalnih zahtev glede dostopnosti do blaga in storitev, ki so na voljo javnosti na podlagi 8. člena Zakona o izenačevanju možnosti invalidov (Uradni list RS, št. 94/10, 50/14 in 32/17; v nadaljnjem besedilu: ZIMI) pa bo na MDDSZ v najkrajšem času oblikovalo medresorsko delovno skupino. Glede na to, da je MDDSZ, kot koordinator sodelovalo pri pripravi Direktive (EU) 2019/882 in nadalje kot koordinator in pisec horizontalnega, medresorskega zakona ZDPSI, je bilo smiselno počakati s pripravo minimalnih zahtev z 8. člena ZIMI, da bodo skladne z novo zakonodajo.

Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport (prej: Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo):

Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport (v nadaljnjem besedilu: MGTŠ) je na področju varnosti (ne-živilskih) proizvodov iz pristojnosti MGTŠ, zahteve za dostopnost temeljijo na enakosti in nediskriminatornosti. Kot primer navajamo informacijsko in komunikacijsko tehnologijo (v nadaljnjem besedilu: IKT) ter z njo povezane proizvode ter storitve, ki morajo že v fazi načrtovanja upoštevati zahteve glede funkcionalne dostopnosti, ki veljajo za proizvode in storitve IKT, skupaj z opisom testnih postopkov in metodologijo ocenjevanja za vsako zahtevo glede dostopnosti. Zahteve za dostopnost IKT in z njo povezanimi proizvodi so zasnovane tako, da koristijo tako invalidom kot tudi mnogim drugim uporabnikom.

Javni interes se vse bolj izkazuje tudi v skrbi za ranljive skupine, zato se zakonodaja na področju varnosti proizvodov v pristojnosti MGTŠ usklajuje tudi s tem vidikom. V postopku sprejema v Državnem zboru je novela Zakona o tehničnih zahtevah za proizvode in o ugotavljanju skladnosti (EVA 2022-2130-0010). Zakon je eden od temeljev slovenske tehnične zakonodaje in se med drugim širi na zahteve glede dostopnosti proizvodov za invalide, saj mora vse več tehničnih proizvodov (npr. dvigala, proizvodi povezani z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo) upoštevati tudi vidik dostopnosti za invalide. Cilj predlagane novele zakona je zagotoviti kakovostno zakonsko podlago za delo inšpekcijskih organov ter s kazenskimi določbami omogočiti sankcioniranje kršitev v zvezi z neupoštevanjem obveznosti gospodarskih subjektov, ponudnikov storitev informacijske družbe ter lastnikov in skrbnikov proizvodov.

Na področju varstva potrošnikov Zakon o varstvu potrošnikov (Uradni list RS, št. 130/22; v nadaljnjem besedilu: ZVPot-1), ureja pravice potrošnikov pri ponujanju, prodajanju in drugih oblikah trženja blaga, storitev in digitalne vsebine s strani podjetij ter določa dolžnosti podjetij, državnih organov in drugih subjektov, da te pravice zagotavljajo.

ZVPot-1 v prvem odstavku 6. člena med drugim določa, da "Podjetje prodaja blago in digitalno vsebino oziroma opravlja storitve vsem potrošnikom pod enakimi pogoji."

Glede na navedeno določbo, morajo podjetja prodajati blago, digitalno vsebino in opravljati storitve vsem potrošnikom pod enakimi pogoji in ne smejo izvajati prodaje na diskriminatoren način. ZVPot-1 tako ne ločuje potrošnikov glede na posamezen status (starejši, nosečnice, invalidi), temveč ureja potrošniške pravice enotno za vse potrošnike in pri tem sledi prenosu določb evropske potrošniške zakonodaje.

V drugem odstavku 3. člena je še določeno, da "Za razmerja, ki jih urejajo drugi zakoni, ki urejajo posebna področja varstva potrošnikov, se uporabljajo določbe tega zakona glede vprašanj, ki niso urejena v takem zakonu".

Tako je potrebno ob zagotavljanju vseh pravic vsem potrošnikom po ZVPot-1 upoštevati tudi ureditev dostopnosti za posamezne potrošnike, ki so urejeni v področni zakonodaji (npr. 8. člen Zakona o izenačevanju možnosti invalidov).

Na področju socialnega podjetništva Zakon o socialnem podjetništvu (Uradni list RS, št. 20/11, 90/14 – ZDU-1I in 13/18, v nadaljnjem besedilu: ZSocP), v prvem odstavku 3. člena določa, da socialno

podjetništvo krepi družbeno solidarnost in povezanost, spodbuja sodelovanje ljudi, krepi sposobnost družbe za reševanje socialnih, gospodarskih, okoljskih in drugih problemov, spodbuja socialne inovacije, zagotavlja dodatno ponudbo izdelkov in storitev, ki so v javnem interesu, razvija nove možnosti zaposlovanja, zagotavlja dodatna delovna mesta ter socialno vključenost in poklicno (re)integracijo ranljivih skupin ljudi na trgu dela. Pri tem kot (najbolj) ranljive skupine v četrtem odstavku 2. člena opredeli vse prikrajšane delavce, resno prikrajšane delavce in invalide, ki jih določa Uredba Komisije (EU) št. 651/2014 z dne 17. junija 2014 o razglasitvi nekaterih vrst pomoči za združljive z notranjim trgom pri uporabi členov 107 in 108 Pogodbe (UL L št. 187 z dne 26. 6. 2014, št. 1), zadnjič spremenjena z Uredbo Komisije (EU) 2017/1084 z dne 14. junija 2017 o spremembi Uredbe (EU) št. 651/2014, kar zadeva pomoč za pristaniško in letališko infrastrukturo, pragove za prigrasitev za pomoč za kulturo in ohranjanje kulturne dediščine in pomoč za športno in večnamensko rekreacijsko infrastrukturo ter sheme regionalne pomoči za tekoče poslovanje za najbolj oddaljene regije, in o spremembi Uredbe (EU) št. 702/2014, kar zadeva izračun upravičenih stroškov (UL L št. 156 z dne 20. 6. 2017, str. 1), (v nadaljnjem besedilu: Uredba 651/2014/EU).

Na podlagi uvodnih določil ZSocP, ta invalide in njihove reprezentativne organizacije naslavlja tudi v nadaljevanju. Tako določa, da so invalidska podjetja ter zaposlitveni centri subjekti socialne ekonomije (2. člen) ter posledično določa, da Svet za socialno ekonomijo, ki je delovno telo Vlade RS ter oblikuje politike razvoja socialnega podjetništva, med drugim sestavljajo tudi člani, ki jih imenujejo reprezentativne organizacije invalidskih podjetij in zaposlitvenih centrov (po enega člana vsaka skupina od skupaj 20 članov) (7. člen).

Nadaljnje ZSocP opredeljuje tudi posebne spodbude za socialno podjetništvo, pri tem v 36. členu določa, da: »Za socialno podjetje, ki zaposluje invalide, veljajo enake finančne spodbude, kot za delodajalce, ki zaposlujejo invalide nad predpisano kvoto.« Pri tem 38. člen določa, da je »Socialno podjetje v prvih dveh letih po pridobitvi statusa socialnega podjetja v skladu s programom ukrepov upravičeno do sofinanciranja usposabljanja in izobraževanja oseb, odgovornih za poslovanje in za delo z ranljivimi skupinami oseb...«

MGTŠ uresničuje določila 2. člena ZSocP na način, da pri financiranju ukrepov oziroma pripravi javnih razpisov namenja dodatne točke po merilih prijaviteljem, ki v svoje dejavnosti vključujejo (najbolj) ranljive ciljne skupine ljudi na trgu. Pri tem naj dodamo, da zaposlovanje invalidov ni primarni cilj oziroma namen socialnega podjetništva oziroma je spodbujanje zaposlovanja te skupine prebivalstva v pristojnosti MDDSZ. Ne glede na to, pa je v pripravi (desetletna) Strategija razvoja socialne ekonomije ter izvedbeni dokument strategije – program ukrepov. Glede na določila ZSocP je MGTŠ oziroma Svet za socialno ekonomijo zavezan v strategijo vključiti spodbude za tista socialna podjetja, ki zaposlujejo invalide ali druge predstavnike ranljivih ciljnih skupin na trgu dela oziroma načine usposabljanja oseb, ki so odgovorne za delo z njimi (36. in 38. člen ZSocP).

Pri pripravi strategije sodelujejo tudi predstavniki reprezentativnih organizacij invalidskih podjetij in zaposlitvenih centrov, ki jih je kot člane sveta imenovala vlada, in sicer predstavniki Zavoda invalidskih podjetij in Zavoda zaposlitvenih centrov.

MGTŠ sicer redno sodeluje z MDDSZ, tako je v sklopu pregleda politik na področju socialne ekonomije, ki ga je izvajalo v sodelovanju z OECD vključil tudi predstavnike pristojnega resorja. OECD je podal tudi konkretna priporočila za oblikovalce politik, kako še izboljšati vključevanje invalidskih podjetij in zaposlitvenih centrov v dejavnosti spodbujanja razvoja socialne ekonomije. Akcijski načrt, ki ga je pri tem pripravil OECD, je izhodišče za pripravo prej omenjene strategije.

Na področju turizma je v Zakonu o spodbujanju razvoja turizma (Uradni list RS, št. 13/18; v nadaljnjem besedilu: ZSRT-1) v tretji alineji prvega odstavka 18. člena določena oprostitev plačila turistične takse za invalide oziroma telesno okvaro. V 15. členu ZSRT-1 pa je med dejavnostmi in storitvami, katerih opravljanje na ravni turističnega območja je v javnem interesu, opredeljena tudi dejavnost informiranja turistov, vključno s turisti s posebnimi potrebami. Pravilnik o kategorizaciji nastanitvenih obratov (Uradni

list RS, št. 22/18, 5/19 in 182/20) določa kriterije za ocenjevanje, nekateri kriteriji so vezani tudi na dostop brez ovir (za invalidske vozičke, slepe in slabovidne), prav tako je za pridobitev hotela kategorije štirih zvezdic in več minimalni kriterij dvigalo za goste. Glede ostalih zahtev gostinskih objektov pa je urejeno v predpisih o graditvi objektov.

Ministrstvo za finance:

K drugi točki v zvezi z resornimi pristojnostmi Ministrstva za finance (v nadaljevanju: MF) uvodoma poudarjajo, da je zaznati visoka pričakovanja (pozitivnih) ukrepov na davčnem področju, torej glede ukrepov davčne politike.

Davčna politika države ni in ne more biti edini faktor oziroma sredstvo za urejanje drugih družbenih in socialnih razmerij, ampak naj ta le podpira druge politike in druge dogovorjene prioritete razvoja države in družbe ter sledi siceršnjim razmeram v družbi in državi. Davčna politika spodbuja razvoj področja posebnega družbenega varstva invalidov, tako na področju obdavčitve dohodkov fizičnih oseb (dohodninsko področje) kot tudi na drugih davčnih področjih (npr. davek na dodano vrednost, davek na motorna vozila, ipd.). V finančnem smislu imajo praviloma za posameznika aktivni finančni ukrepi socialne politike v obliki dodatnih prihodkov, ekonomskih pravic, neposrednih nakupov in namenskih sredstev večjo težo in so bolj pravični kot aktivni ukrepi davčne politike v obliki znižanja ali oprostitve obveznosti plačila davkov glede na osebne okoliščine, saj so ti lahko učinkoviti le pod pogojem, da oseba prejema obdavčljive dohodke, prav tako pa je, ker je dohodnina progresivni davek, davčni ukrep bolj učinkovit pri osebah, ki izkazujejo višjo davčno osnovo. Vsekakor pa je lažje zagotoviti bolj kakovostno in bolj osebno obravnavo ter boljšo prilagodljivost pri specializiranih organih in resorjih (MDDSZ ...), predvsem zaradi poznavanja konkretnih potreb, problematike in socialnih razmer.

Posebni ukrepi davčne politike so veljali tudi v obdobju od leta 2018 dalje. Davčna politika je sledila razvoju področja z ohranitvijo obstoječih ter uvedbo novih davčnih ukrepov. Več o sprejetih ukrepih in pregled zakonodaje na davčnem področju je mogoče najti v vsakoletnem poročilu o uresničevanju trenutnega API ter preteklih akcijskih programov, ki so objavljena na naslednji spletni strani: <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/akcijski-program-za-invalidne/>. Na spletni strani so dosegljiva poročila od leta 2007 dalje.

Ker so aktivnosti, navedene v teh poročilih, zelo obsežne in razvrščene po letih, jih v tem odzivu ne bomo posebej ponavljali.

V povezavi s 47. (d) in 48. (d) točko sklepnih ugotovitev konvencije

V zvezi s konkretnimi sklepnimi ugotovitvami Odbora v njihovem poročilu iz leta 2018 izpostavljam, da poročilo v točkah 47. in 48. obravnava 28. člen konvencije glede zagotovitve ustrezne življenjske ravni in socialnega varstva invalidov. Pri čemer najprej v točki 47 (a) ugotavlja visoko stopnjo revščine invalidov nato pa v točki 47 (b) ugotovi pomanjkanje pozitivnih davčnih ukrepov pri obdavčitvi pokojninskega in invalidskega zavarovanja za invalide, ki se spoprijemajo z revščino.

Posledično je točki 48 (d) kot ukrep oziroma priporočilo navedeno:

»48. Ob upoštevanju povezav med 28. členom konvencije in podciljem trajnostnega razvoja 1.3 odbor priporoča državi pogodbenici, da:

(d) izvaja pozitivne ukrepe pri obdavčitvi pokojninskega in invalidskega zavarovanja za invalide v primeru revščine«

Ugotovitve iz točke 47 (d) so po mnenju MF netočne in neupravičene, posledično pa tudi priporočila iz točke 48 (d).

Pojasnilo:

V skladu z veljavnim Zakonom o dohodnini (ZDoh-2) se osebam, ki prejemajo dohodke iz naslova pokojninskega in invalidskega zavarovanja, zagotavlja ugodnejša davčna obravnava, ki pomeni znižanje dohodnine v višini 13,5 % odmerjene pokojnine iz obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja (glej 112.člen ZDoh-2).

Navedeno v praksi pomeni, da oseba, ki prejema zgolj dohodke iz naslova pokojninskega in invalidskega zavarovanja, v kombinaciji s splošno olajšavo iz prvega odstavka 111. člena ZDoh-2 in dodatno splošno olajšavo iz drugega odstavka 111. člena ZDoh-2, ki se priznava osebam z letnimi prihodki do 16.000 EUR bruto, sploh ne plača dohodnine za dohodek iz naslova pokojninskega in invalidskega zavarovanja do višine 1.450,33 EUR bruto mesečno, oziroma za starejše od 70 let za dohodke do višine 1.710,33 EUR bruto mesečno. Iz navedenega nedvomno izhaja, da obstojijo največji možni pozitivni ukrepi na davčnem področju pri obdavčitvi pokojninskega in invalidskega zavarovanja za invalide v primeru revščine, saj so prejemki tovrstnih plačil v segmentu invalidov s podpovprečnimi prihodki dejansko v celoti neobdavčeni do višine mesečnih prejemkov 1.450,33 EUR mesečno. Višina neobdavčenih prejemkov močno presega bruto znesek minimalne plače v Republiki Sloveniji, ki v letu 2023 znaša 1.203,36 EUR bruto ali približno 878,48 EUR neto (brez upoštevanja posebnih okoliščin, ki se davčno priznavajo), ter hkrati presega zadnjo znano povprečno neto plačo za marec 2023, ki je znašala 1.423,75 EUR.

Dodatno velja izpostaviti, da je poleg že naštetih davčnih ugodnosti, ki so namenjene zlasti invalidom z nižjimi prihodki, v veljavi tudi davčno ugodnejša obravnava invalidov v okviru ukrepa osebne olajšava iz prvega odstavka 113. člena ZDoh-2, po kateri je oseba s 100 % telesno okvaro upravičena tudi dodatnega znižanja davčne osnove. Takšno znižanje za davčno leto 2023 znaša dodatnih 18.188,61 EUR poleg drugih znižanj, olajšav in oprostitev plačila dohodnine. V veljavi je tudi pozitivna ugodnejša davčna obravnava na področju varstva invalidov, po kateri so osebe, ki vzdržujejo družinskega člana (otroka), upravičene do zmanjšanja davčne osnove na podlagi posebne olajšave za vzdrževane družinske člane v višini 9.777,00 EUR, če ima otrok:

1. pravico do dodatka za nego otroka v skladu z zakonom o starševskem varstvu in družinskih prejemkih,
2. pravico do dodatka za pomoč in postrežbo v skladu z zakonom o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ali
3. status invalida v skladu z zakonom o socialnem vključevanju invalidov.

Določene vrste prejemkov, ki jih invalidi lahko prejemajo iz naslova pokojninskega oziroma invalidskega zavarovanja, so tudi (v celoti) oproščeni plačila dohodnine in se ne štejejo v davčno osnovo (glej 23. člen ZDoh-2), in sicer gre za:

1. dohodke, ki jih v obliki povračil stroškov, storitev ali drugih ugodnosti v naravi prejmejo upravičenci na podlagi obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja in zdravstvenega zavarovanja (razen dohodkov, ki predstavljajo redni dohodek na podlagi navedenega zavarovanja);
2. invalidnino, invalidski dodatek in dodatek za posebno invalidnost po Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju;
3. varstveni dodatek k pokojnini po Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju;
4. dodatek za pomoč in postrežbo po Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

Prav tako so plačila dohodnine (v celoti) oproščeni določeni posebni dohodki invalidnih oseb (glej 21. člen ZDoh-2), in sicer:

1. dohodki, ki jih v obliki povračil stroškov, storitev ali drugih ugodnosti v naravi prejmejo upravičenci na podlagi zakona o vojnih invalidih, zakona o socialnem vključevanju invalidov, zakona o osebni asistenci, zakona o izenačevanju možnosti invalidov, razen prejemkov, ki predstavljajo redni dohodek;
2. dodatek za pomoč in postrežbo po zakonu o vojnih invalidih, zakonu o socialnem varstvu in zakonu o socialnem vključevanju invalidov ter komunikacijskega dodatka po zakonu o osebni asistenci;

3. invalidnina, invalidski dodatek in dodatek za posebno invalidnost po zakonu o vojnih invalidih in nadomestilo za invalidnost po zakonu o socialnem vključevanju invalidov.

Na podlagi vsega navedenega je mogoče zaključiti, da invalidne osebe, ki prejemajo dohodek iz naslova pokojninskega in invalidskega zavarovanja, zaradi sistema obdavčitve dohodka v Sloveniji niso podvržene revščini in jim je zagotovljeno davčno ugodnejša obravnavana.

Ministrstvo za obrambo:

Na Ministrstvu za obrambo (v nadaljnjem besedilu: MORS) so opravili pregled notranje zakonodaje v zvezi z invalidi z vidika njene notranje skladnosti in skladnosti z določbami Konvencije o pravicah invalidov, na podlagi česar smo prišli do naslednjih ugotovitev, in sicer:

S področij nalog, ki jih opravlja MORS, so relevantni naslednji specialni zakoni, ki se nanašajo tudi na invalide:

- Zakon o obrambi (Uradni list RS, št. 103/04 – uradno prečiščeno besedilo, 95/15 in 139/20; v nadaljnjem besedilu: ZObr),
- Zakon o službi v Slovenski vojski (Uradni list RS, št. 68/07, 58/04 – ZSPJS-I, 121/21 in 40/23; v nadaljevanju: ZSSloV),
- Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (Uradni list RS, št. 51/06 – uradno prečiščeno besedilo, 97/10, 21/18 – ZNOrg in 117/22; v nadaljnjem besedilu: ZVNDN) in
- Zakon o vojnih invalidih (Uradni list RS, št. (Uradni list RS, št. 63/95, 2/97 – Odl. US, 19/97, 21/97 – popr., 75/97, 11/06 – Odl. US, 61/06 – ZDru-1, 114/06 – ZUTPG, 40/12 – ZUJF, 19/14, 21/18 – ZNOrg, 174/20 – ZIPRS2122 in 159/21).

V MORS z organi v sestavi se srečujemo predvsem z delovnimi invalidi, to je z delavci, pri katerih je v času trajanja delovnega razmerja invalidnost nastala zaradi posledic bolezni, poškodbe pri delu ali poškodbe izven dela. Skladno s 27. členom Konvencije o pravicah invalidov pri delavcih, pri katerih je invalidnost nastala med trajanjem zaposlitve, poskrbimo za ohranjanje zaposlitve, napredovanje ter varne in zdrave delovne razmere, prav tako pa varujemo pravico do enakih možnosti in enakega plačila za enakovredno delo. Invalidom zagotavljamo primerne prilagoditve na delovnem mestu, spodbujamo programe njihove poklicne rehabilitacije ter vključitev invalidov nazaj na delo. Ob tem izpostavljam določbe devetega in desetega odstavka 93. člena ZObr, 66., 67., 76., 80. člena ZSSloV in posebno poglavje pravic družinskih članov ob smrti ali invalidnosti pripadnika (od 86. do 88. člena ZSSloV) ter petega odstavka 106.č člena ZVNDN.

MORS z zaposlovanjem delovnih invalidov skladno z Uredbo o določitvi kvote za zaposlovanje invalidov (Uradni list RS, št. 21/14) ob upoštevanju 2% kvote, ki je določena za dejavnost javne uprave in obrambe in dejavnost obvezne socialne varnosti, predpisano kvoto zaposlenih invalidov celo presega, kar po našem mnenju predstavlja primer dobre prakse zaposlovanja ranljive skupine, kot so invalidi.

Pri zagotavljanju pravic invalidov poleg specialnih zakonov s področja obrambe uporabljamo in upoštevamo tudi naslednje akte:

- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 48/22 – uradno prečiščeno besedilo);
- Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 87/11, 96/12 – ZPIZ-2, 98/14 in 18/21);
- Uredbo o določitvi kvote za zaposlovanje invalidov (Uradni list RS, št. 21/14);
- Pravilnik o ocenjevanju zdravstvene sposobnosti za vojaško službo (Uradni list RS, št. 80/97, 18/02, 70/08 in 172/21).

V Ministrstvu za obrambo je 1. 6. 2021 prišlo do prenosa stvarne pristojnosti na področju vojnih grobišč, vojnih invalidov, vojnih veteranov in žrtev vojnega nasilja iz MDDSZ na MORS. S 1. 6. 2021 je v Ministrstvu za obrambo začel z delom nov organ v sestavi, to je Uprava Republike Slovenije za vojaško dediščino (v nadaljevanju: URSVD), ki je v skladu z Uredbo o dopolnitvah Uredbe o organih v sestavi ministrstev (Uradni list RS, št. 64/21), med drugim pristojna za opravljanje naslednjih nalog:

- upravnih in strokovnih nalog na področju vojnih grobišč, vojnih invalidov, vojnih veteranov in žrtev vojnega nasilja,
- upravnih in strokovnih nalog pri dodelitvi in preverjanju statusa nevladne organizacije v javnem interesu na področju obrambe in vojnih veteranov,
- vodenja postopkov v zvezi s sofinanciranjem dejavnosti nevladnih organizacij v javnem interesu na področju vojnih veteranov.

Predpisi o varstvu pravic vojnih invalidov, ob predpisih o pravicah invalidov, zagotavljajo še posebno pravno varstvo vojnih invalidov, to je oseb, ki so zaradi vojaških oziroma vojnih okoliščin utpele okvaro zdravja. Ciljnega in vseobsežnega pregleda zakonodaje Uprava Republike Slovenije za vojaško dediščino (v nadaljnjem besedilu: URSVD) sicer ni izvajala, je pa v postopku sprejemanja predpisov, ki bi lahko posegli v pravno varstvo vojnih invalidov, spremljala ustreznost predlogov in kjer je to potrebno, tudi opozarja na vključevanje vojnih invalidov.

Kot je bilo predhodno že navedeno, ureja področje vojnih invalidov Zakon o vojnih invalidih, na podlagi 77. člena tega zakona pa so izdani naslednji aktualni podzakonski predpisi:

- Pravilnik o delu izvedencev (Uradni list RS, št. 30/96 in 36/21);
- Pravilnik o opredelitvi pogoja preživljanja družinskih članov (Uradni list RS, št. 29/96, 80/04);
- Pravilnik o ugotavljanju odstotka vojne invalidnosti (Uradni list RS, št. 20/96 in 14/00),
- Pravilnik o tehničnih pripomočkih (Uradni list RS, št. 41/98);
- Pravilnik o načinu izplačevanja denarnih prejemkov in vodenja evidenc o izplačilih (Uradni list RS, št. 36/96 in 39/97);
- Pravilnik o uveljavljanju popusta pri vožnji (Uradni list RS, št. 36/96);
- Pravilnik o zdraviliškem in klimatskem zdravljenju vojnih invalidov (Uradni list RS, št. 29/96);
- Pravilnik o zbirkah podatkov (Uradni list RS, št. 29/96);
- Pravilnik o nalogah pripadnika civilne zaščite, ki predstavljajo povečano nevarnost za nastanek okvare zdravja (Uradni list RS, 26/96);
- Pravilnik o povračilu potnih stroškov (Uradni list RS, št. 20/96);
- Odredba o določitvi organov krajevno pristojnih za odločanje o zahtevah tujcev s stalnim prebivališčem v tujini (Uradni list RS, št. 20/96).

Ocenjujemo, da je zakonsko varstvo vojnih invalidov na primerni ravni in z upoštevanjem, da je invalidnost posledica vojnih okoliščin, kar se odraža v višini osebnih invalidnin za določeno kategorijo ugotovljene vojne invalidnosti, dodatno tudi s priznanjem pravice do dodatka za posebno invalidnost, nastanek invalidnosti v vojnih okoliščinah pa se upošteva tudi pri odmeri pravice do dodatka za pomoč in postrežbo. Pravno varstvo pa se s priznanjem pravic ob izpolnjenih pogojih zagotavlja tako vojnim invalidom kot tudi njihovim družinskim članom.

Kot je predhodno že navedeno, je bil v obdobju po letu 2018 izveden prenos pristojnosti področja vojnih invalidov v novo nastali upravni organ, sprejeta je bila novela Zakona o vojnih invalidih (Uradni list RS, št. 159/21), ki je omogočila oziroma je do konca leta 2022 odprla rok za vložitev zahteve za priznanje statusa in pravic vojaškega vojnega invalida ali civilnega invalida vojne na podlagi okvare zdravja zaradi bolezni ali poslabšanja bolezni iz vojaške agresije na Republiko Slovenijo v letu 1991.

Z Zakonom o izvrševanju proračunov za leti 2021 in 2022 (Uradni list RS, št. 174/20) se je dopolnil Zakon o vojnih invalidih, na način, da lahko vojni invalidi ponovno uveljavljajo pravico do zdraviliškega in klimatskega zdravljenja iz naslova statusa vojnega invalida.

URSVD je dejavna na področju zagotavljanja finančnih sredstev v Proračunu Republike Slovenije za namene sofinanciranja programov nevladnih organizacij, ki delujejo na področju vojnih invalidov in tudi na ta način podpira tako tri nevladne organizacije v javnem interesu na področju vojnih invalidov ter eno zamejsko v Republiki Italiji, kot tudi in predvsem njihove člane (vojne invalide). Programi so namreč namenjeni dopolnitvi oskrbe starejših vojnih invalidov, do katere niso upravičeni po predpisih, jo pa potrebujejo pri vključevanju vojnih invalidov v družbo.

URSVD se zaveda omejitev pri skrbi za pravice vojnih invalidov, zato bo še nadalje podajala predloge za izboljšave na zakonodajnem področju, kot tudi predloge za zagotovitev zadostnih sredstev, ki bodo v proračunu namenjena varstvu pravic vojnih invalidov in dostojnemu življenju starejših vojnih invalidov. Na področju zaščite in reševanja, ki je v pristojnosti Uprave RS za zaščito in reševanje, je posebna kategorija oseb navedena le v Uredbi o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč (Uradni list RS, št. 92/07, 54/09, 23/11 in 27/16), in sicer v 29. in 30. členu, kjer so opredeljene naloge enot za postavitve zasilnih prebivališč, in sicer med drugim:

- pomoč pri vzpostavljanju stacionarijev za posebne kategorije oseb v skladu z načrti oziroma zagotavljanju začasne nastanitve in oskrbe nastanjenih oseb in
- oskrbovanje in negovanje posebno ogroženih prebivalcev (nosečnic, mater z otroki, invalidov, starejših oseb idr.).

Pri tem je potrebno poudariti, da je v nekaterih državnih načrtih zaščite in reševanja v zvezi s postopki evakuacije določeno, da se prednostno evakuirajo posebne kategorije prebivalcev (otroci, bolniki, starejši občani v domovih upokojencev, invalidi....).

V zvezi z aktivnostmi, ki se nanašajo na pravice invalidov dodajamo, da je Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, kot organ v sestavi MORS, od leta 2018 dalje:

- izdelala pet TV spotov, kjer je vključen tolmač za slovenski znakovni jezik in jih predvajala na različnih medijskih hišah,
- vso tiskano gradivo prilagodila slepim in slabovidnim osebam,
- posodobila in prilagodila aplikacijo 112 - napotki in spletno hišo »Ste storili vse za varen dom?« za slepe in slabovidne ter gluhe in naglušne osebe, izdelala tri didaktične filme in kratke različice filmov ter jih opremila s podnapisi in slovenskim znakovnim jezikom,
- objavila napotek »Kako ravnati ob poplavi«, ki je prilagojen slepim in slabovidnim.

V sklopu projekta Evropske komisije Varni in enaki v naravnih in drugih nesrečah (Safe and Equal in EMERgencies – SEE MEE) je Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje izdelala in natisnila zgibanko »Varni in enaki ob poplavi, potresu in požaru« za slepe in slabovidne v slovenskem in angleškem jeziku. Besedilo je na voljo tudi v zvočni obliki. Del besedila o št. 112 pa je natisnjen tudi v Braillovi pisavi.

Ministrstvo za notranje zadeve:

V zvezi s Sklepnimi ugotovitvami glede uvodnega poročila Slovenije, ki ga je pripravil Odbor, je Ministrstvo za notranje zadeve (v nadaljnjem besedilu: MNZ) skladno s priporočili pod točko 2.a pregledal zakonodajo s področja dela ministrstva in ugotovil, da določbe veljavnih zakonov, ki jih navajajo spodaj, sledijo Konvenciji o pravicah invalidov.

Skladno z določbami Zakona o potnih listinah (Uradni list RS, št. 29/11 – uradno prečiščeno besedilo, v nadaljnjem besedilu: ZPLD-1) in določbami Zakona o osebni izkaznici (Uradni list RS, št. 35/11, 41/21 in 199/21, v nadaljnjem besedilu: ZOIzk-1) sta potni list in osebna izkaznica javni listini, ki sta namenjeni državljanom Republike Slovenije za prehod državne meje ter dokazovanje njihove istovetnosti in državljanstva. Osebno izkaznico mora imeti državljan po dopolnjenem 18. letu starosti, kadar nima

drugega veljavnega uradnega identifikacijskega dokumenta, opremljenega s fotografijo, ki ga je izdal državni organ, razen v primeru, če stalno prebiva v tujini (2. člen ZOlk-1). Navedena določba velja za državljane, ki stalno prebivajo v Republiki Sloveniji, tako velja tudi za osebe z morebitno trajno telesno in/ali duševno okvaro.

Pojasnjujejo, da se vloga za izdajo potne listine ali osebne izkaznice skladno z ZPLD-1 in ZOlk-1 vložijo osebno pred pristojnim organom, saj se mora državljan na vlogo lastnoročno podpisati, ob navedenem pa se mu od dopolnjenega 12. leta starosti na predpisan način odvzame tudi dva ploska prstna odtisa. Tako ZPLD-1, kot tudi ZOlk-1, izrecno določata izjemi v primerih, ko je iz zdravstvenih razlogov mogoče odvzeti enega prstnega odtisa ali ko odvzeti prstnih odtisov ni mogoče, s čimer se omogoča izdaja uradnega osebne dokumenta tudi osebi, ki ji trajno ni mogoče odvzeti prstnih odtisov (osmi odstavek 13. člena ZOlk-1 in deveti odstavek 23. člena ZPLD-1). Prav tako ni potreben podpis vloge, če se državljan ne zna ali ne zmore podpisati (peti odstavek 6. člena Pravilnika o izvrševanju Zakona o osebni izkaznici, Uradni list RS, št. 31/22, in peti odstavek 8. člena Pravilnika o spremembi Pravilnika o izvrševanju zakona o potnih listinah, Uradni list RS, št. 79/16). Ocenjujemo, da zakonsko določeni izjemi pri odvzemu prstnih odtisov in podpisu vloge sledita Konvenciji o pravicah invalidov, saj omogočata pridobitev osebne identifikacijskega dokumenta, brez morebitnih omejitev pri npr. veljavnosti dokumenta ali dodatnih administrativnih obremenitev, tudi invalidnim osebam.

Za državljana, ki ni poslovno sposoben, vlogo za izdajo uradnega identifikacijskega dokumenta vložijo njegov zakoniti zastopnik, ta ureja tudi prijavo prebivališča (peti odstavek 5. člena Zakona o prijavi prebivališča, Uradni list RS, št. 52/16, 36/21 in 3/22 – ZDeb) in spremembo osebne imena poslovno nesposobni osebi (11. člen Zakona o osebni imenu, Uradni list RS, št. 20/06 in 43/19), osebno ime se lahko spremeni tudi na podlagi prošnje skrbnika oziroma skrbnice osebe, postavljene pod skrbništvo. Navedene določbe tako sledijo Konvenciji o pravicah invalidov, saj skladno z veljavno zakonodajo zakoniti zastopniki poslovno nesposobnih oseb oziroma njihovi skrbniki oblikujejo in izjavljajo voljo v imenu osebe, ki sama nima pravno priznane sposobnosti z lastnimi izjavami volje pridobivati pravice in prevzemati obveznosti.

V zvezi z izpostavljenim 29. členom Sodelovanje v političnem in javnem življenju pa pojasnjujejo, da je Zakon o evidenci volilne pravice (Uradni list RS, št. 98/13), katerega določbe se uporabljajo pri volitvah v državni zbor, predsednika republike, poslancev iz Republike Slovenije v Evropski parlament in glasovanju na referendumu na državni ravni, zgolj tehnične narave (sestava volilnih imenikov, vodenje evidence volilne pravice, vpis podatkov o volišču, itd). Četudi se v evidenci volilne pravice obdelujejo podatki o odvzemu volilne pravice oziroma omejitvah pri uresničevanju volilne pravice, pa odločanje o uresničevanju volilne pravice oziroma o glasovalnih pravicah posameznikov ni v pristojnosti MNZ.

Ostali predpisi z delovnega področja Direktorata za upravno notranje zadeve pa posebnih določil, ki bi se kakorkoli nanašala posebej na uresničevanje pravic invalidnih oseb nimajo. Tako npr. predpisi, ki urejajo ustanovitev in delovanje društev in političnih strank ter pravico do organiziranja javnih shodov in prireditev ter udeležbe na njih, zgolj na splošno urejajo posamezno pravico, in sicer na način, da je posamezna pravica pod enakimi pogoji zagotovljena vsem osebam, prav tako navedeni predpisi ne določajo (posebnih) pogojev, ki bi lahko bili diskriminatorni do invalidov oziroma pogojev, ki bi invalidnim osebam omejevali uresničevanje navedenih pravic. Uresničevanje navedenih pravic invalidnih oseb pa lahko nato dodatno urejajo prepisi, ki urejajo pravice invalidov, in ki niso v pristojnosti MNZ - tako npr. Zakon o izenačevanju možnosti invalidov določa, da je invalidom potrebno omogočati dostopnost do javnih kulturnih prireditev z zagotovitvijo premagovanja komunikacijskih in grajenih ovir.

Glede na navedeno je pravica do ustanavljanja društev in delovanja v njih, pravica do ustanavljanja političnih strank in delovanja v njih ter pravica do organiziranja javnih shodov in prireditev in udeležba na njih na podlagi predpisov, ki so v pristojnosti MNZ, zagotovljena vsakomur, kar pomeni pod enakimi pogoji tudi invalidnim osebam, zato posebnega pregleda in analize notranje skladnosti zakonodaje ter

skladnosti s konvencijo na tem področju na MNZ niso opravili. Tudi v predpisih, ki urejajo pridobitev ali prenehanje slovenskega državljanstva ni določil, ki bi posebej izpostavljala invalide.

Med nalogami, ki jih opravlja Direktorat za policijo in druge varnostne naloge so tudi naloge sistemske normativne dejavnosti pri pripravi zakonskih, podzakonskih aktov in predpisov z delovnega področja policije, zasebnega varovanja, detektivske dejavnosti in varnosti na smučiščih ter sodelovanje pri pripravi predpisov s področja občinskega redarstva in tajnih podatkov. Pregled predpisov, politik in programov v zvezi z invalidi z vidika njihove skladnosti z določbami Konvencije o pravicah invalidov (konvencije) od leta 2018 posebej ni bil opravljen. Pri noveliranju prej omenjenih predpisov se vselej posebno skrb posveča tudi tej ranljivi skupini, zlasti spoštovanje njihove ranljivosti v postopkih pred organi s policijskimi in drugimi pooblastili. Določbe konvencije se ustrezno implementirajo in ob tem se sledi tudi določbam Ustave RS glede enakosti pred zakonom (da so vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, med drugim tudi glede na invalidnost ali katero koli drugo osebno okoliščino).

Tudi v policiji pri izvajanju nalog policije vsakomur zagotavljajo enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, invalidnost ali katerokoli drugo osebno okoliščino kot to določa 14. člen Ustave Republike Slovenije. Navedeno pomeni, da se v policijskih postopkih vsem posameznikom, zagotavlja čim bolj primerljiv oziroma enakovreden položaj glede vseh (splošnih) človekovih pravic in temeljnih svoboščin. To še posebej velja za tista področja policijskega dela, kjer zakonodajalec policistom pri odločanju daje možnost prostega preudarka. V policiji zato namenjajo še posebno skrb pravicam, s katerimi policisti na najbolj občutljiv način posegajo v človekovo osebno sfero, to pa je tudi določeno v Zakonu o nalogah in pooblastilih policije, ki med drugim zagotavlja večjo varnost ter zaščito svobode in človekovih pravic v policijskih postopkih. Slednje predstavlja višji standard človekovih pravic in svoboščin zlasti v tistem delu, ko policija s svojimi pooblastili posega v svoboščine in pravice ljudi. V zakonu so izpostavljena (posebej naštet) načela za uporabo policijskih pooblastil. Načela spodbujajo najvišje standarde policijskega dela, spoštovanje pravne države in človekovih pravic v vseh policijskih dejavnostih, zaupanje javnosti v delo policije, ustrezne sisteme odgovornosti za delo policistov, razumevanje in odprtost državljanov do policije.

Med temeljnimi načeli zakona so:

- načelo spoštovanja človekove osebnosti in dostojanstva ter drugih človekovih pravic in temeljnih svoboščin (13. člen zakona). Zakon v navedenem členu posebej poudarja, da morajo policisti pri opravljanju policijskih nalog spoštovati in varovati pravico do življenja, človekovo osebnost in dostojanstvo ter druge človekove pravice in temeljne svoboščine. Še posebej obzirno morajo policisti ravnati z žrtvami in osebami, ki potrebujejo dodatno pozornost, pomoč in skrb, kot so otroci, mladoletniki, starejši, invalidne osebe, nosečnice in žrtve nasilja v družini. Policisti tudi ne smejo nikoli povzročati, spodbujati ali dopuščati mučenja ali drugega krutega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja.
- načelo enake obravnave (14. člen zakona). Zakon določa, da morajo policisti pri opravljanju policijskih nalog vsakomur zagotoviti enako varstvo njegovih pravic. Nikogar ne smejo diskriminirati na podlagi narodnosti, rase, barve kože, spola, jezika, vere, spolne usmerjenosti, političnega ali drugega prepričanja, premoženjskega stanja, rojstva, genetske dediščine, izobrazbe, družbenega položaja, invalidnosti ali katere koli druge osebne okoliščine.
- načelo sorazmernosti (16. člen zakona). Zakon določa, da lahko policisti za uspešno izvedbo policijske naloge uporabljajo različna policijska pooblastila, morajo pa uporabiti tista, s katerimi lahko opravijo policijsko nalogo z najmanjšimi škodljivimi posledicami. Hujše policijsko pooblastilo smejo policisti uporabiti le, če je bila uporaba milejših policijskih pooblastil

neuspešna ali če ta zaradi okoliščin in zagotavljanja varnosti življenja, osebne varnosti ali varnosti premoženja ne bi bila mogoča. Policisti morajo prenehati uporabljati policijsko pooblastilo takoj, ko prenehajo razlogi, zaradi katerih so ga uporabili.

Načelo sorazmernosti se na vseh pravnih področjih vse bolj uveljavlja in predstavlja vrednostno pravno načelo, ki teži k pravičnosti. Ob tem je potrebno poudariti, da se načelo sorazmernosti vse bolj uveljavlja tudi na področju policijskega dela. V določenih zakonih je omenjeno načelo zapisano v celoti, v posameznih določbah pa je velikokrat zajet zgolj segment časovne sorazmernosti. Ob uporabi prisilnih sredstev je sicer na prvem mestu potrebno upoštevati načelo zakonitosti (15. člen zakona), oziroma določenost v zakonu, vendar pa je z načelom zakonitosti tesno povezano načelo sorazmernosti, ki načelo zakonitosti praktično dopolnjuje.

Dolžnost spoštovanja človekove osebnosti in dostojanstva v policijskih postopkih se kaže tudi v tem, da policisti prisilnih sredstev praviloma ne smejo uporabiti proti tako imenovanim privilegiranim osebam. Gre za osebe, ki bi se zaradi svoje konstitucije ali druge telesne posebnosti težko močno upirale policistom, jih napadle, pobegnile ali se samopoškodovale, zato smejo policisti v skladu s 76. členom zakona prisilna sredstva zoper njih uporabiti izjemoma.

Zakon v 19. členu tudi posebej določa, da za osebe, ki se sporazumevajo zgolj z znakovnim jezikom, morajo policisti za komuniciranje uporabiti tolmača. Navedena pravica je podrobneje urejena v Zakonu o uporabi slovenskega znakovnega jezika (Uradni list RS, št. 96/02), na podlagi katerega ima gluha oseba pravico uporabljati znakovni jezik v vseh postopkih pred državnimi organi. Navedena pravica se uresničuje z uveljavljanjem pravice do tolmača za znakovni jezik, zato ima Policija – MNZ zaradi lažjega uveljavljanja te pravice sklenjeno pogodbo z določenimi tolmači (njihov seznam je policistom dostopen na intranetu policije). Pri izobraževanju policistov policija zaradi boljšega razumevanja navedenih osebnostnih okoliščin sodeluje z zavodom Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik.

V Zakonu o izenačevanju možnosti invalidov (Uradni list RS, št. 94/10, 50/14 in 32/17) so z vidika dela policije in izvajanja pooblastil policistov pomembne predvsem določbe o prepovedi diskriminacije in enakopravnem sodelovanju v postopkih pred državnimi organi, dostopnosti do storitev ter uporaba in prilagoditev objektov v javni rabi. Določbe o neovirani dostopnosti do uporabe objektov policija upošteva pri vseh novogradnjah, v okviru možnosti pa tudi ob večjih adaptacijah starejših objektov, v primerih, ko tega ni mogoče takoj zagotoviti, pa se iščejo alternativne možnosti (zvonec pred zgradbo s katerim invalidna oseba prikliče dežurnega policista...). V Policiji se bodo tudi v bodoče prizadevali za izboljšanje nudenja servisa invalidnim osebam, kakor tudi zaposlenim osebam.

Prav tako tudi Višješolski študijski program za poklic policista, katerega stopnja je od leta 2013 dvignjena v višje strokovno izobraževanje (6. stopnja), omogoča poglobitev strokovnega znanja in usposobljenosti policistov za opravljanje policijskih nalog, med drugim tudi na področju varstva človekovih pravic v policijskih postopkih. Varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin v policijskih postopkih je tudi obvezna vsebina usposabljanj in izpopolnjevanj, ki se jih morajo policisti periodično (redno) udeleževati.

Ob koncu izpostavljajo, da so pritožbe zoper delo policistov, ki jih osebe podajo zaradi kršitve pravic invalidov izjemno redke.

Ministrstvo za pravosodje:

Prispevek Ministrstva za pravosodje (v nadaljnjem besedilu: MP) je strukturiran v skladu posameznimi elementi priporočila, naj Republika Slovenija »invalidom zagotovi popoln dostop do sodnega sistema«, kot jih je v okviru 21. točke Sklepnih ugotovitev glede uvodnega poročila Slovenije marca 2018 opredelil Odbor.

(a) sprejetje ustrezne zakonodaje in strategije, ki bi zagotovili odpravo vseh ovir za dostop invalidov do sodnega varstva, razvoj smernic in protokolov, ki bi omogočili postopkovne ter spolu in starosti primerne prilagoditve, temelječe na svobodni izbiri in željah invalidov, vključno z zagotavljanjem informacij in komunikacijskih sredstev tem osebam v dostopnih oblikah

Sodni red (Uradni list RS, št. št. 87/16 in 127/21) je podzakonski predpis, ki ureja področje poslovanja sodišč, in sicer notranjo organizacijo sodišč, poslovanje sodišč v posameznih vrstah zadev, poslovanje v zadevah sodne uprave, pisarniško poslovanje, finančno poslovanje sodišč in informatizacijo sodišč. Glede udeležencev postopka, ki so invalidi ali osebe s posebnimi potrebami, Sodni red v 223. členu določa, da imajo pravico do enakopravnega sodelovanja v postopku. Vabilo, s katerim se te osebe vabijo na sodišče, pa vsebuje obvestilo, da morajo sodišču pred narokom sporočiti, da bodo uveljavljale pravico do enakopravnega sodelovanja v postopku. Namen določbe je, da sodišče zagotovi ustrezne predpostavke (npr. tolmač, dostop do sodne stavbe) pred izvedbo naroka in posledično nemoteno sodelovanje udeležencev v postopku kot tudi nemoten potek naroka.

Vrhovno sodišče Republike Slovenije vzdržuje posebno spletno stran, ki je namenjena gluhim in slepim v sodnih postopkih. Gluhim in naglušnim je v obliki videopribevka v znakovnem jeziku na voljo pojasnilo, v katerem so predstavljene pravice oseb s posebnimi potrebami v sodnih postopkih. Zaradi specifičnih potreb so gluhi in naglušni, kot tudi slepi in slabovidni, na sodiščih deležni posebnih pravic glede uporabe jezika, ki jim omogočajo enakopravno sodelovanje v sodnih postopkih. Posebne pravice se nanašajo tako na civilne in kazenske sodne postopke kot tudi na upravne in prekrškovne postopke. Na spletni strani so obrazložene tudi pravica do tolmačenja, pravica do ustnega prevajanja oziroma tolmačenja listin in pravica do vseh pisanj v razumljivi obliki za slepe in slabovidne. Poudarjeno je še, da stroški za tolmačenje ali prevajanje ali za zagotovitev pisanj v obliki, razumljivi gluhim in slepim osebam, ne bremenijo oseb s posebnimi potrebami, ampak jih krijejo sodišča iz proračuna.

Povezava: https://sodisce.si/informacije/gluhi_in_slepi_v_sodnih_postopkih/

(b) okrepitev prizadevanj države pogodbenice za zagotovitev dostopnosti zgradb organov pregona in sodnih zgradb vsem invalidom

Sodni red v 23. členu določa, da MP skrbi za investicije za ureditev dostopa, vstopa in uporabe sodnih stavb in prostorov sodišč invalidom ali osebam s posebnimi potrebami.

Oddelek za nepremičnine in investicije pravosodnih organov MP izvaja ukrepe za ureditev dostopnosti funkcionalno oviranih oseb, in sicer se z njimi zagotavlja predvsem vertikalna dostopnost v objekte, večinoma z izgradnjo dvigal. Prav tako oddelek izvaja ukrepe za zagotavljanje dostopnosti do sanitarij in ureditev sanitarij, dostopnost do sodnih dvoran v okviru notranjih preureditev stavb ali njenih celostnih prenov. Navedeno zajema tako izdelavo projektne dokumentacije, kot tudi samo izvedbo gradbeno obrtniških del z opremo in izvajanjem nadzorov nad izvedbo.

Z vidika konkretnih investicij od leta 2018 lahko izpostavimo izgradnjo dvigala v Novi Gorici, ki se je zaključila, ter ureditev dvižne ploščadi na sodišču v Kopru v letu 2019, izgradnjo dvigala na Okrožnem sodišču v Celju leta 2021, ureditev klančine v Ljutomeru in izgradnjo dvigala v Slovenj Gradcu v letu 2022. Pri omenjenih investicijah v Ljutomeru in Slovenj Gradcu so se urejale še sanitarije za invalide.

V teku je izgradnja dvigal in ureditev sanitarij v sodnih stavbah na Jesenicah in v Kranju, v Brežicah in Novem mestu sta za gradnjo dvigal že pridobljeni gradbeni dovoljenji. V Lendavi in Jesenicah je v teku prenova sanitarij za invalide, v Mariboru, Slovenskih Konjicah in Gornji Radgoni pa so bile prenove poleg prej omenjenih v Ljutomeru in Slovenj Gradcu že izvedene. V sodnih stavbah v Brežicah, Novem mestu in Postojni se ureditev sanitarij umešča v projektne dokumentacije prenov. Poleg tega so v letu 2023 v

izdelavi tudi projektne dokumentacije za preureditev prostorov za namen pravosodnih organov v Celju in Mariboru, ki bodo prav tako zajemale tudi ureditev vertikalnih dostopov z dvigali in ureditev sanitarij za invalide.

Posebej bi poudarili, da je bilo ministrstvo od konca leta 2019 vključeno tudi v nacionalni ciljni raziskovalni program CRP 2019, kjer je skupaj z Javno agencijo za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije sofinanciralo projekt Mobilnost funkcionalno oviranih oseb v objektih pravosodnih organov, št. projekta V5-1919. Projekt je bil zaključen konec junija 2021, izvajala pa sta ga Urbanistični inštitut Republike Slovenije in Geodetski inštitut Slovenije. V okviru projekta je bila vzpostavljena metodologija popisa notranjih in zunanjih dostopov do stavb pravosodnih organov, prav tako pa so bili izvedeni popisi na več kot 34 lokacijah. S projektom CRP je podana tudi podlaga za nadaljnje aktivnosti ministrstva pri izvajanju ukrepov zagotavljanja dostopnosti funkcionalno oviranih oseb. Ker CRP ni zajel vseh lokacij, se je projekt na podlagi Programa dela državne geodetske službe za leto 2021 nadaljeval v letu 2021 in 2022, in sicer še za dodatnih 45 lokacij, tudi za tiste, ki jih ministrstvo najema (39 lokacij). Vsi podatki vneseni v javno dostopna spletna pregledovalnika:

- Spletna stran Geodetskega inštituta Dostopnost prostora – Za samostojno mobilnost v domačem okolju in drugod brez ovir (<http://dostopnost-prostora.si/>), ki vsebuje pregledovalnik z zemljevidom dostopnih poti do javnih objektov (<http://pregledovalnik.dostopnost-prostora.si/>) in
- Spletna stran Urbanističnega inštituta Dostopnost (<https://dostopnost.javniobjekti.si/sl-si/>), ki vsebuje vodnik po dostopnosti javnih objektov (<https://dostopnost.javniobjekti.si/sl-si/Vodnik>), ki jih je Inštitut v preteklosti že pregledal. Nabor vseh do sedaj popisanih stavb pravosodnih organov je najhitreje mogoče pridobiti z izbiro področja pravosodje.

V letu 2023 se načrtuje še nadaljevanje projekta z vzdrževanjem baze podatkov in akcijskim načrtom odprave ovir do leta 2025, in sicer okviru novega Programa dela državne geodetske službe za leto 2023.

(c) izvajanje postopkovnih prilagoditev in alternativnih oblik sporazumevanja, pri čemer naj se pozornost namenja položaju gluhoslepih oseb in oseb s psihosocialnimi motnjami in/ali motnjami v duševnem razvoju, vključno s tistimi, ki živijo v zavodih, ter povečanje njihove pravne ozaveščenosti

Glede postopkovne prilagoditve so možnosti obrazložene pri odgovoru a).

(d) povečanje prizadevanj države pogodbenice, ki bi omogočila invalidom, da postanejo del sodnega sistema kot neposredni in posredni udeleženci, na primer kot odvetniki, sodni uradniki ali uslužbenci organov pregona

Prosta delovna mesta za javne uslužbence na sodišču in državnemu tožilstvu kot organu pregona so, kot tudi druga delovna mesta v javnem sektorju, pod enakimi pogoji dostopna vsem in ne diskriminirajo invalidnih oseb ali oseb s posebnimi potrebami.

Odvetništvo je kot del pravosodja samostojna in neodvisna služba. Odvetniki ga opravljajo kot svoboden poklic in je pod enakimi pogoji dostopen vsem. Zakonodajca ne diskriminira invalidnih oseb ali oseb s posebnimi potrebami, da ne bi mogle opravljati tega poklica.

Dodatno je Ministrstvo za pravosodje v zvezi z neodvisnim nadzorom glede izvajanja Konvencije o pravicah invalidov pripravilo besedilo predloga zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o varuhu človekovih pravic, ki med drugim naslavlja tudi vprašanje neodvisnega telesa po drugem odstavku 33. člena navedene konvencije. Ta pristojnost se s predlogom zakona dodeljuje Varuhu človekovih pravic ozirom njegovemu posebnemu organu – Svetu Varuha za človekove pravice. Upoštevano je tudi načelo participacije invalidov, saj morata dva člana Sveta biti predstavnika invalidov ali invalidskih organizacij. Predlog ne posega v pristojnosti obstoječega Sveta za invalide po 28. členu ZIMI. Predlog zakona je od dne 22. 6. 2023 v javnem posvetovanju do dne 25. 8. 2023 v sistemu E-demokracija.

Ministrstvo za kulturo:

Ministrstvo za kulturo (v nadaljnjem besedilu: MK) vsako leto pripravi Poročilo o uresničevanju API v predhodnem letu. V teh poročilih so zajeti izvedeni in načrtovani ukrepi za izboljšanje stanja na področju uresničevanja kulturnih pravic invalidov in oseb s posebnimi potrebami, ki jih izvaja MK. Med drugim zgoraj omenjena poročila zajemajo tudi podatke o na novo sprejeti (področni) zakonodaji in o (področni) zakonodaji, ki je v postopku priprave oziroma sprejemanja, če ta vključuje tudi določbe, ki se nanašajo (tudi) na invalide in osebe s posebnimi potrebami.

Na področje, za katerega je pristojno MK se nanaša predvsem 30. člen Konvencije o pravicah invalidov, ki med drugim določa: »1. Države pogodbenice priznavajo invalidom pravico do sodelovanja v kulturnem življenju enako kot drugim in sprejmejo ustrezne ukrepe, s katerimi invalidom zagotavljajo dostop do: a) kulturnega gradiva v dostopnih oblikah; b) televizijskih programov, filmov, gledaliških predstav in drugih kulturnih dejavnosti v dostopnih oblikah; c) krajev, v katerih potekajo kulturne prireditve ali storitve, kot so gledališča, muzeji, kinematografi, knjižnice in turistične storitve, in po možnosti dostop do spomenikov in kulturnih spomenikov in krajev državnega pomena. 2. Države pogodbenice sprejmejo ustrezne ukrepe, s katerimi invalidom omogočajo, da razvijajo in uporabljajo ustvarjalne, umetniške in intelektualne sposobnosti, ne samo v lastno korist, ampak tudi za obogatitev družbe. 3. Države pogodbenice skladno z mednarodnim pravom sprejmejo vse ustrezne ukrepe, s katerimi preprečujejo, da bi zakoni o varstvu intelektualne lastnine nerazumno ali diskriminacijsko ovirali dostop invalidov do kulturnega gradiva. 4. Invalidi imajo enako kot drugi pravico, da se prizna in podpre njihova lastna kulturna in jezikovna identiteta, tudi znakovni jezik in kultura gluhih.«.

V nadaljevanju sledi kratek pregled najpomembnejše zakonodaje, ki je bila sprejeta na področju, za katerega je pristojno MK in ki vsebuje določbe, ki se nanašajo (tudi) na invalide in osebe s posebnimi potrebami.

Splošna zakonodaja na področju kulture:

- Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 77/07 – uradno prečiščeno besedilo, 56/08, 4/10, 20/11, 111/13, 68/16, 61/17, 21/18 – ZNOrg, 3/22 – ZDeb in 105/22 – ZZNŠPP; v nadaljnjem besedilu: ZUJIK)

Med splošnimi pravnimi akti, ki se nanašajo na področje kulture spada ZUJIK. V ZUJIK (uporabljeno je neuradno prečiščeno besedilo št. 14) je invalidom in osebam s posebnimi potrebami namenjen del 65. člena zakona, ki govori o tem, katere kulturne programe in kulturne projekte financira država. Med temi so tudi tisti kulturni programi in kulturni projekti, ki so posebej namenjeni: »potrebam slepih, gluhonemim in drugim skupinam prebivalstva s posebnimi potrebami.«.

Zakonodaja s področja medijev in avdiovizualnih medijskih storitev:

- Zakon o medijih (Uradni list RS, št. 110/06 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08 – ZPOmK-1, 77/10 – ZSFCJA, 90/10 – odl. US, 87/11 – ZAvMS, 47/12, 47/15 – ZZSDT, 22/16, 39/16, 45/19 – odl. US, 67/19 – odl. US in 82/21)

Zakon o medijih (Zmed-1) v svojem 4. členu določa javni interes na področju medijev. Na invalide in osebe s posebnimi potrebami se nanaša še zlasti 3. odstavek 4. člena, ki se glasi: »(3) Republika Slovenija posebej podpira ustvarjanje in razširjanje programskih vsebin, namenjenih slepim, in gluhonemim v njih prilagojenih tehnikah ter razvoj ustrezne tehnične infrastrukture.«.

- Zakon o Radioteleviziji Slovenija (Uradni list RS, št. 96/05, 109/05 – ZDavP-1B, 105/06 – odl. US, 26/09 – ZIPRS0809-B, 9/14 in 163/22). Zakon o radioteleviziji Slovenija (uporabljeno je bilo neuradno

prečiščeno besedilo št. 5, ki vključuje tudi Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o Radioteleviziji Slovenija, ki je bil objavljen v Uradnem listu RS dne 27. 12. 2022) nalaga RTV Sloveniji tudi skrb za programske medijske vsebine namenjene invalidom in osebam s posebnimi potrebami.

4. člen zakona določa, da RTV Slovenija:

- izvaja programske vsebine, namenjene slepim in slabovidnim ter gluhim, in gluhonemim v njim prilagojenih tehnikah;
- posebno pozornost posveča invalidom in z njimi povezanim vsebinam;
- posebno pozornost posveča problematiki in zahtevam otrok ter družin, in skupin ljudi s posebnimi potrebami, ki so zaradi posebnih okoliščin bolj občutljive za dogajanje v družbi;
- podpira razširjanje programskih vsebin, namenjenih gluhim ter slepim, v njim prilagojenih tehnikah.

V nadaljevanju 17. člen določa, da enega od 17 članov v Svet RTV Slovenija imenuje »krovna organizacija invalidskih organizacij po zakonu, ki ureja invalidske organizacije, NSIOS«, kar omogoča, da so v Svetu RTV Slovenija zastopani tudi invalidi.

Zakon o RTV Slovenija v 24. členu določa, da Svet RTV Slovenija imenuje Programski odbor za problematiko programskih vsebin za invalide, ki šteje devet članov. V Programski odbor predlagajo člane reprezentativna združenja invalidov, pri čemer lahko predlagajo le osebe, ki jim je bila invalidnost ugotovljena s pravno močno odločbo pristojnega organa. Svet lahko v Programski odbor imenuje po dva ali več kandidatov istega reprezentativnega združenja invalidov samo v primeru, da je kandidate predlagalo manjše število teh združenj od skupnega števila članov, ki se volijo. Programski odbor za problematiko programskih vsebin za invalide:

- obravnava predlog in uresničevanje programske zasnove v delu, ki se nanaša na vsebine za invalide;
- obravnava pripombe in predloge gledalcev oziroma poslušalcev v zvezi s programskimi vsebinami, namenjenimi invalidom;
- obravnava uresničevanje razširjanja programskih vsebin, namenjenih gluhim in slepim v njim prilagojenih tehnikah;
- opravlja druge naloge s področja problematike programskih vsebin za invalide, kadar tako določa statut.

Programski odbor za problematiko programskih vsebin za invalide lahko daje pobude in predloge organom javnega zavoda, ki so jih dolžni obravnavati ter se do njih opredeliti.

Zakon o RTV Slovenija v drugem odstavku 32. člena določa, katere skupine oseb so oproščene plačevanja rednega mesečnega RTV prispevka. Med te skupine spadajo tudi naslednje nekatere skupine invalidov ter invalidske organizacije:

- invalidi s 100 odstotno telesno okvaro;
- invalidi z manj kot 100 odstotno telesno okvaro, če jim je priznana tudi pravica do dodatka za pomoč in postrežbo;
- osebe, ki so trajno izgubile sluh;
- vzgojno izobraževalni zavodi, ustanove za varstvo otrok, bolnišnice, izvajalci socialno varstvenih dejavnosti znotraj javne mreže in invalidske organizacije – za sprejemnike, ki so namenjeni vzgojnemu ali učnemu procesu oziroma razvedrilu varovancev, učencev oziroma pacientov.

• Zakon o avdiovizualnih medijskih storitvah (Uradni list RS, št. 87/11, 84/15 in 204/21))

Konec leta 2021 je bil sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o avdiovizualnih medijskih storitvah (ZAvMS-B), s katerim se v slovenski pravni red prenaša Direktiva (EU) 2018/1808 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. novembra 2018 o spremembi Direktive 2010/13/EU o usklajevanju nekaterih zakonov in drugih predpisov držav članic o opravljanju avdiovizualnih medijskih storitev

(Direktiva o avdiovizualnih medijskih storitvah) glede na spreminjajoče se tržne razmere. ZAvMS-B, ki je začel veljati 12. januarja 2022, določa posebne zahteve na področju dostopnosti avdiovizualnih medijskih storitev za invalide, in sicer:

- Zagotavljanje dostopnosti avdiovizualne vsebine je bistvena zahteva v okviru zavez, sprejetih na podlagi Konvencije Združenih narodov o pravicah invalidov. Pravica invalidov in starejših oseb do udeležbe v družbenem in kulturnem življenju EU ter vključevanja vanj je povezana z zagotavljanjem dostopnih avdiovizualnih medijskih storitev. Direktiva o avdiovizualnih medijskih storitvah zato nalaga, da morajo države članice brez nepotrebnega odlašanja zagotoviti, da si ponudniki medijskih storitev pod njihovo pristojnostjo dejavno prizadevajo, da bi bila vsebina dostopna invalidom, zlasti osebam z okvaro vida ali sluha. Zahteve glede dostopnosti je treba izpolnjevati v okviru postopnega in neprekinjenega procesa ter ob upoštevanju praktičnih in neizogibnih omejitev, ki bi lahko preprečile polno dostopnost, kot so programi ali dogodki, ki se predvajajo v realnem času. Da bi države članice lahko izmerile napredek ponudnikov medijskih storitev pri postopnem zagotavljanju dostopnosti storitev za osebe z okvaro vida ali sluha, morajo od ponudnikov medijskih storitev s sedežem na njihovem ozemlju zahtevati, da jim redno poročajo.

- Načini zagotavljanja dostopnosti avdiovizualnih medijskih storitev morajo med drugim vključevati znakovni jezik, podnaslavljanje za gluhe osebe in druge osebe z okvaro sluha, govornjene podnapise in zvočne opise. Vendar pa navedena direktiva ne zajema elementov ali storitev, ki omogočajo dostop do avdiovizualnih medijskih storitev, ali elementov elektronskih programskih vodnikov, s katerimi se zagotavlja dostopnost.

- Zakon v novem 14.a členu določa, da morajo ponudniki avdiovizualnih medijskih storitev postopno izboljševati dostopnost do svojih storitev za invalide, v zvezi z izvrševanjem te obveznosti pa pripraviti triletni načrt in nato vsake tri leta poročati o njegovi izvršitvi Agenciji za komunikacijske storitve in omrežja (v nadaljevanju Agencija), pri čemer morajo prvi načrt pripraviti do konca leta 2021 za obdobje 2022–2024. Agencija upravlja invalidom na enostaven način dostopno spletno kontaktno točko. Na njej zagotavlja informacije in omogoča prejemanje (in obravnavo) pritožb v zvezi z dostopnostjo. Javna sporočila in obvestila ter nujne informacije ob naravnih nesrečah, objavljene prek avdiovizualnih medijskih storitev, morajo biti posredovane na invalidom dostopen način.

- Zakon v novem 14.b členu, ki je namenjen varstvu ranljivih družbenih skupin, določa, da mora Republika Slovenije v skladu z zakonom, ki ureja medije, spodbujati ponudnike avdiovizualnih medijskih storitev, da osebam z okvaro vida ali sluha postopoma zagotovijo dostop do njihovih storitev. Prav tako določa tudi, da mora Republika Slovenija v skladu z zakonom, ki ureja medije, spodbujati medijsko pismenost med pripadniki ranljivih družbenih skupin.

• Zakon o knjižničarstvu (Uradni list RS, št. 87/01, 96/02 – ZUJIK in 92/15)

Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1) iz leta 2001, ki je bil v letu 2015 spremenjen in dopolnjen z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o knjižničarstvu – ZKnj-1A (uporabljeno je bilo neuradno prečiščeno besedilo št. 2), v 2. členu o knjižnični dejavnosti določa, da knjižnična javna služba zajema »zagotavljanje dostopa do knjižničnega gradiva in elektronskih publikacij«. Zakon o knjižničarstvu nadalje v svojem 16. členu, ki je namenjen splošnim knjižnicam določa, da splošne knjižnice »organizirajo posebne oblike dejavnosti za otroke, mladino in odrasle s posebnimi potrebami«. V 31. členu, ki obravnava specialne knjižnice, pa Zakon o knjižničarstvu med drugim določa: »Specialne knjižnice so tudi tiste, ki izvajajo knjižnično dejavnost v posebnih prilagojenih tehnikah za slepe in slabovidne.«. Med te spada tudi Knjižnica slepih in slabovidnih Minke Skaberne pri Zvezi društev slepih in slabovidnih Slovenije v Ljubljani.

Zakonodaja s področja varstva kulturne dediščine:

• Zakon o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 – ORZVKD39, 90/12, 111/13, 32/16 in 21/18 – ZNOrg)

Na področju varstva kulturne dediščine Zakon o varstvu kulturne dediščine v svojem 2. členu določa »omogočanje dostopa do dediščine ali do informacij o njej vsakomur, še posebej mladim, starejšim in invalidom«.

Ministrstvo za infrastrukturo in Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo (prej: Ministrstvo za infrastrukturo):

Ministrstvo za infrastrukturo (v nadaljevanju besedila: MZI) na podlagi 14. in 15. točke o dostopnosti po 9. členu Konvencije odgovarja sledeče:

Izvrševanje pravic invalidov na področju prometa se spremlja skladno s 27. členom ZIMI v okviru API. Na podlagi tega se razvidi implementacija pristojne prometne zakonodaje (cestni, železniški, zračni in vodni prevoz) v obdobju 2018-2022, ki je tu predstavljena po dogodkih (aktivnosti) in implementaciji (področne) zakonodaje:

1. V letu 2018 je bil v okviru ureditve parkirišč Železniške postaje Ilirska Bistrica urejen dostop brez ovir od parkirnega mesta za invalide oz. vseh parkirnih mest do perona (zaradi neustreznih peronov še ni mogoč vstop na vlak z invalidskim vozičkom). Bila je tudi izvedena zamenjava dotrajanih sistemov za obveščanje potnikov na postajah Borovnica, Logatec, Rakek, Pivka.

V letu 2019 je družba SŽ – Infrastruktura (Slovenske železnice-Infrastruktura, družba za upravljanje in vzdrževanje železniške infrastrukture ter vodenja železniškega prometa, d.o.o.) zamenjala dve dotrajani invalidski stopniščni ploščadi za dostop na otočne perone Železniške postaje Ljubljana in prenovila sanitarije za invalide na Železniški postaji Litija.

V letu 2021 in 2022 se je pričelo uporabljati 52 novih garnitur potniških vlakov. Vsi vlaki so nizkopodni in prilagojeni vožnjam tudi osebam z omejeno gibalno sposobnostjo. Poleg izvlečne stopnice, ki omogoča neposreden vstop omenjenih oseb na vlak (brez pomoči mobilnega dvigala), so vsa vozila opremljena tudi z mobilno nakladalno rampo, ki služi za nemoten vstop, tudi na regionalnih progah, kjer višina perona ter vrata niso v istem nivoju. V ta namen je vlakovno spremno osebje opravilo posebno šolanje za pomoč tem osebam. Prav tako imajo novi vlaki poseben prostor za invalidske vozičke ter temu prilagojene toaletne prostore. Sodoben informacijski sistem omogoča kvalitetno potovanje tudi slepim in slabovidnim osebam ter gluhim in naglušnim.

V okviru projektov se izvedejo dvigala in/ali klančine, parkirna mesta za invalide in funkcionalno ovirane osebe (FOO), dostopi brez ovir, usmerjevalni pasovi, otipni znaki v Braillovi pisavi itd. Kjer pa se ne izvede, se za invalide in funkcionalno ovirane osebe poskrbi na operativni način, kar dopušča TSI oz. Uredba Evropskega parlamenta in Sveta, glede na postopno izvajanje ukrepov oz. zagotavljanje dostopnosti za invalide in funkcionalno ovirane osebe. Potem za gibalno ovirane osebe poskrbi prevoznik, če se obvesti najmanj 48 ur pred potovanjem, za kar imajo dostopno informacijo na <https://www.slo-zeleznice.si/sl/iskanje-povezav/201-splonatarifna-dolocila-in-pogoji/osebe-z-omejeno-mobilnostjo>, nadalje tudi informacije s katerimi vlaki lahko potujejo, oz. da jim je pri dostopanju do peronov in vlakov v pomoč železniško osebje, ki je dostopno na <https://potniski.sz.si/prevoz-oseb-z-omejeno-mobilnostjo/>. Prav tako so jim na razpolago informacije oz. seznam železniških postaj, ki so opremljene s pripomočki (dvigalo za dostop na perone, invalidska ploščad ob stopnišču, mobilna dvizna ploščad na peronu, transportni trakovi za prtljago) za gibalno ovirane osebe, ki je dostopno na <https://www.slozeleznice.si/en/infrastruktura/javna-zelezniska-infrastruktura/stavbe>.

Pri implementaciji zakonodaje, velja omeniti, da se pri železniškem prevozu upošteva Uredba Komisije (EU) št. 1300/2014 z dne 18. novembra 2014 o tehničnih specifikacijah za interoperabilnost v zvezi z dostopnostjo železniškega sistema Unije za invalide in funkcionalno ovirane osebe in Uredba Komisije (EU) št. 454/2011 z dne 5. maja 2011 o tehničnih specifikacijah za interoperabilnost v zvezi s podsistemom »telematske aplikacije za potniški promet« vseevropskega železniškega sistema in temu se je sledilo z novelo zakona o varnosti železniškega prometa (Uradni list RS, št. 30/2018 z dne 26. 4. 2018 in 54/21 z dne 9. 4. 2021). Prav tako pa se upošteva Pravilnik o opremljenosti železniških postaj in postajališč (Uradni list RS, št. 72/09, 72/10, 30/18 - ZVZelP-1) na podlagi Odločbe Komisije 2008/164/ES z dne 21. decembra 2007 o tehnični specifikaciji za interoperabilnost v zvezi s funkcionalno oviranimi osebami v vseevropskem železniškem sistemu za konvencionalne in visoke hitrosti (Uradni list Evropske unije št. L 64, z dne 7. 3. 2008, str. 72).

2. Pri vodnem prevozu se poudarja, da je ministrstvo poročalo o zagotavljanju dostopnosti prevoza s potniškimi ladjami (pomorstvo) v okviru Pomorske inšpekcije v Upravi RS za pomorstvo, ki je v letu 2018 opravila inšpekcijski nadzor z vidika varnostnih zahtev za osebe z zmanjšano mobilnostjo na edini slovenski potniški ladji, in sicer na ladji "Laho". Ladja je bila pregledana v skladu z 10. členom Pravilnika o potniških ladjah (Uradni list RS št. 23/11) in Direktivo 2009/45/ES o varnostnih predpisih in standardih za potniške ladje. Ugotovljeno je bilo, da so dostopi na ladjo in prehodi v ladijske prostore primerni ter da ladja, v okviru svojih tehničnih zmogljivosti, ustreza kriterijem prevoza oseb z zmanjšano mobilnostjo.

V letu 2019 je inšpekcija opravila inšpekcijski nadzor z vidika varnostnih zahtev za osebe z zmanjšano mobilnostjo na edini slovenski potniški ladji, in sicer na ladji "Laho". Ladja je bila pregledana skladno z 10. členom Pravilnika o potniških ladjah in Direktive 2009/45/ES o varnostnih predpisih in standardih za potniške ladje (UL L št. 315 z dne 30. 11. 2017, str. 40). V novembru 2019 je bila na evropski ravni sprejeta Delegirana uredba Komisije (EU) 2020/411 z dne 19. novembra 2019 o spremembi Direktive 2009/45/ES Evropskega parlamenta in Sveta o varnostnih predpisih in standardih za potniške ladje glede varnostnih zahtev za potniške ladje, ki opravljajo notranja potovanja (Uredba 2020/411/EU). Uredba 2020/411/EU se uporablja neposredno od 19. septembra 2021. Zaradi sprejete Uredbe 2020/411/EU je bil v letu 2021 sprejet Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o potniških ladjah, s katerim se je redakcijsko prilagodilo določbe Pravilnika o potniških ladjah, ki se je začel uporabljati 19. septembra 2021. V letu 2021 je inšpekcija kot nosilec ukrepa 3.5, v letu 2021 opravila inšpekcijski nadzor z vidika varnostnih zahtev za osebe z zmanjšano mobilnostjo na edini slovenski potniški ladji, in sicer na ladji "Laho". Ladja je bila pregledana skladno z 10. členom Pravilnika o potniških ladjah in Direktivo 2009/45/ES o varnostnih predpisih in standardih za potniške ladje. Ugotovljeno je bilo, da so dostopi na navedeno ladjo in prehodi v ladijske prostore primerni ter da ladja, v okviru svojih tehničnih zmogljivosti, ustreza kriterijem prevoza oseb z zmanjšano mobilnostjo. V okviru programa sodelovanja "Interreg", je v letu 2021 turistične prevoze v poletni sezoni od 26. junija do 3. oktobra na krožni relaciji Ankaran-Koper-Izola-Piran opravljal tudi čoln "Zlatoperka", s postanki v Ankaranu, Kopru, Izoli in Piranu. V sodelovanju lastnika čolna "Zlatoperka" s pomorsko inšpekcijo, so se na čolnu uredili in določili namestitveni prostori za invalide z ustreznimi oznakami. Dostopanje invalidov na čoln se je zagotavljalo s pomočjo asistENCE članov posadke. Prav tako se je na naslednjih vstopno/izstopnih točkah na obali za dostop na plovilo uredilo ustrezna čakalna območja in klopi z ustreznimi oznakami za invalide ter table z informacijami o dostopih do toaletnih prostorov za invalide na obali, in sicer na lokacijah: pomol pri Valdoltri v Ankaranu, zunanja obala ob parkirišču na Ukmarjevem trgu v Kopru, pomol pred hotelom Marina v Izoli in potniški pomol za javni promet v Piranu. V letu 2022 je inšpekcija kot nosilec ukrepa 3.5, v letu 2022 opravila inšpekcijski nadzor z vidika varnostnih zahtev za osebe z zmanjšano mobilnostjo na slovenski potniški ladji "Laho". Ladja je bila pregledana skladno z 10. členom Pravilnika o potniških ladjah in Direktivo 2009/45/ES o varnostnih predpisih in standardih za potniške ladje. Ugotovljeno je bilo, da so dostopi na navedeno ladjo in prehodi v ladijske prostore primerni ter da ladja, v okviru svojih tehničnih zmogljivosti, ustreza kriterijem prevoza oseb z zmanjšano mobilnostjo. Prav tako je pomorska inšpekcija opravila inšpekcijski nadzor z vidika varnostnih zahtev za osebe z zmanjšano mobilnostjo skladno z 10. členom Pravilnika o potniških ladjah in nadzor nad skladnostjo z

nediskriminatornimi pogoji dostopa za invalidne osebe in osebe z zmanjšano mobilnostjo na podlagi Uredbe 1177/2010/EU, na hitrem potniškem plovilu, ki je registrirano pod tujo zastavo, in je v poletni sezoni 2022 prevažalo potnike na redni liniji med Italijo, Slovenijo in Hrvaško. Ugotovljeno je bilo, da so dostopi na navedeno plovilo in prehodi v ladijske prostore ustrezni in da plovilo v okviru svojih tehničnih zmogljivosti, ustreza kriterijem prevoza oseb z zmanjšano mobilnostjo. Plovilo izpolnjuje zahteve glede nediskriminatornih pogojev dostopa za invalidne osebe in osebe z zmanjšano mobilnostjo skladno z Uredbo 1177/2010/EU.

3. V zračnem prevozu v letu 2020, se je ugotavljalo, da je prevoz spremljan v okviru položaja invalidnih oseb in oseb z omejeno mobilnostjo na področju letalskega prevoza, ki je urejen z Uredbo (ES) št. 1107/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. julija 2006 o pravicah invalidnih oseb in oseb z omejeno mobilnostjo v zračnem prevozu, ki zagotavlja pravico do nediskriminacije na podlagi invalidnosti in omejene mobilnosti (pravica do nediskriminacije pri rezervaciji in nakupu vozovnice, pravica do potovanja na enaki ravni kot katerikoli drug potnik, pravica do informacij o varnostnih pravilih, ki jih uporabljajo letalski prevozniki, itd.). Invalidne osebe in osebe z omejeno mobilnostjo imajo enako pravico do potovanja kot osebe brez takšnih omejitev mobilnosti. Cilj Uredbe (ES) št. 1107/2006 je, kako olajšati potovanje oseb z omejeno mobilnostjo v zračnem prevozu. Z Uredbo o izvajanju Uredbe (ES) o pravicah invalidnih oseb in oseb z omejeno mobilnostjo v zračnem prevozu je določen pristojni organ (Javna agencija za civilno letalstvo) in sankcije za kršitev določb Uredbe 1107/2006/ES.

4. Glede uveljavljanja zakonodaje o dostopnosti do cestnega prevoza je avtobusni prevoz, v določeni meri sledil zavezam Konvencije sprva že z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o prevozih v cestnem prometu (Uradni list RS, št. 49/11, v nadaljevanju zakon), kjer se je v 45. členu določilo, da morajo izvajalci javnega linijskega prevoza potnikov splošne prevozne pogoje prilagoditi invalidom in njihovi uporabi in da ne smejo zaračunavati dodatnih stroškov za uporabo pripomočkov za premagovanje gibalne in senzorne oviranosti (psi vodniki, drugi psi pomočniki in invalidski vozički). Poleg tega se je v 111. členu določilo, da mora avtobusna postaja zagotavljati neovirano gibanje funkcionalno oviranih oseb, in nuditi informacije v invalidom primernim tehnikam, ter zagotavljanje varnosti, s pomočjo ustreznih služb. V 111. in 112.a členu se je uveljavilo novo določilo, ki pravi, da mora avtobusno postajališče zagotavljati neovirano gibanje funkcionalno oviranih oseb ter da minister pristojen za promet, podrobneje predpiše opremljenost avtobusnih postaj in avtobusnih postajališč. V nadaljevanju se je z novelo zakona (Uradni list RS, št. 92/2015) uredilo prevoz na klic in se z naslednjo novelo zakona v 114. g členu (Uradni list RS, št. 67/19) uredilo brezplačni prilagojen prevoz za študente, ki so težje ali težko gibalno ovirani in, ki so upravičeni do subvencionirane vozovnice. Poleg tega se je v 114. b členu imetnikom invalidske kartice ugodnosti za invalide ob izpolnjevanju določenih pogojev omogočilo brezplačni prevoz (114. b člen). Za leto 2023 je v pripravi tudi novela zakona ZPCP-2, s katero se trenutno pričakuje dodajanje pojma spremljevalec in ureditev brezplačne vozovnice zanj, takrat ko le ta spremlja invalida pri vožnji. Že pred uveljavitvijo Zakona o izenačevanju možnosti invalidov (Uradni list RS, št. 94/10, 50/14 in 32/17, je zakon zagotavljal dostop in prostor za invalidske vozičke v mestnem linijskem prometu. Pred ZIMI, Uredba o koncesijah za opravljanje gospodarske javne službe izvajanja javnega linijskega prevoza potnikov v notranjem cestnem prometu (Uradni list RS, št. 88/04, 131/06 – ZPCP-2) ni imela (posebnih) določb o invalidih. Uredba o načinu izvajanja gospodarske javne službe javni linijski prevoz potnikov v notranjem cestnem prometu in o koncesiji te javne službe (Uradni list RS, št. 73/09, 29/19) je (že) imela določila določb, ki zadevajo invalide 23. člen (naloge vozno osebje), 24. člen (obveščanje potnikov), 25. člen (vstopanje in izstopanje) in 36. člen (splošni pogoji) in ravno tako so ta določila v členih: 23., 31., 32. in 42., v veljavni Uredbi o načinu izvajanja gospodarske javne službe javni linijski prevoz potnikov v notranjem cestnem prometu, o koncesiji te javne službe in o ureditvi sistema enotne vozovnice (Uradni list RS, št. 109/21, 181/21, 56/22).

5. V okviru t.i. Unije enakosti: strategija (EU) o pravicah invalidov za obdobje 2021–2030, z uveljavitvijo Direktive (EU) 2019/882, ministrstvo sledi izpolnjevanju pravic potnikov v prometu po posamičnih prometnih sistemih. Tako velja tudi omeniti, da je ministrstvo sodelovalo pri horizontalnem zakonu o

dostopnosti, Zakon o dostopnosti do proizvodov in storitev za invalide (Uradni list RS, št. 14/23), ki se nanaša na Direktivo (EU) 2019/882.

6. Glede na določeno zamudo pri izvajanju ZIMI (16. člen) in glede na zgoraj omenjeno EU strategijo oz. zakonodajo, velja omeniti, da ministrstvo intenzivno sodeluje z Nacionalnim svetom invalidskih o organizacij (v nadaljevanju besedila: NSIOS), pri vključevanju invalidov v izvajanje aktivnosti pri projektih. Pri projektu »Omogočanje multimodalne mobilnosti oseb z različnimi oviranostmi« (v nadaljevanju besedila: OMMO) NSIOS sodeluje že šesto leto, pri projektu Prostorska podatkovna podpora upravljanju javnega potniškega prometa - invalidi v javnem potniškem prometu" pa že drugo leto. V fazi priprave in za izvedbo je tudi projekt - »Platforma mobilnosti in spletne dostopnosti za invalide in starejše v domačem okolju«, kjer bodo sodelovali.

6.1. Projekt OMMO, t.r. element razvoja dostopnosti vseh ranljivih skupin, ki tako sledi zgoraj omenjeni 15. točki Odbora (pripomba št. 2 (2014), priporočilo zlasti za točko b, deloma točka a) in je v nadaljevanju na kratko prikazan :

Mobilnost kot taka je izjemno pomembna razvojna komponenta v družbi in to velja tudi za ranljive skupine med katere se prištevajo: invalidi, starejši od 65 let, matere z otroškimi vozički, šoloobvezni otroci, idr. Zato si mora družba oz. država prizadevati, kolikor je le mogoče, da bi invalidi in ostale ranljive skupine prebivalstva s svojimi zmožnostmi in delom živeli samostojno in neodvisno življenje. V Republiki Sloveniji se je glede tega storilo že veliko, še vedno pa je mnogo priložnosti, tudi pri zagotavljanju mobilnosti za vse ljudi. Tudi stopnja urejenosti te problematike daje odgovor o kakovosti in civiliziranosti naše družbe. Ravno zaradi tega, je projekt OMMO, ki ga izvaja Ministrstvo za infrastrukturo zelo pomemben, saj je osnova za razvoj in se izvaja v različnih fazah:

- prva faza: podatki o dostopnosti za celo državo,
- druga faza: vzdrževanje podatkov in pomoč uporabnikom,
- tretja faza: Platforma mobilnosti in spletne dostopnosti za invalide in starejše v domačem okolju.

OMMO predstavlja državni sloj podatkov za celotno ozemlje države za mobilnost ranljivih skupin in s tem pogoj za razvoj storitev na področju mobilnosti (fizična in komunikacijska dostopnost) kar predstavlja, da se v svojem okolju človek giblje neodvisno in varno, kar pa omogoča prilagojeno fizično urbano okolje – odstranjene nevarne točke in urejen dostop do potniškega prometa, javnih objektov in drugih javnih površin. To pomeni spoštovanje zavez o dostopnosti in osebni mobilnosti Konvencije o pravicah invalidov in EU Strategije o pravicah invalidov za obdobje 2021-2030, Direktive (EU) 2019/882, itd. Ključno vlogo pri tem razvoju imajo sami invalidi v obliki participacije, ki se kaže v zbiranju podatkov, informacij, izobraževanju, izkušnjah/terensko opaženje, intervju ,okrogle mize, ipd. Pri tem je osnovni element prostor občine, katerega podatki se evidentirajo in vzdržujejo (usklajeni, tudi pregledovalnik) in so osnova razvoja podporne infrastrukture. To predstavlja sodelovanje z občino, razvijalci storitev-tehnološke rešitve in uporabniki. Ministrstvo poudarja, da se bo na osnovi projekta OMMO izboljšala kakovost življenja (mobilnost, spletna dostopnost) ranljivih skupin vključno nadaljevano fazo razvoja t.i. »Platforma mobilnosti in spletne dostopnosti za invalide in starejše v domačem okolju«. To pomeni, povezavo obstoječih podatkovnih baz v enotno storitev, da se s pomočjo obstoječe digitalne storitve in tehnologije poveča t.i. digitalno vključenost teh uporabnikov in s tem premagovanje različne oviranosti. To predstavlja vse vidike prostorske mobilnosti in dostopnosti v domačem okolju, kot je: socialno okolje - integrirana informacijska platforma za on-line podporo in svetovanje glede urbane mobilnosti in dostopnosti (ti. rdeči gumb); zunanji prostor - mobilnost od doma do vrat javne zgradbe; notranji prostor - mobilnost v notranjosti javne zgradbe; virtualni prostor - robotsko podprta fizična mobilnost za hojo v virtualiziranem domačem kraju (učenje mobilnosti); spletno okolje - dostopnost spletišč za potrebe mobilnosti (tudi digitalni vozni red...). Cilj je dvig kompetenc invalidov in s tem povečanje možnosti njihovega zaposlovanja, ranljive skupine že sodelujejo in bodo aktivno sodelovale še naprej. Brez mobilnosti od doma do javnih institucij in organizacij ni mogoče koristiti (javnih) storitev in tako so invalidi

obsojeni živeti doma in so v neenakopravnem položaju oz. so diskriminirani. Tako je mobilnost predpogoj za vsako aktivnost invalida v življenju.

Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo bo v prihodnjih letih izvajalo in financiralo projekt OMMO ter prevoze na klic. Projekt »Platforma mobilnosti in spletne dostopnosti za invalide in starejše v domačem okolju« pa želijo opozoriti, da je projekt nadalje v pristojnosti novega Ministrstva za infrastrukturo in ga Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo navedenega projekta ne bo izvajalo.

Ministrstvo za naravne vire in prostor (prej: Ministrstvo za okolje):

Dostopnost (9. člen) Odbor je zaskrbljen zaradi:

b. dejstva, da ostajajo številne javne zgradbe in storitve, vključno z javnim prevozom, nedostopne, zlasti v območjih zunaj glavnega mesta;

Gradbeni zakon (Uradni list RS, št. 199/21 in 105/22 – ZZNŠPP; v nadaljnjem besedilu: GZ) natančno določa pogoje, kdaj morajo biti objekti, ki se na novo gradijo, prizidujejo ali rekonstruirajo, grajeni tako, da zagotavljajo nemoteno uporabo za vse, torej tudi za invalide. GZ ne velja retroaktivno, kar pomeni, da ne more zahtevati, da se obstoječi objekti prilagodijo in uskladijo s standardi gradnje univerzalne dostopnosti. V ta namen je bil sprejet Zakon o izenačevanju možnosti invalidov (Uradni list RS, št. 94/10, 50/14 in 32/17; v nadaljnjem besedilu: ZIMI), ki nalaga obvezno prilagoditev vseh obstoječih objektov v javni rabi najkasneje do decembra 2025.

c. V zvezi s splošno pripombo odbora št. 2 (2014) o dostopnosti, cilju trajnostnega razvoja 9 ter podciljih trajnostnega razvoja 11.2 in 11.7 odbor priporoča državi pogodbenici, da:

(a) zagotovi, da sta strategija "Dostopna Slovenija" in ZIMI v celoti v uporabi in učinkovita; priporoča tudi sprejetje jasnih standardov in ukrepov dostopnosti, ki bi zagotavljali izrekanje kazni zaradi pomanjkanja skladnosti s standardi dostopnosti;

Za namen izvajanja nadzora nad izvajanjem objektov, ki se gradijo na podlagi gradbenih dovoljenj, so zagotovljeni sistemi nadzora v smislu obveznega upoštevanja standardov univerzalne dostopnosti tako pri projektantih, izvajalcih in nadzornikih v času gradnje, kakor tudi inšpekcijski nadzor gradbene inšpekcije, določeni z GZ. Sankcioniranje lastnikov objektov v javni rabi pa bo omogočeno šele po decembru 2025, ko stopi v veljavo ZIMI v delu, ki se nanaša na dostopnost objektov. Za namen izvajanja sankcij GZ že določa potrebne mehanizme.

(b) razvije operativne ukrepe za uresničevanje dostopnosti prevoznih storitev in dostopnosti vseh zgradb, odprtih za javnost, ter poveča proračunska sredstva za take ukrepe, zlasti v območjih zunaj glavnega mesta;

Ukrepi za uresničevanje dostopnosti vseh zgradb, odprtih za javnost, so z GZ in podzakonskimi akti že zagotovljeni, za obstoječe objekte pa je to uzakonjeno z ZIMI. V kolikor vse prilagoditve ne bodo izvedljive zaradi posegov, ki bi bistveno vplivali na ostale bistvene zahteve objekta (mehanska odpornost in stabilnost, požarna varnost ...), je potrebno predvideti protokole, ki bi omogočali čim bolj primerne ukrepe.

Dostop do sodnega varstva (13. člen)

d. Odbor priporoča državi pogodbenici, da invalidom zagotovi popoln dostop do sodnega sistema, kar vključuje tudi:

(a) sprejetje ustrezne zakonodaje in strategije, ki bi zagotovili odpravo vseh ovir za dostop invalidov do sodnega varstva, razvoj smernic in protokolov, ki bi omogočili postopkovne ter spolu in starosti primerne prilagoditve, temelječe na svobodni izbiri in željah invalidov, vključno z zagotavljanjem informacij in komunikacijskih sredstev tem osebam v dostopnih oblikah;

Ukrepi za uresničevanje dostopnosti vseh zgradb, odprtih za javnost, med katere spadajo tudi objekti, v katerih se izvaja sodno varstvo ter zgradbe organov pregona, so z GZ in podzakonskimi akti že zagotovljeni, za obstoječe objekte pa je to uzakonjeno z ZIMI. V kolikor vse prilagoditve ne bodo izvedljive zaradi posegov, ki bi bistveno vplivali na ostale bistvene zahteve objekta (mehanska odpornost in stabilnost, požarna varnost ...), je potrebno predvideti protokole, ki bi omogočali čim bolj primerne ukrepe.

Izobraževanje (24. člen)

e. Ob upoštevanju splošne pripombe št. 4 (2016) o pravici do vključujočega izobraževanja in podciljev trajnostnega razvoja 4.5 in 4(a) odbor priporoča državi pogodbenici, da:

(a) zagotovi invalidom vseživljenjsko učenje, pri čemer naj zagotovi dostopnost vseh zavodov terciarnega izobraževanja in njihovo primerno prilagoditev, vključno s poklicnimi in visokimi šolami;

Ukrepi za uresničevanje dostopnosti vseh zgradb, odprtih za javnost, med katere spadajo tudi objekti, v katerih se izvaja izobraževanje na vseh stopnjah, so z GZ in podzakonskimi akti že zagotovljeni, za obstoječe objekte pa je to uzakonjeno z ZIMI. V kolikor vse prilagoditve ne bodo izvedljive zaradi posegov, ki bi bistveno vplivali na ostale bistvene zahteve objekta (mehanska odpornost in stabilnost, požarna varnost ...), je potrebno predvideti protokole, ki bi omogočali čim bolj primerne ukrepe.

Ministrstvo za javno upravo:

Vsebinska priporočila, ki še niso realizirana, se neposredno ne nanašajo na Ministrstvo za javno upravo (v nadaljnjem besedilu: MJU). Se pa vseeno posredno nanašajo na občine, čeprav sta priporočena programa (ukrepi za deinstitucionalizacijo invalidov na državni in občinski ravni in ukrepi za zadostno zagotavljanje znakovnih jezikov, brajice, na državni in občinski ravni) sicer v pristojnosti MDDSZ.

Vseeno pa želimo poudariti, da je MJU že leta 2018 za izvedbo rednih lokalnih volitev, seznanilo občine, da morajo biti vsa volišča dostopna invalidom. To določilo izhaja iz spremenjenega prvega odstavka 79.a člena Zakona o volitvah v državni zbor, ki je v uporabi od 1. 2. 2018 dalje.

Prav tako želimo spomniti, da je Državna volilna komisija že leta 2014 za izvedbo rednih lokalnih volitev izdala občinskim volilnim komisijam navodila, da na vseh voliščih zagotovijo pripomoček za glasovanje slepih in slabovidnih volivcev (šablone za slepe), tako da lahko glasujejo brez asistenta.

Poudarjamo še, da si upravljavci državnih spletišč, kot so eUprava, SPOT, gov.si, in podobno, v največji možni meri prizadevajo za izpolnitev zahtev Zakona o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij (Uradni list RS, št. 30/18, 95/21 – ZInfV-A in 189/21 – ZDU-1M) in s tem informacije, ki jih ponujajo navedena spletišča nediskriminatorno zagotoviti vsem uporabnikom, torej med njimi tudi invalidom z različnimi vrstami invalidnosti.

V duhu spoštovanja in sprejemanja različnosti iz razloga invalidnosti volilna zakonodaja RS osebam z invalidnostjo, ki predstavljajo 12–13 odstotkov volivk in volivcev, že danes zagotavlja številne možnosti, da učinkovito uresničujejo svojo volilno pravico. Zakon o volitvah v državni zbor določa:

- da morajo biti osebam z invalidnostjo fizično dostopna vsa volišča (prvi odstavek 79.a člena),
- dodatno omogoča tudi glasovanje po pošti (drugi, tretji in četrti odstavek 81. člen),
- glasovanje na domu (83. člen),

- da je za osebe s telesno hibo predvidena pomoč (79. člen) ter da je za slepe in slabovidne volivce na voliščih na voljo pripomoček za glasovanje, t. i. šablona.

Pri možnosti glasovanja po pošti gre za prilagojen način glasovanja, da invalidnim osebam ni treba priti na volišče. Na ta način je glasovanje omogočeno invalidom z različnimi telesnimi, duševnimi in senzoričnimi okvarami. Za obveščanje pristojne volilne komisije o drugih načinih glasovanja (po pošti, na domu) je preko državnega portala eUprava vzpostavljen preprost elektronski postopek. Državni portal eUprava je bil oblikovan tudi v sodelovanju z Društvom slepih in slabovidnih ter Društvom gluhih in naglušnih.

Vse vsebine portala so prilagojene za slabovidne, in sicer možnost nastavitve različnih velikosti črk in barve pisave, poleg tega pa je veliko vsebin tudi prevedenih v znakovni jezik gluhih in naglušni (<https://e-uprava.gov.si/si/drzava-in-druzba/vsebine-prilagojene-gluhim.html>).

Portal eUprava je dobitnik NSIOS certifikat spletne dostopnosti (<https://nsios-certifikat.si/>). Slednje pomeni, da je spletno mesto postavljeno v skladu z zahtevanimi standardi in dostopna za invalide, starejše, za tiste, ki niso vešč rabe računalnika in spleta, ter uporabnike s šibko internetno povezavo, pripadnike narodnostnih manjšin in tujce, ki ne govorijo slovensko. Prav tako je spletno mesto Državne volilne komisije prilagojeno za slabovidne ter gluhe in naglušne osebe <https://www.dvk-rs.si/spletno-mesto-drzavne-volilne-komisije-prilagojeno-za-gluhe-in-naglusne/>).

V skladu s priporočili odbora glede 29. člena Konvencije in ob upoštevanju priporočil Zagovornika načela enakosti iz 2022 v zvezi s tem, bo ministrstvo ob pripravi novele Zakona o volitvah v državni zbor, ustrezno naslovilo tudi problematiko sodnega odvzema volilne pravice intelektualnim invalidom, ki so postavljeni pod skrbništvo.

Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije in Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, (prej: Ministrstvo za izobraževanje znanost in šport):

Pristojnosti Ministrstva za vzgojo in izobraževanje (v nadaljevanju: MVI) v zvezi s točko 1., glede opravljenega pregleda notranje zakonodaje, politik in programov v zvezi z invalidi z vidika njihove notranje skladnosti in skladnosti z določbami konvencije, vam odgovarjamo, da je bil po letu 2018 s strani MVI opravljen postopen pregled celotne zakonodaje, saj so otroci s posebnimi potrebami prisotni in integrirani v vse področne zakone, ki se dopolnjujejo z Zakonom o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami (Uradni list RS, št. 41/17), Zakonom o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (Uradni list RS, št. 58/11, 40/12 – ZUJF, 90/12, 41/17 – ZOPOPP in 200/20 – ZOOMTVI) in Zakonom o obravnavi otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami ter motnjami v vzgoji in izobraževanju (Uradni list RS, št. 200/20).

Terminologija, ki označuje invalidne otroke skladno s konvencijo je na področju vzgoje in izobraževanja nekoliko drugačna, saj izhaja iz otrokovih vzgojno-izobraževalnih potreb. Uporablja se splošna navedba termina »otroci s posebnimi potrebami«, ki opredeljuje devet skupin otrok (otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, otroci z avtističnimi motnjami, otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami), v predšolskem obdobju poznamo še termin »otroci z rizičnimi dejavniki v predšolskem obdobju« pri katerih obstajajo rizični dejavniki za razvojne primanjkljaje, zaostanke, ovire oziroma motnje. Znotraj navedene terminologije so skladno s konvencijo tudi otroci z dolgotrajnimi telesnimi, duševnimi, intelektualnimi ali senzoričnimi okvarami, ki jih v povezavi z različnimi ovirami lahko omejujejo, da bi enako kot drugi polno in učinkovito sodelovali v družbi.

Sprejeti in veljavni zakoni na področju vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami vzpostavljajo pogoje in zagotavljajo za vsakega otroka njemu ustrezen vzgojno-izobraževalni program, ki mu omogoča razvijanje potencialov glede na njegove sposobnosti in primanjkljaje, ter motnje. Trenutno

večina otrok obiskuje večinske vrtce in šole. V zavodih so le otroci s kompleksnejšimi težavami, ki potrebujejo tudi zdravstveno oskrbo, saj jim je tako na enem mestu lahko zagotovljena celostna obravnava, poleg tega pa se ta populacija otrok sploh ne bi zmogla vključiti v večinske šole in bila socialno vključena ali pa obravnavana v okviru manj ustreznih institucij, ki ne omogočajo vseh teh storitev. Tako imajo v okviru Posebnega programa vzgoje in izobraževanja otroci z izrazitejšimi motnjami v duševnem razvoju možnost neprekinjenega izobraževanja do 26. leta, kjer jim je omogočeno vključevanje v izbirne vsebine, v katerih lahko razvijajo znanja, spretnosti in veščine v okviru njihovih zmožnosti.

V zvezi s točko 3., kjer nas zaprošate za konkretne aktivnosti in ukrepe, ki smo jih naredili v obdobju od leta 2018, ko je Odbor sprejel svoje Sklepne ugotovitve, vezane na implementacijo priporočil Odbora, vas seznanjamo, da MIZŠ pozorno spremlja in uresničuje določbe konvencije vezane na ciljne skupine z invalidnostjo. Pri tem ves čas medresorsko sodeluje in se usklajuje z drugimi pristojnimi ministrstvi in službami.

V zvezi s priporočili Odbora 7. člen konvencije (invalidni otroci), pojasnjujemo, da Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja določa, da se v vrtcih, šolah in drugih zavodih za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami zagotavlja varno in spodbudno učno okolje, kjer je prepovedano telesno kaznovanje otrok in vsakršna druga oblika nasilja nad in med otroki in neenakopravna obravnava, ki bi temeljila na spolu, spolni usmerjenosti, socialnem in kulturnem poreklu, veroizpovedi, rasni, etnični in narodni pripadnosti ter posebnosti v telesnem in duševnem razvoju. Na področju zgodnje pomoči invalidnim otrokom je bil sprejet Zakon o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami, kjer je zagotovljena celostna obravnava otrok s posebnimi potrebami in otrok z rizičnimi dejavniki v predšolskem obdobju in njihovih družin z namenom, da se zagotovi in spodbudi otrokov razvoj, okrepi zmogljivost družine ter spodbudi socialna vključenost družine in otroka. Navedeni zakon zagotavlja sodelovanje različnih strokovnjakov in vključevanje staršev pri pripravi individualnega načrta pomoči družini. Pomembna sistemska novost na področju dela z otroki s posebnimi potrebami je bila še določba zakona, da se iz državnega proračuna sofinancirajo t. i. razvojni oddelki. To so oddelki, v katerih se za otroke s posebnimi potrebami izvaja prilagojen program predšolske vzgoje (za te oddelke velja tudi prilagojen normativ, in sicer največ šest otrok na oddelek). S tem ukrepom želi MVI, izboljšati mrežo razvojnih oddelkov po vrtcih v Sloveniji in s tem izboljšati dostopnost strokovne pomoči predšolskim otrokom in njihovim družinam uravnoteženo po vsej državi.

V okviru priporočil Odbora vezana na 21. člen konvencije (svoboda izražanja in mnenja ter dostop do informacij), ki se navezuje na točko (c) glede priznanja slovenskega znakovnega jezika kot uradnega jezika v državi pogodbenici ter usposabljanja tolmačev za znakovni jezik in taktilni znakovni jezik ter učiteljev, javnih organov in staršev za slovenski znakovni jezik odgovarjamo, da je bila leta 2021 imenovana delovna skupina za umestitev slovenskega znakovnega jezika (v nadaljevanju: SZJ) v vzgojno-izobraževalni sistem, katere namen je pripraviti predlog posodobitve predšolske vzgoje ter osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja gluhih in naglušnih otrok in mladostnikov. Na podlagi Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami se gluhim in naglušnim otrokom, ki se sporazumevajo v SZJ prizna pravica do tolmača SZJ. Zakon o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami opredeljuje možnost zagotavljanja sporazumevanja in učenja v znakovnem jeziku za predšolske otroke, tako, da se omogoča pomoč strokovnega delavca za komunikacijo v SZJ. Sprejet je bil Akcijski načrt za obdobje 2021-2024, ki opredeljuje dejavnosti, povezane z vsebino vzgojno-izobraževalnih programov in z mehanizmi, ki so nujni in podpirajo njihovo izvajanje. Vrsta aktivnosti že poteka ali se načrtuje njihova izvedba, tudi v okviru Evropske kohezijske politike. Zakon o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami za otroke z gluhoslepoto v okviru individualnega načrta pomoči družini zagotavlja sporazumevanje in učenje prilagojenih načinov sporazumevanja (taktilni znakovni jezik) v vrtcu, v zavodu oziroma drugi ustrezni ustanovi. V aprilu 2023 je bil sprejet Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o dodatni strokovni in fizični pomoči za otroke s posebnimi potrebami (Uradni list RS, št. 88/13, 108/21 in 46/23), ki med drugim na novo ureja tudi pravico do tolmača. Gluhim in naglušnim otrokom, ki se sporazumevajo v SZJ, se na podlagi odločbe o usmeritvi prizna tudi pravica do tolmača SZJ. Tolmač je priznan tudi gluhoslepim otrokom, le da se pri tolmačenju gluhoslepim uporabljajo prilagojeni, specifični načini sporazumevanja, ki v glavnem temeljijo na dotiku. Po novem je pravica opredeljena za vse programe, če imajo gluhi ali naglušni otroci

v odločbi o usmeritvi opredeljeno pravico do tolmača, tolmačenje v SZJ se izvaja v obsegu ur, kot ga določi strokovna skupina, ki pripravlja in evalvira individualizirani program. Tolmačenje izvaja učitelj/vzgojitelj za komunikacijo v SZJ ali tolmač SZJ. Na enak način je pravica do tolmača opredeljena za otroke z gluhoslepoto. Opredeljen je tudi način, kako šole in zavodi lahko pridobijo pomoč tolmača in sicer preko zavodov za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami za delo z gluhihimi in naglušnimi ali za delo s slepimi ali preko organizacij, ki izvajajo programe za gluhe osebe ali za osebe z gluhoslepoto. Usposobljenih učiteljev namreč na trgu še ni dovolj.

Glede na priporočila Odbora vezana na 24. člen konvencije (izobraževanje), ki se navezuje na točko (a) glede priznanja pravice invalidnih otrok do vključujočega izobraževanja in opuščanja sheme ločenega izobraževanja, vam pojasnujemo, da multidisciplinarni timi centrov za zgodnjo obravnavo (za predšolske otroke) in komisije za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami za vsakega otroka priporočijo ustrezen program. Večina otrok obiskuje večinske vrtce in šole, specializirane zavode in šole pa obiskujejo predvsem otroci, ki imajo kompleksnejše težave in potrebujejo zdravstveno oskrbo. Tudi pri teh otrocih se spodbuja prehajanje v redne oddelke, zavodi pa ustanavljajo oddelke v prostorih rednih šol. Za urejanje področja usmerjanja otrok s posebnimi potrebami je bila na MVI v aprilu 2023 imenovana delovna skupina za pripravo prenove sistema vzgoje in izobraževanja otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami z namenom priprave zakona in podzakonskih aktov na področju vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami do septembra 2026. Vežano na točko (b) glede sprejetja strategije in akcijskega načrta za izvajanje, vključujočega izobraževanja, vas seznanjamo, da je bila pred kratkim imenovana delovna skupina, ki bo predvidoma do konca leta 2023 pripravila predlog nacionalnega programa vzgoje in izobraževanja za obdobje 2023-2033. Navedeni dokument bo nakazal smer razvojnega načrtovanja vzgojno izobraževalne politike, s katerim bo začrtana nadgradnja učinkovitega, kakovostnega, vključujočega in trajnostno naravnane sistema vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji, usklajenega z znanstvenimi spoznanji in dinamično prilagodljivostjo na hitre družbene spremembe. Na podlagi navedbe točke (c) glede pobude za okrepitev zmogljivosti šol, ki izvajajo vključujoče izobraževanje, z zagotavljanjem usposabljanja učiteljev za vključujoče izobraževanje, prilagoditev izobraževalnih programov in učnih metod vam odgovarjamo, da si v okviru vzgojno-izobraževalnega procesa ves čas prizadevamo k razvijanju varnega, vključujočega in spodbudnega učnega okolja. V ta namen je bilo izvedenih veliko ciljno raziskovalnih in izvedbenih projektov, analiz, usposabljanj ter prenovljenih izobraževalnih programov.

Tako je bil v letu 2020 v okviru Pedagoškega inštituta izveden ciljno raziskovalni projekt z naslovom Spodbudno učno okolje za motivirano učenje in kakovostno znanje. Rezultati projekta kažejo, da so ravno dejavniki učnega okolja tisti, ki lahko spodbudijo večjo učno motivacijo, še posebej zavzetost poučevanja učitelja in pripadnost šoli. Uporabnost rezultatov je moč videti kot strokovno podlago za uvajanje sprememb v kurikule visokošolskih programov za učitelje na področju didaktike motiviranja pri različnih predmetih, programe usposabljanja za zaposlene učitelje, tako glede motiviranja učencev pri pouku kot oblikovanja inkluzivne razredne klime, oblikovanje javnih politik za dvig ugleda učiteljskega poklica ter sistemsko krepitev enakih možnosti v izobraževanju.

V letu 2022 je bil sprejet prenovljen Posebni program vzgoje in izobraževanja za otroke z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju. Največja dodana vrednost je fleksibilnost programa, možnosti prehajanja in formativno spremljanje, ki učencem omogoča boljši individualni napredek. Dodana so tudi izvedbena priporočila za socialnovarstvene zavode.

Zavod za šolstvo je v letu 2021 pripravil Analizo individualiziranih programov za otroke s posebnimi potrebami v programih devetletne osnovne šole s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo. Izsledki so pokazali, da v individualiziranih programih (v nadaljevanju: IP) manjkajo pomembni elementi, ki so pogoj za inkluzivno izobraževanje otrok s posebnimi potrebami (v praksi je otrok s posebnimi potrebami redko soustvarjalec pri načrtovanju IP, starši redko podajajo predloge pri načrtovanju IP, načrtovanje ciljev je usmerjeno predvsem v učno uspešnost, z zastavljanjem preširokih ciljev, za katere ni predvideno merjenje, med oblikami dela prevladujejo individualne oblike dela izven razreda, pri postavljanju ciljev so močna področja pogosto izpuščena, s čimer je onemogočen optimalen razvoj otroka s posebnimi potrebami, ki bi se preko močnih področij dokazal in čutil sprejetega). Analiza je pokazala potrebo po enotnih vsebinskih izhodiščih oziroma smernicah pri načrtovanju IP, ki bi

strokovnim delavcem omogočile boljše razumevanje pomena posameznih elementov ter podporo pri načrtovanju ter nujnost dodatnega strokovnega izpopolnjevanja članov strokovnih skupin na šolah s področij, ki so v analizi izpostavljena kot izzivi pri načrtovanju IP.

V letu 2022 se je zaključila priprava smernic za načrtovanje individualiziranega programa, ki bodo strokovnim delavcem vodilo pri kakovostnejšem načrtovanju IP, njegovem udeležanju pri delu z otroki s posebnimi potrebami, posledično pa bodo Smernice prispevale tudi k učinkovitosti dodatne strokovne pomoči.

V letu 2023 bo Zavod RS za šolstvo začel s prenovo Navodil za prilagojeno izvajanje z dodatno strokovno pomočjo, saj so obstoječa navodila še iz leta 2003. Potrebna je tudi priprava navodil za izvajanje dodatne strokovne pomoči v drugih programih, kjer se v skladu z ZUOPP-1 izvaja izjemoma, opredelitev izvajanja v okviru mobilne službe. Na področju dela z otroki s posebnimi potrebami se v prihodnje pričakuje nekatere nujne spremembe, predvsem pri kontinuumu pomoči, zagotavljanju spremljevalcev, uvedbi asistentov in vzpostavljanju strokovnih centrov. V okviru prenove učnih načrtov, ki je financirana iz Načrta za okrevanje in odpornost, bodo do leta 2025 posodobljene tudi specialno-pedagoške dejavnosti za prilagojene programe z enakovrednim izobrazbenim standardom.

Pod okriljem Pedagoške fakultete v Ljubljani se zaključuje evalvacijska študija Identifikacija težav ter dobrih praks pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami, ki je na osnovi sistemskega modela inkluzivne šole evalvirala vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami na osnovnošolski in srednješolski stopnji in v programih vzgoje in izobraževanja (program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, prilagojen program z enakovrednim in nižjim izobrazbenim standardom ter vzgojni program za učence in dijake s posebnimi potrebami). V teku je tudi nacionalna evalvacijska študija modela poučevanja in tolmačenja slovenskega znakovnega jezika ter poučevanja slovenščine za gluhe in naglušne. Namen študije je ugotoviti, ali trenutni model poučevanja in tolmačenja omogoča otrokom, učencem in dijakom razvoj zmožnosti v slovenskem znakovnem jeziku in slovenskem jeziku, socialno vključenost in uspešnost v vzgojno-izobraževalnem procesu ter prehod na trg dela. S študijo se želijo pridobiti tudi priporočila za posodobitev vzgoje in izobraževanja gluhih in naglušnih. Študija se zaključuje v letošnjem letu.

V okviru Zavoda RS za šolstvo se izvaja tudi spremljava prilagojenega izobraževalnega programa OŠ z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z avtističnimi motnjami. Namen naloge je izvajanje spremljave novega programa v treh zavodih in centrih za sluh in govor (Ljubljana, Maribor, Portorož), kjer ta program prvič izvajajo. S tem prispevamo k doseganju dolgoročnega cilja spremljava in evalvacija novosti na področju vzgoje in izobraževanja. Zaključek spremljave bo v letu 2024.

Intenzivno potekajo priprave na umestitev slovenskega znakovnega jezika in s tem povezane posodobitve sistema predšolske vzgoje ter osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja gluhih in naglušnih, otrok, učencev, dijakov in odraslih udeležencev. Akcijski načrt, sprejet 2021, opredeljuje štiri sklope nalog in za vsak sklop cilje ter pričakovane učinke, pa tudi vrsto predvidenih aktivnosti z navedbo kazalnikov, nosilcev, roka oziroma časovnega okvira in finančnih sredstev za obdobje 2021–2024. Namen je posodobitev vzgojno-izobraževalnih programov z umestitvijo slovenskega znakovnega jezika ter zagotavljanje pogojev in podpore za njihovo izvajanje. V sklopu tega ukrepa poteka tudi P.U.10-nacionalna evalvacijska študija "Evalvacija modela poučevanja in tolmačenja slovenskega znakovnega jezika ter poučevanja slovenščine za gluhe in naglušne".

Zaključen je projekt Spodbujanja socialne vključenosti otrok in mladih s posebnimi potrebami v lokalno okolje, ki je bil sofinanciran s strani Evropskega socialnega sklada 2017-2022. Projekt je temeljil na pripravi mladih za uspešnejše prehode v času šolanja ter kasneje v zaposlitev ali samostojnejše življenje. Delo je potekalo preko osebnega načrtovanja ter izvajanja delavnic, ki so mladim pomagale razvijati samostojnost, socialno ter poklicno kompetentnost. Projekt v nadgrajeni različici se bo nadaljeval v novi evropski perspektivi, rezultati projekta pa predstavljajo izhodišče za pripravo nadaljnjih sistemskih rešitev.

V okviru sredstev Evropske kohezijske politike za obdobje 2021-2027 se bo pridobilo finančna sredstva za uresničevanje več ukrepov, ki bodo usmerjeni v zagotavljanje polnega in enakopravnega uživanja pravic in spoštovanja dostojanstva oseb z invalidnostjo. Predvideni so naslednji ukrepi:

- Razvoj prilagojenih gradiv na različnih zahtevnostnih ravneh za različne ciljne skupine s priporočili za uporabo v vzgojno-izobraževalnem procesu. V okviru instrumenta se bodo razvijala in pilotirala gradiva (na primer za lahko branje) na različnih zahtevnostnih ravneh za različne ciljne skupine (tako po starosti kot po primanjkljaju) s priporočili za uporabo v vzgojno-izobraževalnem procesu. Gradiva za razvijanje in krepitev sporazumevalnih zmožnosti bodo namenjena osebam s specifičnimi motnjami (npr. disleksija, slabše bralne in učne sposobnosti, govorno-jezikovne motnje, barvna slepota), osebam z motnjami v duševnem razvoju in gibalno oviranim osebam.

- Priprava novih in posodabljanje obstoječih programskih dokumentov oziroma elementov, potrebnih za umestitev slovenskega znakovnega jezika v vzgojno-izobraževalni sistem. Instrument je namenjen pripravi programskih dokumentov oziroma elementov za posodobitev sistema predšolske vzgoje ter osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja gluhih in naglušnih, uporabnikov slovenskega znakovnega jezika in je predvidena z Akcijskim načrtom za pripravo predloga umestitve slovenskega znakovnega jezika v sistem predšolske vzgoje ter osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja.

- Priprava javnoveljavnega izobraževalnega programa slovenskega znakovnega jezika za odrasle. Instrument je namenjen pripravi javnoveljavnega izobraževalnega programa slovenskega znakovnega jezika, ki bo namenjen vsem odraslim, tudi že zaposlenim in bodočim strokovnim delavcem v vzgoji in izobraževanju. S programom bodo udeleženci pridobili ustrezno znanje slovenskega znakovnega jezika, udeležba v programu pa bo omogočala tudi krepitev usposobljenosti strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju za delo z gluhi in naglušnimi, uporabniki slovenskega znakovnega jezika. S tem se bo krepilo vključujoče učno (in širše družbeno) okolje ter uveljavljal ter promoviral slovenski znakovni jezik. Pripravljeni program bo podlaga za certificiranje znanja slovenskega znakovnega jezika. Namen instrumenta je tudi promocija učenja in poučevanja slovenskega znakovnega jezika v vzgoji in izobraževanju.

- Priprava študijskega programa oziroma smeri ali modula za zagotovitev kompetentnih strokovnih delavcev za vzgojno-izobraževalno delo z gluhi in naglušnimi, uporabniki slovenskega znakovnega jezika. Namen instrumenta je podpora visokošolskim zavodom za razvoj in izvajanje študijskega programa za zagotovitev kompetentnih strokovnih delavcev za vzgojno-izobraževalno delo z gluhi in naglušnimi, uporabniki slovenskega znakovnega jezika, spodbuda za vključevanje vanje ter pilotna izvedba. Udeleženci programa bodo diplomanti oziroma študenti pedagoških študijskih programov, ki so oziroma bodo temeljna znanja pridobili med študijem za pridobitev izobrazbe na prvi oziroma drugi stopnji. Namen je tudi razvoj novih didaktičnih pristopov timskega vzgojno-izobraževalnega dela z gluhi in naglušnimi, uporabniki slovenskega znakovnega jezika ter priprava odprtega spletnega tečaja slovenskega znakovnega jezika.

- Vzpostavitev sistema pomoči gluhoslepim v vzgoji in izobraževanju. Namen instrumenta je vzpostavitev sistema pomoči gluhoslepim v vzgoji in izobraževanju, ki bo vključevala tako prilagajanje vzgojno-izobraževalnih programov in njihovega izvajanja kot tudi ukrepe pomoči, prilagojene potrebam posameznih gluhoslepih učencev/dijakov ter zagotavljanje ciljno usmerjenih usposabljanj, prilagojenih konkretnim potrebam vzgojno-izobraževalnih zavodov za podporo strokovnim delavcem pri delu z gluhoslepi učenci/dijaki.

- Spodbujanje socialne vključenosti otrok in mladih s posebnimi potrebami v lokalno okolje. Instrument je namenjen osebam s posebnimi potrebami, ki so še vključene v izobraževalne programe in potrebujejo spretnosti in veščine, ki jim bodo omogočale kasnejšo vključitev v delovno okolje ali zgolj kakovostno neodvisno življenje. Aktivnosti so vezane na vključevanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami v dejavnosti pri delodajalcih, pri spodbujanju interesov na njihovih močnih področjih z vključevanjem v aktivnosti v lokalnem okolju ali vključevanju v nadaljnje izobraževanje.

- Vzpostavitev mreže inkluzivnih šol in spodbujanje sodelovanja šole z družino. Potrebno je oblikovati mrežo rednih šol, kjer se izvajajo prilagojeni in posebni programi za otroke s posebnimi potrebami ter oblikovati modele prehajanja med programi ter vključevanja v življenje in delo šole. Gre za vzpostavitev mreže šol, ki bodo prijazne otrokom s posebnimi potrebami, tako osnovnih, kot glasbenih šol. Nujno je vzpostaviti tudi intenzivno sodelovanje s starši otrok s posebnimi potrebami.

- Izboljšanje pedagoškega procesa in pogojev dela za dijake, učitelje in druge strokovne delavce v programih nižjega poklicnega izobraževanja. Potrebno je oblikovati modele povezovanja srednjih šol, ki izvajajo programe nižjega poklicnega izobraževanja z osnovnimi šolami s prilagojenim programom in zavodi za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami ter s tem oblikovati modele podpore dijakom, staršem in strokovnim delavcem v programih nižjega poklicnega izobraževanja.

Ministrstvo za digitalno preobrazbo:

Ministrstvo za digitalno preobrazbo (v nadaljnjem besedilu: MDP) v zvezi z uresničevanjem in usklajevanjem zakonodaje na področju invalidskega varstva s Konvencijo o pravicah invalidov podaja sledeče:

1. Področje elektronskih komunikacij:

Uvodoma želimo izpostaviti področje elektronskih komunikacij, ki ga pokriva naše ministrstvo in v tem dokumentu še ni zajeto oziroma ni nikjer omenjeno. Tudi v Prilogi k temu dokumentu (Pravni akti in strateški dokumenti za področje invalidskega varstva, sprejeti v letih od 2014 do 2021) zakonodaja s področja elektronskih komunikacij nikjer ni navedena. Ugotavljamo tudi, da Akcijski program za invalide 2022 – 2030, ki je bil sprejet 14. 10. 2021, predpisov s področja elektronskih komunikacij ne omenja.

Na področje elektronskih komunikacij se nanaša predvsem 9. člen Konvencije o pravicah invalidov, ki med drugim določa: »1. Da države pogodbenice invalidom omogočijo neodvisno življenje in polno sodelovanje na vseh področjih življenja, sprejmejo ustrezne ukrepe, s katerimi invalidom zagotovijo, da imajo enako kot drugi dostop do fizičnega okolja, prevoza, informacij in komunikacij, vključno z informacijskimi in komunikacijskimi tehnologijami in sistemi, ter do drugih objektov, naprav in storitev, ki so namenjene javnosti ali se zanjo opravljajo v mestu in na podeželju. Ti ukrepi, ki zajemajo prepoznavanje in odpravljanje ovir pri dostopnosti, se med drugim nanašajo na: a) stavbe, ceste, prevozna sredstva ter druge notranje in zunanje prilagoditve ter opremo, tudi v šolah, stanovanjskih zgradbah, zdravstvenih ustanovah in na delovnih mestih; b) informacijske, komunikacijske in druge storitve, tudi elektronske storitve in pomoč v nujnih primerih. 2. Države pogodbenice sprejmejo tudi ustrezne ukrepe, s katerimi: [...] f) spodbujajo druge primerne oblike pomoči in podpore, ki invalidom zagotavljajo dostop do informacij; g) spodbujajo dostop invalidov do novih informacijskih in komunikacijskih tehnologij ter sistemov, vključno z internetom; h) spodbujajo oblikovanje, razvoj, proizvodnjo in razširjanje dostopnih informacijskih in komunikacijskih tehnologij in sistemov v zgodnji razvojni fazi, da so stroški tehnologij in sistemov čim nižji.«

V zvezi s tem je potrebno omeniti, da je do novembra 2022 veljal Zakon o elektronskih komunikacijah (Uradni list RS, št. 109/12, 110/13, 40/14 – ZIN-B, 54/14 – odl. US, 81/15, 40/17, 189/21 – ZDU-1M), ki je vprašanje varstva invalidov naslavljalo na več mestih. Prav tako so problematiko zagotavljanja ukrepov za uporabnike invalide urejali podzakonski akti, sprejeti na njegovi podlagi (Uredba o ukrepih za končne uporabnike invalide (Uradni list RS, št. 38/14 in 130/22-ZEKom-2), Pravilnik o kategorijah potrošnikov, ki so upravičeni do posebnih cenovnih opcij ali paketov (Uradni list RS, št. 105/13, 189/21-ZDU in 130/22-ZEKom-2) in Splošni akt o načinu upoštevanja meril glede nudenja cenovnih opcij in za določitev paketov za potrošnike z nizkimi dohodki oziroma s posebnimi potrebami v okviru zagotavljanja univerzalne storitve (Uradni list RS, št. 62/13 in 130/22 – ZEKom-2)). V letu 2022 pa je bil zaradi uskladitve z Direktivo 2018/1972/EU o Evropskem zakoniku o elektronskih komunikacijah sprejet Zakon o elektronskih komunikacijah (Uradni list RS, št. 130/22; v nadaljevanju: ZEKom-2), ki je – tako kot njegov predhodnik – sistemski zakon za področje elektronskih komunikacijskih omrežij in storitev, in ki med drugim na več mestih ureja tudi varstvo pravic uporabnikov invalidov.

Pravice uporabnikov invalidov so z ZEKom-2 zagotovljene na podlagi naslednjih določb, in sicer:

1. V okviru univerzalne storitve, ki je najmanjši nabor storitev določene kakovosti, ki je dostopen vsem končnim uporabnikom v Republiki Sloveniji po dostopni ceni ne glede na njihovo geografsko lego. Nabor storitev vključuje (1) priključitev na javno komunikacijsko omrežje na fiksni lokaciji na razumno zahtevo končnega uporabnika, prek katere je zagotovljen dostop do govorne komunikacijske storitve in ustreznega širokopasovnega dostopa do interneta s prenosno hitrostjo, kot je določena v splošnem aktu iz 180. člena ZEKom-2 ter (2) zagotavljanje in dostop do univerzalnega imenika in univerzalne službe za dajanje informacij o naročnikih, pri čemer:

- so končni uporabniki invalidi upravičeni do prilagojene terminalske opreme, ki končnim uporabnikom invalidom dejansko omogoča enakovredno uporabo in dostop do storitev iz drugega odstavka 166. člena ZEKom-2, kakor ga imajo drugi končni uporabniki, vključno z enakovrednim dostopom do storitev v sili, v skladu s predpisom, ki ureja tehnične pripomočke za uporabnike invalide (prvi odstavek 175. člena ZEKom-2),
- Vlada Republike Slovenije z uredbo določi druge ukrepe, s katerimi se končnim uporabnikom invalidom zagotavljata enakovredna uporaba in dostop do storitev iz nabora univerzalne storitve, kot ga imajo drugi končni uporabniki, vključno z enakovrednim dostopom do storitev v sili (drugi odstavek 175. člena ZEKom-2),
- v zvezi s cenami storitev iz okvira univerzalne storitve sektorski regulator, to je Agencija za komunikacijska omrežja in storitve Republike Slovenije (agencija), spremlja razvoj in višino maloprodajnih cen storitev iz obsega univerzalne storitve. Če ugotovi, da cene niso dostopne, zahteva od izvajalca univerzalne storitve, da za potrošnike s posebnimi potrebami ponudi cenovne opcije ali pakete, ki se razlikujejo od tistih, ki jih sicer zagotavlja pod običajnimi komercialnimi pogoji, tako da jim dostop do omrežja in uporaba predmetnih storitev nista onemogočena (173. člen ZEKom-2).

2. V okviru pravic uporabnikov je uporabnikom invalidom na voljo naslednje:

- izvajalec storitev dostopa do interneta ali javno dostopnih medosebnih komunikacijskih storitev mora poleg informacij iz prejšnjega odstavka potrošniku zagotoviti tudi informacije o izdelkih in storitvah, namenjenih končnim uporabnikom invalidom, in o tem, kako se pridobijo najnovejše informacije glede tega (drugi odstavek 186. člena ZEKom-2),
- na zahtevo končnega uporabnika invalida mora izvajalec storitev informacije zagotoviti v obliki, ki končnemu uporabniku invalidu omogoča dostop do teh informacij, vključno z možnostjo strojnega branja (šesti odstavek 186. člena ZEKom-2),
- izvajalci javnih komunikacijskih storitev morajo pred sklenitvijo pogodbe potrošniku brezplačno zagotoviti strnjen in lahko berljiv povzetek pogodbe z glavnimi informacijami, vključno s podatkom o tem, v kolikšnem obsegu so izdelki in storitve oblikovani za končne uporabnike invalide (prvi odstavek 187. člena ZEKom-2),
- redno obveščati naročnike invalide o izdelkih in storitvah, vključno s funkcijami, praksami, politikami in postopki ter spremembami pri opravljanju storitev, ki so oblikovane posebej za končne uporabnike invalide (način in v obliki, ki končnemu uporabniku invalidu omogoča dostop do teh informacij, vključno z možnostjo strojnega branja) (drugi in četrti odstavek 197. člena ZEKom-2),
- izvajalec javno dostopnih medosebnih komunikacijskih storitev mora na podlagi številke uporabnikom invalidom omogočiti komunikacijo v sili z uporabo govornih in znakovnih jezikov ter drugih oblik negovorjenih jezikov (tovrstno komunikacijo zagotavlja v sili na način in v obsegu, kot je to tehnično mogoče). Če operater oziroma izvajalec zatrjuje, da ne more zagotavljati obveznosti v skladu s prejšnjima stavkoma, nosi breme dokazovanja tehnične nezmožnosti zagotavljanja tovrstnih klicev v sili. (200. člen ZEKom-2),
- izvajalec javno dostopnih medosebnih komunikacijskih storitev mora na podlagi številke končne uporabnike invalide z različnimi oblikami oviranosti na njim dostopen način obveščati obstoju in uporabi

številka za komunikacijo v sili ter tudi o načinih zagotavljanja dostopnosti, in sicer z objavo na svojih spletnih straneh in v imeniku na vidnem mestu (osmi odstavek 200. člena ZEKom-2),

- objaviti primerljive, primerne in posodobljene informacije o kakovosti svojih storitev in o ukrepih za zagotovitev enakovrednosti pri dostopu za končne uporabnike invalide (za izvajanje teh določb lahko agencija s splošnim aktom podrobneje uredi vprašanja, zlasti lahko določi parametre kakovosti storitev, ki jih je treba meriti, vsebino, obliko in način objave informacij, vključno z morebitnimi mehanizmi za potrjevanje kakovosti, da se končnim uporabnikom, vključno s končnimi uporabniki invalidi, zagotovi dostop do izčrpnih, primerljivih, zanesljivih in uporabnikom prijaznih informacij) (prvi odstavek 199. člena ZEKom-2).

3. Med pravicami invalidov, zagotovljenimi z ZEKom-2, so na strani Vlade Republike Slovenije in pristojnih ministrstev predvideni tudi naslednji ukrepi za uporabnike invalide:

- Vlada RS lahko, če oceni, da je to potrebno, z uredbo določi zahteve, ki jih morajo izpolnjevati izvajalci javno dostopnih elektronskih komunikacijskih storitev, da se končnim uporabnikom invalidom zagotovi dostop do elektronskih komunikacijskih storitev, vključno z zadevnimi pogodbenimi informacijami, zagotovljenimi v skladu s 186. členom ZEKom-2, ki je enakovreden dostopu večine končnih uporabnikov, in možnost, da izbirajo med izvajalci in storitvami, ki so na voljo večini končnih uporabnikov (prvi odstavek 202. člena ZEKom-2),

- Republika Slovenija v skladu z zakonom, ki ureja medije, posebej podpira ustvarjanje in razširjanje programskih vsebin namenjenih slepim in gluhim ter gluhoslepim v njim prilagojenih tehnikah ter razvoj ustrezne tehnične infrastrukture (drugi odstavek 202. člena ZEKom-2),

- Ministrstvo, pristojno za urejanje pogojev in zahtev za dajanje proizvodov na trg, s svojimi ukrepi spodbuja k zagotavljanju razpoložljivosti ustrezne terminalske opreme, ki končnim uporabnikom invalidom nudi potrebne storitve in funkcije (tretji odstavek 202. člena ZEKom-2).

Agencija kot sektorski regulator pospešuje učinkovito konkurenco pri zagotavljanju elektronskih komunikacijskih omrežij, elektronskih komunikacijskih storitev in pripadajočih zmogljivosti ter storitev med drugim tako, da zlasti poskrbi, da uporabniki, vključno z uporabniki invalidi, v kar največjem obsegu izkoristijo ugodnosti v smislu izbire, cene in kakovosti. Pri tem podpira interese državljanov tudi tako, da obravnava potrebe posebnih družbenih skupin, še posebej uporabnikov invalidov ter sodeluje s predstavniki invalidskih organizacij, kar podrobneje uredi v statutu.

V sektorju elektronskih komunikacij ima še posebej aktivno vlogo tudi Svet za elektronske komunikacije, ki je organ za svetovanje pri usmerjanju razvoja elektronskih komunikacij in pri varstvu interesov potrošnikov na področju elektronskih komunikacij v Republiki Sloveniji in ga ustanovi Državni zbor. Svet daje mnenja, priporočila in predloge glede zadev na področju elektronskih komunikacij, vključno glede varstva invalidov. Izmed 11 članov Sveta je najmanj en član imenovan izmed reprezentativnih invalidskih organizacij na predlog nacionalnega sveta invalidskih organizacij.

2. Področje digitalne vključenosti:

Na področju spodbujanja digitalne vključenosti je treba v prvi vrsti omeniti Zakon o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij (Uradni list RS, št. 30/18, 95/21 – ZInfV-A in 189/21 – ZDU-1M; v nadaljnjem besedilu: ZDSMA), ki v skladu z zahtevami Direktive (EU) 2016/2102 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. oktobra 2016 o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij organov javnega sektorja določa ukrepe za zagotavljanje dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij organov javnega sektorja za vse uporabnike, zlasti uporabnike z različnimi oblikami oviranosti. Z ustreznimi prilagoditvami se uporabnikom z različnimi oviranostmi (tudi uporabnike invalide) omogoča dostop do objavljenih vsebin in jim s tem olajšuje koriščenje javnih storitev. Ministrstvo za digitalno preobrazbo v skladu z 9. členom ZDSMA v sodelovanju z reprezentativnimi invalidskimi organizacijami z objavami v medijih in na svojih spletnih straneh, izdajo publikacij in predstavitev na konferencah ter drugih prireditvah spodbuja večjo ozaveščenost zavezancev in uporabnikov spletišč in mobilnih aplikacij o zagotavljanju dostopnosti.

Posebno pozornost uporabnikom invalidom namenjata tudi Zakon o spodbujanju digitalne vključenosti (Uradni list RS, št. 35/22 in 40/23; v nadaljevanju ZSDV) Z novelo je bil predviden mehanizem za zagotavljanje dostopa do računalniške opreme, iz katerega si bodo zakonsko določeni upravičenci, med katerimi so tudi osebe s statusom invalida po zakonu, ki ureja socialno vključevanje invalidov in invalidi I. kategorije invalidnosti po predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki nimajo pravice do pokojnine, lahko izposodili računalniško opremo. Javni štipendijski, razvojni, invalidski in prežिवninski sklad Republike Slovenije, ki bo upravljal z navedenim mehanizmom, bo zagotavljal tudi komunikatorje in drugo specializirano računalniško opremo, prilagojeno potrebam uporabnikom invalidom. Uporabniki invalidi so in bodo lahko tudi vnaprej določeni kot ciljne skupine, katerim bodo namenjeni ukrepi za spodbujanje digitalne vključenosti. Prav tako so možne subvencije za nakup računalniške opreme za invalidske organizacije. S tovrstnimi ukrepi se neposredno uresničuje 24. člen Konvencije o pravicah invalidov, ki se nanaša na izobraževanje in navaja, da države pogodbenice »invalidom omogočajo pridobivanje življenjskega in socialnega znanja in veščin, ki jim olajšajo polno in enakopravno sodelovanje v izobraževanju in skupnosti.

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano:

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (v nadaljnjem besedilu: MKGP) si v skladu z Zakonom o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij (s katerim se v pravni red RS prenaša direktiva (EU) 2016/2102 Evropskega parlamenta in Sveta o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij organov javnega sektorja) prizadeva, da so spletna mesta MKGP čim bolj dostopna ranljivim skupinam uporabnikov.

Projekti, ki preko programa LEADER podpirajo tudi invalide:

Ukrep M19 - Podpora za lokalni razvoj v okviru pobude LEADER (lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost) - ukrep LEADER je orodje pri spodbujanju skupnega lokalnega razvoja po pristopu »od spodaj navzgor«. Pristop »od spodaj navzgor« omogoča lokalnemu prebivalstvu, da z oblikovanjem lokalnih partnerstev tako imenovanih lokalnih akcijskih skupin (LAS) aktivno odloča o prednostnih nalogah in razvojnih ciljeh lokalnega območja, vključno z viri financiranja za doseganje ciljev lokalnega območja.

Cilj ukrepa LEADER je med drugim tudi spodbujanje socialne vključenosti, s poudarkom na pospeševanju lokalnega razvoja podeželskih območij tako, da je v okviru ukrepa LEADER/CLLD možno sofinanciranje oz. pridobitev nepovratnih sredstev za raznovrstne projekte/operacije.

Pristop je namenjen vsem lokalnim akterjem na podeželju (društva, občine, podjetniki, regionalne razvojne agencije, posamezniki, ki jih zanima razvoj lokalnega območja, ...), ki jih zanima lokalni razvoj po pristopu »od spodaj navzgor«. To pomeni, da potrebe in cilje lokalnega območja identificirajo prebivalci tistega območja. Eden od štirih tematskih področjih ukrepanja je tudi večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin, v okviru katerega se naslavlja tudi invalide, osebe z motnjami v razvoju ali gibalno ovirane.

Projekte na svojih javnih pozivih izbirajo LAS, projekt pa je lahko predmet sofinanciranja, v kolikor je njegova vsebina skladna s cilji in potrebami, ki so opredeljeni v strategiji lokalnega razvoja.

V okviru izvedenih projektov jih okoli 60 naslavlja tudi invalide na podeželju. Preko projektov gre za izgradnje nastanitvenih kapacitet za osebe s posebnimi potrebami, ureditev objektov, knjižnic, poti, idr. naložb prilagojenih za gibalno ovirane, doživljajska igrišča, poti in poligoni tudi za ranljive skupine (invalide), ureditev objekta z rešitvami ovir za invalide, objekti in površine za preživljanje prostega časa, rekreacijo, tematske poti. Podprti so številni projekti za razvijanje motoričnih sposobnosti za ranljive skupine, urejeni dostopi za invalide, programi in podpore z namenom medgeneracijskega povezovanja, prav tako podjetniški programi, ki vključujejo tudi invalide, delavnice na različne teme, ki vabijo invalide, idr. Eden od projektov je podprl tudi t.i. lahko branje in pri tem nakup in prevod gradiva za lahko gradnje. Kar nekaj projektov podpira mobilnost in e-mobilnost za prevoz ranljivih skupin (invalidov, ostarelih,...), vzpostavitev medgeneracijskih središč, različnih programi – tudi vrtičkanje in hortikultura za motnje v duševnem in telesnem razvoju, didaktične kmetije s programi tudi za invalide (senik, čebelnjak... z urejenimi dostopi za invalide, mobilne storitve (kino, popravljavnica,...).

Poleg navedenega MKGP izvaja načelo enakosti tudi s pristopi in aktivnostmi znotraj ministrstva, ki so posredno povezani z načelom enakosti.

Na ministrstvu izvajamo interni Program za učinkovito upravljanje starejših zaposlenih s katerim zasledujemo cilj, da starejše zaposlene na primeren način vključimo v sistem ravnanja z zaposlenimi v ministrstvu z namenom, da bo skupina starejših zaposlenih predstavljala še naprej koristno in spoštovanja vredno skupino zaposlenih. Prav starejši so lahko izjemno velik potencial in bogastvo, ki mu je potrebno nameniti pomembno pozornost. Usposabljanja so posegala tudi na področje odnosov med ljudmi, delo s težavnimi strankami, samoobvladovanje, preprečevanje izgorelosti in podobno.

Vzpostavljen je pristop internega prenosa znanja in interni Program skupine za vodje, kamor so vključeni vsi, ki na ministrstvu zasedajo polražajna delovna mesta. Uspešno je že zaključen program perspektivnih kadrov in razvojne skupine. V letu 2023 pa je načrtovan začetek izvajanja skupne PRO-AKTIVNI MKGP - slednji pristopi so namenjeni mlajšim zaposlenim in na ta način se krepi pripadnost resorju in izobraževanju, da bi v prihodnosti lahko prevzeli ključna delovna mesta na ministrstvu.

Z opisanimi aktivnostmi in ukrepi se naslavljajo vse skupine zaposlenih in na ta način krepijo načela enakosti.

Priloga:

PRAVNI AKTI IN STRATEŠKI DOKUMENTI ZA PODROČJE INVALIDSKEGA VARSTVA, sprejeti v letih od 2014 do 2021

1. ZAKONI

Zakon o štipendiranju - ZŠtip-1, (Uradni list RS, št. 56/13, 99/13 – ZUPJS-C, 8/16, 61/17 – ZUPŠ, 31/18 in 54/22 – ZUPŠ-1):

V skladu s 14. členom štipendistu, ki mu je dodeljena državna štipendija, pripada tudi dodatek za štipendista s posebnimi potrebami v višini 51,20 EUR mesečno.

Zakon o subvencioniranju študentske prehrane (Uradni list RS, št. 86/14 – uradno prečiščeno besedilo, 61/17 – ZUPŠ in 54/22 – ZUPŠ-1):

V skladu z 8. členom pripada študentu s posebnimi potrebami zaradi težke oziroma težje funkcionalne prizadetosti do deset dodatnih subvencioniranih obrokov mesečno.

Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih - ZSDP-1 (Uradni list RS, št. 26/14, 90/15, 75/17 – ZUPJS-G, 14/18, 81/19, 158/20, 92/21 in 153/22):

- Če oseba ni zavarovana za starševsko varstvo, je upravičena do starševskega dodatka (enako velja za invalide);
- Pravico ima lahko tudi eden od staršev ali druga oseba, ki neguje in varuje dva ali več otrok z zmerno ali težjo motnjo v duševnem razvoju ali zmerno ali težjo gibalno oviranostjo. ... Torej gre za pravico, ki pripada staršem, ki skrbijo za otroke s posebnimi potrebami.

Družinski zakonik - DZ, (Uradni list RS, št. 15/17, 21/18 – ZNOrg, 22/19, 67/19 – ZMatR-C, 200/20 – ZOOMTVI, 94/22 – odl. US, 94/22 – odl. US in 5/23):

- V določbah Družinskega zakonika (ki se v celoti uporablja od 15. 4. 2019 dalje) in novega Zakona o nepravdnem postopku (ZNP-1) postavitve odrasle osebe pod skrbništvo in imenovanje skrbnika nista več vezana na odvzem poslovne sposobnosti, saj je bil institut odvzema poslovne sposobnosti odpravljen.

Sodna praksa:

DZ namreč ne pozna več odvzema poslovne sposobnosti, temveč je ta institut nadomestil s postavitvijo odrasle osebe pod skrbništvo, pri čemer je tudi odločanje o postavitvi/imenovanju skrbnika s CSD prenesel na sodišče.

Gradbeni zakon - GZ, (Uradni list RS, št. 199/21 in 105/22 – ZZNŠPP):

univerzalno dostopnost in uporabo objektov je uvrstil med bistvene zahteve za objekte, hkrati pa je natančneje opredelil obveznost upoštevanja določb glede dostopnosti za javne objekte kot tudi obveznost gradnje prilagodljivih stanovanjskih objektov. Na podlagi zakona je v sodelovanju s pristojnimi organizacijami s tega področja v pripravi podzakonski predpis, ki bo podrobneje urejal navedeno problematiko in uzakonil obvezno uporabo treh standardov s področja univerzalne gradnje objektov.

Zakon o dodatku k pokojnini za delo in izjemne dosežke na področju športa - ZDPIDŠ, (Uradni list RS, št. 34/17 in 119/21):

- do dodatka k pokojnini so upravičeni tudi športniki invalidi, dobitniki medalj s Paraolimpijskih iger ter Olimpijskih iger gluhih in naglušnih.

Zakon o motornih vozilih - ZMV-1, (Uradni list RS, št. 75/17 in 92/20 – ZPrCP-E):

vsebuje določbe, ki bodo olajšale obveznosti oseb z invalidnostjo. Šesti odstavek 28. člena ZMV-1 določa izjemo glede določanja uporabnika vozila v primerih, ko je lastnik vozila polnoletna oseba z invalidnostjo brez ustreznega vozniškega dovoljenja in mu je bila z odločbo priznana oprostitev plačila letne dajatve za uporabo vozila v cestnem prometu. Oprostitev plačila letne dajatve za uporabo vozila v cestnem prometu je urejena z Zakonom o dajatvah za motorna vozila;

Zakon o osebni asistenci - ZOA, (Uradni list RS, št. 10/17, 31/18 in 172/21):

- Sistemsko ureja pravico do osebne asistencije in način njenega uveljavljanja z namenom omogočiti posamezniku z dolgotrajnimi telesnimi, duševnimi, intelektualnimi ali senzoričnimi okvarami, ki ga omejujejo, da bi enako kot drugi polno in učinkovito sodeloval na vseh področjih družbenega življenja, enake možnosti, večjo neodvisnost, aktivnost in enakopravno vključenost v družbo skladno z določbami Konvencije o pravicah invalidov. Po zakonu je osebna asistencija pomoč uporabniku pri vseh tistih opravilih in dejavnostih, ki jih ne more izvajati sam zaradi vrste in stopnje invalidnosti, a jih vsakodnevno potrebuje doma in zunaj doma, da lahko živi neodvisno, aktivno in je enakopravno vključen v družbo

Zakon o športu - ZŠpo-1, (Uradni list RS, št. 29/17, 21/18 – ZNOrg, 82/20 in 3/22 – ZDeb):

- Opredeljuje krovno organizacijo za šport invalidov, ki imenuje člana Strokovnega sveta RS za šport in člana akreditacijske komisije za programe usposabljanj v športu ter je pristojna za pripravo in organiziranje programov usposabljanja za šport invalidov. V zakonu je prvič v Republiki Sloveniji določena ZŠIS-POK (od 2019 dalje: Zveza za šport invalidov Slovenije – slovenski Paraolimpijski komite – Zveza ŠIS-SPK) kot krovna organizacija za področje športa invalidov, poleg tega pa so v novem Zakonu izenačene vse pravice športnikov invalidov z neinvalidi.

Zakon za urejanje položaja študentov - ZUPŠ, (Uradni list RS, št. 54/22):

- V 7. členu določa spremembo člena 69. a Zakona o visokem šolstvu, ki govori o študentih s posebnimi potrebami in posebnim statusom. Člen opredeljuje študente s posebnimi potrebami in posebnim statusom ter njihove pravice, ki iz tega statusa izhajajo. V 9. členu določa, da študenti s posebnimi potrebami in študenti s posebnim statusom uveljavljajo pravice iz tretjega odstavka člena 69. a Zakona o visokem šolstvu, od vpisa v študijskem letu 2019/20.

Zakon o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij - ZDSMA, (Uradni list RS, št. 30/18, 95/21 – ZInfV-A in 189/21 – ZDU-1M):

- Ureja ukrepe za zagotovitev dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij zavezanecov po tem zakonu za vse uporabnike, zlasti za uporabnike z različnimi oblikami oviranosti;
- s tem zakonom se v pravni red Republike Slovenije prenaša Direktiva (EU) 2016/2102 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. oktobra 2016 o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij organov javnega sektorja (UL L št. 327 z dne 2. 12. 2016, str. 1).

Zakon o sodnih izvedencih, sodnih cenilcih in sodnih tolmačih - ZSICT, (Uradni list RS, št. 22/18 in 3/22 – ZDeb):

- Med drugim določa, da ima v Strokovnem svetu za sodno izvedenstvo, sodno cenilstvo in sodno tolmačenje, svoje stalno mesto tudi sklop slovenskega znakovnega jezika. Imenovanje člana za (samostojni) sklop slovenskega znakovnega jezika je izkaz prizadevanja, preko katerega se posredno zagotavlja enakopravnost v sodnih postopkih tudi za osebe, ki so uporabniki slovenskega znakovnega jezika

Zakon o spodbujanju razvoja turizma - ZSRT-1, (Uradni list RS, št. 13/18):

- V tretji alineji prvega odstavka 18. člena določa oprostitev plačila turistične takse za invalide oziroma telesno okvaro. V 15. členu ZSRT-1 pa je med dejavnostmi in storitvami, katerih opravljanje na ravni turističnega območja je v javnem interesu, opredeljena tudi dejavnost informiranja turistov, tudi tistih s posebnimi potrebami.

Zakon o socialnem vključevanju invalidov - ZSVI, (Uradni list RS, št. 30/18, 196/21 – ZDOsk in 206/21 – ZDUPŠOP):

- Ureja status in pravice najtežjih invalidov, pri katerih je invalidnost nastala pred dopolnjenim 18. letom starosti oz. v času rednega šolanja do dopolnjenega 26. leta starosti. Primerjalno z veljavno zakonodajo se širi krog upravičencev, tako da bodo poleg oseb z zmernimi, težjimi in težkimi motnjami v duševnem razvoju in najteže gibalno oviranih oseb sedaj po zakonu lahko pridobile status invalida tudi osebe z avtističnimi motnjami, ki imajo hudo obliko neprilagojenega vedenja, ki jim onemogoča samostojno življenje in pridobivanje sredstev za preživljanje, gluhoslepe osebe in osebe z zmerno do hudo možgansko poškodbo ali okvaro.
- Cilj Zakona o socialnem vključevanju invalidov je polnoletnim osebam, ki si zaradi invalidnosti ne morejo same zagotavljati socialne varnosti in se vključevati v družbo, zagotoviti: pravico do nadomestila, pravico do dodatka za pomoč in postrežbo in podporne storitve za sodelovanje ter vključenost v družbo. Podporne storitve so namenjene usposabljanju za samostojno življenje, vseživljenjskemu učenju, prebivanju s podporo in ohranjanju socialne vključenosti starejših invalidov. Z naštetim se invalidom omogoča, da živijo v skupnosti – če je le mogoče, s primerno podporo v domačem okolju – in enako kot drugi odločajo o svojem življenju na vseh ravneh, kjer to zmorejo oziroma dobijo podporne storitve povsod tam, kjer jih potrebujejo, ustrezno svetovanje in pomoč pri odločanju
- Začetek veljavnosti: 1. 1. 2019 razen določb o socialnem vključevanju invalidov v skupnost (III. poglavje), ki se bodo začele uporabljati 1. 1. 2022.

Zakon o izplačilu neizplačanega dodatka za nego otroka - ZINDNO, (Uradni list RS, št. 72/19):

- Ureja pravico do izplačila neizplačanega dodatka za nego otroka po zakonu, ki ureja starševsko varstvo in družinske prejemke za upravičence, ki so kadarkoli v obdobju med 1. 1. 2003 in 31. 12. 2016 izpolnjevali pogoje za pridobitev dodatka za nego otroka in ga niso prejeli ter je otrok prejemal dodatek za pomoč in postrežbo v skladu z zakonom, ki ureja pokojninsko in invalidsko zavarovanje, ali je bil otrok v skladu z zakonom, ki ureja osnovno šolo, vključen v posebni program vzgoje in izobraževanja do 26. leta starosti.

Zakon o nepravdnem postopku - ZNP-1, (Uradni list RS, št. 16/19):

- Po določbah Družinskega zakonika in novega ZNP-1, ki sta pomembna tudi za položaj invalidov, postavitve odrasle osebe pod skrbništvo in imenovanje skrbnika nista več vezana na

odvzem poslovne sposobnosti, saj sta bila instituta odvzema poslovne sposobnosti in podaljšanja roditeljske pravice odpravljena oziroma nadomeščena s postopkom postavitve odrasle osebe pod skrbništvo (4. poglavje 8. dela, člani od 262 do 265 Družinskega zakonika). Drugi Oddelek X. poglavja ZNP-1 pa nadalje ureja postopek za postavitve odrasle osebe pod skrbništvo. Za postopke, ki jih ureja ZNP-1 veljajo določena splošna načela. Tako na primer ZNP-1 v prvem odstavku 6. člena določa, da si morajo sodišče, udeleženci in druge osebe, ki sodelujejo v postopku, ves čas postopka prizadevati, da se pravice in pravni interesi udeležencev čim prej ugotovijo in zavarujejo. Nadalje pa drugi odstavek istega člena določa, da mora sodišče po uradni dolžnosti ukreniti vse, da se zavarujejo pravice in pravni interesi otrok in oseb, ki zaradi motnje v duševnem zdravju ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese. Z novelo ZNP-1 je bila tako glede hitrosti postopka v primerjavi z določbo prej veljavnega ZNP vnesena sprememba, po kateri si morajo ne le sodišče, temveč tudi udeleženci v postopku in druge osebe, ki sodelujejo v postopku (npr. pooblaščenca, priče, zastopniki, izvedenci), ves čas postopka prizadevati, da se pravice in pravni interesi udeležencev čim prej ugotovijo in zavarujejo. Odgovornost za hitro in ekonomično izvedbo postopka je tako tudi v nepravdnem postopku porazdeljena in poleg sodišča k skrbnemu ravnanju zavezuje tudi udeležence in druge osebe, udeležene v postopku.

- Dodatno varnost udeležencem postopka postavitve odrasle osebe pod skrbništvo nudi tudi določba 7. člena ZNP-1, ki zapoveduje sodiščem preiskovalno načelo in v zvezi s tem določa, da v postopkih, ki se lahko začnejo po uradni dolžnosti, ali če gre za varstvo pravic otrok in oseb, ki zaradi motnje v duševnem razvoju ali težav v duševnem zdravju ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese, sodišče ugotavlja tudi dejstva, ki jih udeleženci niso navedli, in izvaja tudi dokaze, ki jih udeleženci niso predlagali. Torej je že sodišče neke vrste garant, da bodo zavarovane vse pravice osebe, ki je v postopku postavitve pod skrbništvo. Ne nazadnje pa pravice strank v postopku postavitve pod skrbništvo, varuje tudi določba 5. člena ZNP-1, ki ureja pravico do izjave in v zvezi s tem določa, da mora dati sodišče udeležencem v postopku možnost, da se izjavijo o navedbah drugih udeležencev, da sodelujejo pri izvajanju dokazov in da razpravljajo o rezultatih celotnega postopka. Torej je tudi preko zapovedane pravice do izjave osebi zagotovljena možnost, da bo v postopku slišana ter da jo bo sodišče obravnavalo kot subjekt postopka.

Zakon o obravnavi otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami ter motnjami v vzgoji in izobraževanju - (ZOOMTVI) (Uradni list RS, št. 200/20) je bil soglasno sprejet in dne 29. 12. 2020 objavljen v Uradnem listu RS št. 200/20. Začel je veljati 13. 1. 2021:

- Enotno ureja vzgojno delovanje vzgojnih zavodov, ponuja več možnosti za fleksibilne oblike pomoči, zagotavlja potrebno sodelovanje posameznih resorjev in ne nazadnje vpeljuje mehanizme za boljšo zaščito pravic in varnost otrok oziroma mladostnikov in strokovnih delavcev. Glavni cilj zakona je vzpostaviti enotno sistemsko rešitev celostne obravnave otrok s čustvenimi in vedenjskimi motnjami v vzgojnih zavodih, ki so vpeti v delo različnih resorjev, in omogočiti oblikovanje strokovnih centrov, ki bodo lahko ponujali tudi preventivne dejavnosti otrokom v vrtcih in šolah; to bo prispevalo k čimprejšnji pomoči in s tem morebiti kasnejšim namestitvam.

Zakon o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami - (ZOPOPP) (Uradni list RS, št. 41/17), se je začel izvajati januarja 2019, ki je bil sprejet leta 2017:

- Spreminja sistem nujenja pomoči otrokom, ki imajo primanjkljaje, ovire oziroma motnje ali pa otrokom, pri katerih obstajajo rizični dejavniki za to. Z novim zakonom naj bi otroci pomoč prejeli čim prej, starši pa vse potrebne informacije na enem mestu. Otroci so lahko prepoznani v okviru družine, v zdravstvenem sistemu v okviru izvajanja preventivnega zdravstvenega varstva na primarni ravni oziroma pregledov znotraj tega okvira in drugih obravnav v vrtcu, v

vzgojno-izobraževalnem zavodu, socialnovarstvenem zavodu ali v okviru storitev centrov za socialno delo. Razvojne ambulante se bodo postopoma preoblikovale v centre za zgodnjo obravnavo, kjer bodo otroka obravnavali različni strokovnjaki in zanj predlagali najustreznejše oblike pomoči.

2. PRAVILNIKI

Pravilnik o tehničnih pripomočkih in prilagoditvi vozila (Uradni list RS, št. 71/14, 37/17, 57/18 in 58/22):

- Pravilnik podrobneje ureja tehnične pripomočke in način prilagoditve vozila, pogoje za njihovo pridobitev (posebni pogoji, izvedenska mnenja), postopek uveljavitve – podrobnejši postopek pred upravnimi enotami, izdajo odločbe in vrednotnice, višino sofinanciranja posameznega pripomočka ali prilagoditve vozila in dejanski način plačila z vrednotnico.

Pravilnik o subvencioniranju bivanja študentov (Uradni list RS, št. 22/01, 35/06, 75/08, 97/10, 46/12, 55/13, 38/16, 13/17, 13/18, 58/20, 56/22 in 74/22)

Pravilnik ureja subvencioniranje bivanja študentov, pogoje in postopek za dodeljevanje subvencij in nadzorovanje njihove porabe.

Pravilnik o uvrščanju in izločitvi medicinskih pripomočkov na seznam medicinskih pripomočkov (Uradni list RS, št. 4/20) natančneje ureja:

- Vsebino seznama MP s podatki o vrstah MP in s podatki o posameznih pripomočkih (artiklih), ki izpolnjujejo določene minimalne zahteve;
- postopek in merila za uvrščanje posameznih pripomočkov (artiklov) na seznam MP in za izločitev s seznama MP;
- postopek ugotavljanja izpolnjevanja minimalnih zahtev za posamezne pripomočke (artikle), torej drugo fazo.

Pravilnik o določitvi izhodišč za cenovne standarde medicinskih pripomočkov in za cene pripomočkov (artiklov) iz obveznega zdravstvenega zavarovanja (Uradni list RS, št. 4/20)

Določa izhodišča pri določitvi:

- cenovnih standardov za posamezne vrste MP v primerih izdaje in izposoje;
- pogodbenih cen za pripomočke (artikle);
- cen v primerih izjemnih odobritev MP (tretji odstavek 259. člena Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja).
- Namen tega pravilnika je tudi zagotavljanje enakih pripomočkov (artiklov) po enaki ceni, ne glede na to, pri katerem dobavitelju (lekarni ali specializirani prodajalni) bodo izdani.

Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o razpisu za vpis in izvedbi vpisa v visokem šolstvu (Uradni list RS, št. 6/22 in 4/23):

- Določa, da se na seznam naknadno sprejetih kandidatov za vpis v dodiplomske visokošolske študijske programe uvrstijo tudi kandidati s posebnimi potrebami, ki so si ta status pridobili v

prijavno-sprejemnem postopku, se v rednem izbirnem postopku niso nikamor uvrstili, izpolnjujejo pogoje za vpis v študijski program in dosežejo najmanj 90 % minimuma točk, potrebnih za uvrstitev.

Nov pravilnik je začel veljati, 23. 1. 2016 (Uradni list RS, št. 4/16, 3/17, 4/18, 3/19 in 26/20):

Pravilnik o univerzalni graditvi in uporabi objektov (Uradni list RS, št. 41/18 in 199/21 – GZ-1):

- Predvsem določa obvezno uporabo standardov SIST ISO 21542, SIST 1186 in SIST EN 60118-4 ter druge podrobne zahteve glede gradnje objektov dostopnih vsem in gradnje prilagodljivih objektov.

Pravilnik o osebni asistenci (Uradni list RS, št. 26/22):

- Pravilnik podrobneje ureja postopek za uveljavljanje pravice do osebne asistencije, komunikacijski dodatek, koordinatorja invalidskega varstva (v nadaljnjem besedilu: koordinator), izvajanje osebne asistencije, izvajalce osebne asistencije, usposabljanje, interne akte izvajalcev osebne asistencije, poročanje in metodologijo za izračun cene ure storitve osebne asistencije.

Pravilnik o kategorizaciji nastanitvenih obratov (Uradni list RS, št. 22/18, 5/19 in 182/20):

- V prilogi pravilnika so določeni kriteriji za ocenjevanje. Nekateri kriteriji so vezani tudi na dostop brez ovir oz. kriteriji za »invalidom prijazni« nastanitveni obrat.

Pravilnik o potniških ladjah (Uradni list RS, št. 76/19 in 7/21):

- Ta pravilnik v skladu z Direktivo 2009/45/ES Evropskega Parlamenta in Sveta z dne 6. maja 2009 o varnostnih predpisih in standardih za potniške ladje (UL L št. 163 z dne 25. 6. 2009, str. 1), zadnjič spremenjeno z Direktivo 2017/2108/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. novembra 2017 o spremembi Direktive 2009/45/ES o varnostnih predpisih in standardih za potniške ladje (UL L št. 315 z dne 30. 11. 2017, str. 40), (v nadaljnjem besedilu: Direktiva 2009/45/ES), določa posebne zahteve za potniške ladje ter hitra potniška plovila, ki opravljajo notranja potovanja.

Pravilnik o seznamu in izhodiščih za vrednosti medicinskih pripomočkov iz obveznega zdravstvenega zavarovanja (Uradni list RS, št. 4/20):

- Ta pravilnik glede medicinskih pripomočkov ki se zagotavljajo iz obveznega zdravstvenega zavarovanja v skladu s Pravili obveznega zdravstvenega zavarovanja določa
- podrobnejšo vsebino seznama MP (v nadaljnjem besedilu: seznam);
- postopek in podrobnejša merila za uvrščanje artiklov na seznam in njihovo izločitev s seznama;
- izhodišča za cenovne standarde posameznih vrst MP in za cene posameznih MP (v nadaljnjem besedilu: izhodišča za vrednosti MP) in postopek določitve ali odobritve vrednosti MP ter;
- evidence o postopkih, ki se vodijo na podlagi tega pravilnika (v nadaljnjem besedilu: postopki).

3. UREDBA

Uredba komisije (EU) št. 1300/2014 z dne 18. novembra 2014 o tehničnih specifikacijah za interoperabilnost v zvezi z dostopnostjo železniškega sistema Unije za invalide in funkcionalno ovirane osebe.

- Priprava in izvedba projektov nadgradnje ter obnove železniških postaj in postajališč mora biti v skladu z zahtevami evropske in slovenske zakonodaje o interoperabilnosti železniškega sistema v EU in Direktiva (EU) 2016/797 o interoperabilnosti železniškega sistema v Evropski uniji.

4. SKLEPI

Sklep o merilih in postopku za določanje višine sredstev za kritje stroškov prilagoditve prostorov in delovnih sredstev ter usposabljanja za ohranitev zaposlitve delovnega invalida - Uradni list RS, št. 6/14:

- S tem sklepom se urejajo merila in postopek za določanje višine sredstev za kritje stroškov, ki jih Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije prevzame za prilagoditev prostorov in delovnih sredstev ter usposabljanja za ohranitev zaposlitve delovnega invalida.

Sklep o povračilu potnih stroškov (Uradni list RS, št. 3/14), velja od 11.1.2014

- Sklep ne uvaja bistvenih novosti.
- Povračilo stroškov prehrane in namestitve ni več določeno v fiksnih zneskih. Znesek povračila stroškov prehrane za zavarovance, katerih odsotnost traja od 8 do 12 ur je enak znesku regresa za prehrano, ki se izplačuje delavcem zavoda. V primeru, da traja odsotnost zavarovanca več kot 12 ur, je znesek povračila stroškov prehrane enak dvem tretjinam dnevnice, ki je določena za delavce zavoda za službena potovanja v državi. Če traja odsotnost zavarovanca več kot 12 ur, se mu povrnejo tudi stroški namestitve v drugem kraju v enaki višini, kot je določena za prenočevanje delavcev zavoda na službenem potovanju v državi. Za povračilo stroškov javnega prevoza mora zavarovanec zahtevku kot dokazilo priložiti vozovnico ali potrdilo o ceni javnega prevoza.

Sklep o ustanovitvi Delovne skupine za celostno obravnavo otrok s težavami v duševnem zdravju (Sklep Vlade RS št. 02401-16/2016/4, z dne 30. 6. 2016):

- Naloge delovne skupine: priprava, izvedba in vrednotenje analize za oceno potreb na področju celostne obravnave otrok s posebnimi potrebami, priprava vsebinskega programa za celostno obravnavo otrok s posebnimi potrebami, priprava mreže organizacij po posameznih dejavnostih za celostno obravnavo otrok s posebnimi potrebami, predloga mreže služb za zgodnjo celostno obravnavo otrok s posebnimi potrebami, priprava predloga mreže služb za izvajanje programov in storitev za duševno zdravje otrok in mladostnikov, oblikovanje predloga spremembe zakonodaje, ki bo omogočila uresničevanje skupne strategije za duševno zdravje otrok in mladostnikov, oblikovanje protokolov za medsektorsko sodelovanje različnih organizacij na različnih področjih (zdravstvo, vzgoja in izobraževanje, socialno varstvo).

Sklep o začetku postopka za izvedbo Javnega razpisa za sofinanciranje celostne zgodnje obravnave otrok s posebnimi potrebami in njihovih družin ter krepitev kompetenc strokovnih delavcev:

- 21.6.2016 ga je izdala ministrica za zdravje. Javni razpis je bil izveden v okviru Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020.

Sklep o določitvi zdravstvenih stanj in drugih pogojev za upravičenost do posameznih medicinskih pripomočkov (Uradni list RS, št. 64/18)

Sklep o osnovnih zahtevah kakovosti za medicinske pripomočke iz obveznega zdravstvenega zavarovanja (Uradni list RS, št. 4/20):

- Določa osnovne zahteve kakovosti, ki določajo materiale, ki zagotavljajo funkcionalno ustreznost medicinskega pripomočka in so dosegljivi na slovenskem trgu, ter druge zahteve, ki zagotavljajo funkcionalno ustreznost medicinskega pripomočka.

Sklep o zdravstvenih stanjih in drugih pogojih za upravičenost do medicinskih pripomočkov iz obveznega zdravstvenega zavarovanja - (Uradni list RS, št. 4/20):

- Določa nekatera zdravstvena stanja in druge pogoje, pri katerih ima zavarovana oseba pravico do posameznega medicinskega pripomočka, ki je pravica v skladu s pravili, ki urejajo obvezno zdravstveno zavarovanje (v nadaljnjem besedilu: pogoji za medicinske pripomočke).

5. SMERNICE

Smernice za dostop do knjižnic za uporabnike z oviranostmi: Izdala jih je Zveza bibliotekarskih društev Slovenije: <https://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/professional-report/89-sl.pdf>:

6. RESOLUCIJE

Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018 - ReNPJP14–18, (Uradni list RS, št. 62/13): <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO91>

Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2014–2017 - ReNPK14–17, (Uradni list RS, št. 99/13):

- Med ukrepi na področju filmske in avdiovizualne dejavnosti je bil določen ukrep prilagoditev javnega predvajanja kinematografskih in avdiovizualnih del za senzorno ovirane. Ta ukrep predvideva opremljenost kinematografskih in avdiovizualnih del s podnapisi za gluhe in gluhoneme ter zvočno opremo za slepe in slabovidne. Ukrep zadeva predvsem kinematografska in avdiovizualna dela, podprta z javnimi sredstvi.

Resolucija o družinski politiki 2018–2028 »Vsem družinam prijazna družba« - ReDP18–28, (Uradni list RS, št. 15/18). Določa naslednje ukrepe:

- zagotovitev določenega števila ur varstva za otroke iz enostarševskih družin in otroke s posebnimi potrebami na mesečni ravni;
- zvišati znesek delnega plačila za izgubljeni dohodek na znesek minimalne plače po predpisu, ki ureja minimalno plačo;
- zagotoviti, da je do delnega plačila za izgubljeni dohodek upravičen tudi zakonec ali zunajzakonski partner otrokove matere oziroma očeta, ki živi z njima ter neguje in varuje otroka svojega zakonca ali zunajzakonskega partnerja (če te pravice ne izrabi mati oziroma oče otroka);
- vzpostavitev in krepitev storitev za lažje usklajevanje družinskega in poklicnega življenja staršev, ki imajo otroke s posebnimi potrebami, in staršev iz enostarševskih družin;
- zagotovitev ustreznih storitev za odpravo ovir za vstop na trg dela za tiste, ki skrbijo za osebo s posebnimi potrebami;
- zagotavljanje celostne zgodnje obravnave otrok s posebnimi potrebami ter koordinirane pomoči otroku in družini.

Resolucija o nacionalnem programu duševnega zdravja 2018–2028 - ReNPDZ18–28, (Uradni list RS, št. 24/18):

- Zagotavljanje enakomerne dostopnosti programov zagovorništva in samozagovorništva.
- Prenaša težišče interdisciplinarne obravnave duševnih motenj na primarno zdravstveno raven.
- Mreža centrov za duševno zdravje je zasnovana na regijskem načelu in bo do leta 2028 odpravila neenakosti v dostopnosti do storitev za duševno zdravju za vse, zlasti pa za ranljive skupine prebivalstva

7. STRATEGIJA

Strategijo trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021:

- Govori o dostopnosti do turističnih destinacij, atrakcij in druge turistične ponudbe, predvsem z vidika ustreznih prometnih povezav in dostopnosti do naravnih znamenitosti.

https://www.slovenia.info/uploads/dokumenti/kljuni_dokumenti/strategija_turizem_koncno_9.10.2017.pdf

8. AKCIJSKA NAČRTA

Akcijski načrt za jezikovno izobraževanje:

- Predlog akcijskega načrta vsebuje posebno poglavje, namenjeno problematiki govorcev s posebnimi potrebami (s predvidenimi, finančno ovrednotenimi ukrepi za izboljšanje njihovega položaja)

http://mk.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskave-analize/slovenski_jezik/Akcijska_nacrta/ANJ1.pdf

Akcijski načrt za jezikovno opremljenost:

- Predlog akcijskega načrta vsebuje posebno poglavje, namenjeno problematiki govorcev s posebnimi potrebami (s predvidenimi, finančno ovrednotenimi ukrepi za izboljšanje njihovega položaja).

http://mk.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskave-analize/slovenski_jezik/Akcijnska_nacrta/ANJO.pdf

9. STANDARDI

Standardi za splošne knjižnice za obdobje 2005–2015 (veljavno do leta 2017):

- Strokovna priporočila nadgrajujejo in dopolnjujejo tiste vidike, ki kljub umestitvi v strokovna priporočila iz leta 2005 niso bili uresničeni v največji možni meri ali pa so na točki, ko je nanje potrebno pogledati z drugačnega gledišča. Poudarek strokovnih priporočil je zato na povezanosti splošne knjižnice z lokalno skupnostjo, upravljanju splošne knjižnice, področju bibliopedagoških storitev ter vrednotenju delovanja knjižnice oziroma knjižničnega programa, ki ga knjižnica izvaja v okviru javne službe.
- Izhodišče strokovnih priporočil je poslanstvo splošne knjižnice, ki uveljavlja vrednote razvoja, obveščenosti, izobraženosti in kulture ter socialne in družbene povezanosti (odpravljanje razlik, medkulturno povezovanje itn.). Splošna knjižnica kot nosilec programa javne službe s knjižničnim gradivom in storitvami vpliva na kakovost življenja posameznika in lokalne skupnosti. Prispeva k razvoju znanja in kulture, širjenju demokratičnega odločanja, spodbujanju uporabe knjižnice in poznavanju različnih pismenosti ter k socialni strpnosti. Sodeluje pri uresničevanju razvojnih družbenih ciljev tako na lokalni kot državni ravni ter pri tem izhaja iz potreb in izzivov lokalne skupnosti. Strokovna priporočila želijo uveljaviti razvojno vizijo proaktivne knjižnice kot dejavnika razvoja lokalne skupnosti.

Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice (za obdobje 2018–2028)

<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MK/Zakonodaja-ki-ni-na-PISRS/Kulturna-dediscina/2ffb52377/Strokovna-priporocila-in-standardi-za-splosne-knjiznice.pdf>

10. SPREMEMBE ZAKONODAJNIH IN DRUGIH STRATEŠKIH DOKUMENTOV

Popravek Zakona o delovnih razmerjih - ZDR-1, (Uradni list RS, št. 21/13, 78/13 – popr):

- Uskladitev se nanaša na neposredno izplačilo zapadlega neizplačanega nadomestila plače delavcu s strani ZZZS, ki se uporablja za čas odsotnosti z dela s pravico do nadomestila plače v breme obveznega zdravstvenega zavarovanja po 12. 7. 2013: na novo je določen natančnejši postopek uveljavljanja tega nadomestila.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona za uravnoteženje javnih financ - ZUJF-C, (Uradni list RS, št. 40/12, 96/12 – ZPIZ-2, 104/12 – ZIPRS1314, 105/12, 25/13 – odl. US, 46/13 – ZIPRS1314-A, 56/13 – ZŠtip-1,63/13 – ZOsn-I, 63/13 – ZJAKRS-A, 99/13 – ZUPJS-C, 99/13 – ZSVarPre-C, 101/13 – ZIPRS1415, 101/13 – ZDavNepr, 107/13 – odl. US, 85/14 in 95/14).
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7048>

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju- ZZVZZ-M, (Uradni list RS, št. 91/13).
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6707>

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o izenačevanju možnosti invalidov - ZIMI-A, (Uradni list RS, št. 50/14): predpisuje

- sofinanciranje tehničnih pripomočkov za invalide s senzornimi okvarami (gluhi, naglušni, slepi, slabovidni in gluho-slepi);
- sofinanciranje prilagoditve vozila gibalno oviranim invalidom, ki lahko vozilo upravljajo sami, ter invalidom, ki sami ne upravljajo vozila, prilagoditev pa je nujno potrebna za vstop invalida v vozilo in varno vožnjo;
- Najpomembnejša novost je, da se izbor dobaviteljev tehničnih pripomočkov oz. prilagoditve vozila ne izvede v postopku javnega naročanja, ampak lahko upravičenci tehnični pripomoček nabavijo pri kateremkoli dobavitelju tehničnih pripomočkov v RS oz. upravičenec do prilagoditve vozila izvede prilagoditev pri kateremkoli izvajalcu prilagoditve vozil v RS;
- uvedel je tudi nov ukrep, ki omogoča težko in najteže gibalno oviranim invalidom možnost pridobitve izšolanega psa pomočnika;
- Prvič v Sloveniji bo tehnične pripomočke, ki so za vsakdanje življenje invalidov zelo pomembni, sofinancirala država, saj so si doslej invalidi morali te pripomočke plačati sami.

Zakon o spremembah Zakona o Radioteleviziji Slovenija - ZRTVS-1A, (Uradni list RS, št. 96/05, 109/05 - ZDavP-1B, 105/06 - odl. US, 26/09 - ZIPRS0809-B in 9/14):

- V Zakonu so določene kategorije invalidov oproščene plačevanja prispevka.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov - ZZRZI-D, (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 87/11, 96/12 – ZPIZ-2 in 98/14):

- Novela zakona je bila potrebna zaradi nove Uredbe EU o državnih pomočeh, ki jih lahko prejmejo delodajalci zaradi zaposlenih invalidov in je pričela veljati s 1. 7. 2014. Zakon niža višino državnih pomoči invalidskim podjetjem, ki so jih ta deležna zaradi zaposlenih invalidov. Olajšav za delavce, ki niso invalidi in so zaposleni v invalidskih podjetjih, so namreč podjetja deležna le v višini do trikratnika minimalne plače;
- določa višino dohodka delavca neinvalida v invalidskih podjetjih iz delovnega razmerja, pri kateri oprostitvev plačila prispevkov za socialno varnost ne bo več dopustna.

Spremembe in dopolnitve Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja (Uradni list RS, št. 25/14):

- Z notranjo usklajenostjo besedila Pravil se je besedilo terminološko in nomotehnično uskladilo. V tem okviru je spremenjen tudi 2. člen Pravil, ki opredeljuje izraze, uporabljene v teh pravilih, kjer so spremenjene in dodane opredelitve posameznih izrazov.

Spremembe in dopolnitve Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja - (Uradni list RS, št. 85/14):

- V celoti se spreminja ureditev obsega in postopka uveljavljanja zdraviliškega zdravljenja
- Uvaja nove pravice do medicinskih pripomočkov: BIPAP, vakumski zbiralnik za plevralno drenažo, električni masator pljuč, MP za izkašljevanje, PEEP vulvula,
- Na novo je opredeljeno vzdrževanje in popravila MP.
- Na novo so opredeljene obveznosti dobaviteljev medicinskih pripomočkov.
- Natančneje je določen obseg in postopek pravic do zdravljenja v tujini.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o brezplačni pravni pomoči - ZBPP-C, (Uradni list RS, št. 19/15):

- Nomotehnično je bila izboljšana določba 22. člena, ki določa pogoje za določitev izjemne pravne pomoči. Po novem se lahko izjemna brezplačna pravna pomoč med drugim dodeli tudi zaradi družinskih razmer prosilca, če so stroški za preživljanje družine obremenjeni s stroški za vzdrževanje družinskega člana z motnjami v telesnem ali duševnem razvoju, s stroški za vzgojo in izobraževanje otrok s prilagojenimi potrebami oziroma drugimi stroški, ki so nastali zaradi višje sile ali zaradi razlogov, ki niso na strani prosilca ali družinskih članov.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij - ZIKS-1F, (Uradni list RS, št. 54/15):

- V letu 2015 dodane nove določbe, ki posebej urejajo prestajanje kazni za obsojence, ki (zaradi starosti, bolezni ali invalidnosti) potrebujejo dodatno pomoč. Novi drugi odstavek 60. člena ZIKS-1 tako določa, da ti obsojenci lahko bivajo v za to prilagojenem prostoru ali oddelku enega od zavodov.
- Poleg navedenega je novela ZIKS-1F z novim 82. členom ZIKS-1 natančneje uredila tudi možnost prekinitve izvrševanja kazni v primerih, ko obsojenec brez tuje pomoči ni sposoben sam opravljati vsaj ene od osnovnih življenjskih potreb, zavod pa mu te pomoči ne more zagotoviti (druga točka prvega odstavka 82. člena ZIKS-1).

Zakon o probaciji - ZPro (Uradni list RS, št. 27/17) in Pravilnik o izvrševanju probacijskih nalog (Uradni list RS, št. 21/18 in 73/20):

- Enakopravno obravnavata invalide z vidika izvrševanja probacijske naloge dela v splošno korist. Do težav pa prihaja takrat, ko je delo v splošno korist izrečeno posamezniku, ki ima izrečeno I. kategorijo invalidnosti, saj so po interpretaciji pristojnega ministrstva takšni posamezniki trajno nezaposljivi oziroma trajno nezmožni za delo. Pogosto se zgodi, da zdravnik medicine dela zdravniškega potrdila za delo ne izda, sodišče pa vztraja na stališču, da se tako obsojenega posameznika ne more izenačevati z ostalimi zaposlenimi na trgu dela in zahteva, da uprava poišče ustrezno organizacijo, kar pa je pogosto zelo težko oziroma nemogoče.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o motornih vozilih - ZMV-A, (Uradni list RS, št. 23/15):

- V pripravi je bil nov Zakon o motornih vozilih za nadomestitev dotedanjega. Spremembe so predvidevale tudi določbe, ki bi olajšale obveznosti invalidnih oseb. Predlog je bil, da se v vsebino 29. člena obstoječega zakona doda nov šesti odstavek, ki določa izjemo glede določanja uporabnika vozila v primerih, ko je lastnik vozila fizična oseba brez ustreznega vozniškega dovoljenja, če gre za polnoletno invalidno osebo.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o štipendiranju - ZŠtip-1A, (Uradni list RS, št. 8/16):

- V 20. členu ureja dodatek za štipendiste z posebnimi potrebami. Ta dodatek se dodeli štipendistu (prejemniku štipendije), ki:
 - mu je priznana invalidnost oziroma telesna okvara na podlagi odločbe Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije ali Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje v skladu s predpisi, ki urejajo področje pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ali za katerega je enemu od staršev priznan dodatek za nego otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo po predpisih, ki urejajo družinske prejemke ali
 - je usmerjen v prilagojen program vzgoje in izobraževanja v skladu z zakonom, ki ureja usmerjanje otrok s posebnimi potrebami.
- Štipendist, ki je upravičen do dodatka za štipendiste s posebnimi potrebami, je upravičen do dodatnih 50 EUR mesečno.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o preprečevanju nasilja v družini - ZPND-A, (Uradni list RS, št. 68/16):

- Spreminja se besedilo 6. člena, ki po spremembi pravi, da vsakdo, zlasti pa strokovni delavci oziroma delavke v zdravstvu ter osebje vzgojno-varstvenih, vzgojno-izobraževalnih in socialnih zavodov ter izvajalci vsebin za otroke v športnih in kulturnih združenjih, ne glede na določbe o varovanju poklicne skrivnosti, takoj obvesti center za socialno delo, policijo ali državno tožilstvo, kadar sumi, da je žrtev nasilja otrok ali oseba, ki zaradi osebnih okoliščin ni zmožna skrbeti zase.

Spremembe in dopolnitve Pravilnika o organizaciji in načinu delovanja izvedenskih organov Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (Uradni list RS, št. 49/18 in 38/20)

- V letu 2018 je Svet Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije sprejel Pravilnik o spremembah Pravilnika o organizaciji in načinu delovanja izvedenskih organov Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije z dne 18.7.2018 objavljen v Uradnem listu RS, št. 49/18. V Pravilniku o organizaciji in načinu delovanja izvedenskih organov Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (Uradni list RS, št. 60/13 in 6/15) sta se spremenili določbi 21. in 61. člena.
- V letu 2020 je Svet ZPIZ-a v letu 2020 sprejel Spremembe in dopolnitve Pravilnika o organizaciji in načinu delovanja izvedenskih organov Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, ki je bil sprejet in dne 29. 3. 2020 objavljen v Uradnem listu RS, št. 38/20, in velja od 13. 4. 2020 dalje.
- Spremenili sta se določbi 36. in 55. člena Pravilnika, tako da IK II. stopnje v pritožbenem postopku upošteva vso dokumentacijo, ki je nastala do datuma senata na IK II. stopnje. Poleg spremembe 36. in 55. člena Pravilnika je bil Pravilnik spremenjen tudi v določbi 5., 9. in 40. člena.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o volitvah v državni zbor - ZVDZ-C, (Uradni list RS, št. 23/17):

- V 79.a členu se prvi odstavek spremeni tako, da se glasi: »Volišča morajo biti dostopna invalidom«. Prvi odstavek 79.a člena zakona se začne uporabljati 1. februarja 2018.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju – ZPIZ-2B, (Uradni list RS, št. 102/15)

- Spremenjen je bil 11. člen ZPIZ-2, ki določa postopek in vročitev aktov zavoda. Prav tako je bil dodan nov 11. a člen ZPIZ-2, ki določa podpis in pretvorbo odločbe.
- Novela ZPIZ-2 B je prinesla spremembe v 116. in 125. členu ZPIZ-2.

- Dodan je bil tudi naslednji odstavek, ki določa:

Če začne uživalec invalidske pokojnine na območju Republike Slovenije ponovno delati ali opravljati dejavnost v obsegu, ki ima za posledico ponovno pridobitev lastnosti zavarovanca iz 14., 15., 16. in 17. člena tega zakona, izgubi pravico do pokojnine z dnem vzpostavitve obveznosti zavarovanja.

- Ne glede na določbo prejšnjega odstavka ne izgubi pravice do pokojnine uživalec invalidske pokojnine iz tega zakona, ki je kategoriziran vrhunski športnik in se zaposli v državni upravi kot športnik. Pravica do invalidske pokojnine mu miruje od dne vzpostavitve obveznosti zavarovanja do dne prenehanja delovnega razmerja iz naslova zaposlovanja vrhunskih športnikov. Po prenehanju obveznega zavarovanja na tej podlagi se upravičencu ponovno začne izplačevati znesek že priznane in odmerjene pokojnine.
- Prav tako pa je novela (10. člen ZPIZ-2B) uzakonila spremembo in sicer, da ugotovitev lastnosti zavarovanca iz 18. člena zakona za prejemnike nadomestil iz invalidskega zavarovanja, ki so prijavljeni na zavodu za zaposlovanje, ne vpliva na izplačevanje nadomestil iz invalidskega zavarovanja.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju - ZPIZ-2C, (Uradni list RS, št. 23/17)

- ZPIZ-2 C zagotavlja zavarovancem, ki pridobijo pravico do starostne ali invalidske pokojnine z dopolnjeno pokojninsko dobo v enaki višini, kot je bila določena za pridobitev pravice do starostne pokojnine pri najnižji starosti ali brez pogoja starosti, če ta ni bil predpisan, pokojnino v višini 500 EUR (znesek se usklajuje tako kot pokojnine) oziroma v njegovem sorazmernem delu (če je pokojnina uveljavljena v sorazmernem delu po mednarodnih pogodbah). Pri invalidski pokojnini se upošteva tudi prišteta doba za odmero pravic podlagi invalidnosti po 137. členu ZPIZ-2 oziroma po 200. členu ZPIZ-Zagotovljena pokojnina pripada tudi uživalcem invalidske pokojnine, odmerjene z dodatkom na invalidnost v višini 85% pokojninske osnove, ter tistim, pri katerih je vzrok nastanka invalidnosti poškodba pri delu ali poklicna bolezen. Do zneska zagotovljene pokojnine oziroma njegovega sorazmernega dela niso upravičeni uživalci predčasne pokojnine, uživalci starostne ali invalidske pokojnine, ki so bili pretežni del zavarovalne dobe zavarovani za ožji obseg pravic. Zagotovljeni znesek pokojnine se ne upošteva pri določanju osnove za odmero vdovske in družinske pokojnine ter pri odmeri nadomestil iz invalidskega zavarovanja.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o osebni asistenci - ZOA-A, (Uradni list RS, št. 31/18):

- Ni spremembe iz invalidskega varstva

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju - ZPIZ-2E, (Uradni list RS, št. 65/17):

- Spremembe in dopolnitve niso posegale na področje pravic iz invalidskega zavarovanja na podlagi preostale delovne zmožnosti.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o socialnem podjetništvu - ZSocP-A, (Uradni list RS, št. 13/18):

- Sprememba je omogočila zaposlitvenim centrom in invalidskim podjetjem pridobitev statusa socialnega podjetja;
- Zakon s spremembo omogoča, da se lahko na vse javne razpise, ki imajo pogoj, da je prijavitelj socialno podjetje, prijavijo tudi invalidska podjetja oz. zaposlitveni centri s statusom socialnega podjetja. Med ranljive ciljne skupine vseh javnih razpisov na področju socialnega podjetništva sodijo tudi osebe, ki imajo status invalidnega delavca v skladu z nacionalno zakonodajo. Ranljive ciljne skupine sicer določa 2. člen tega zakona, na podlagi določil Uredbe komisije (EU) 651/2014.

Spremembe in dopolnitve Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja (Uradni list RS, št. 64/18):

- Spremembe omogočajo dostopnejše uveljavljanje patronažne nege glede na bivališče zavarovane osebe.
- Spremembe uvajajo novo pravico na področju zobozdravstva – implantološko zdravljenje.
- Nova indikacija za zdraviliško zdravljenje pri boleznih dihal (idiopatskain kronična trombembolična pljučna arterijska hipertenzija).
- Opustitev omejitve zdraviliškega zdravljenja, če je bila predhodno izvedena obnovitvena rehabilitacija invalidov.
- Uvedba novih medicinskih pripomočkov (vakumska opornica z izravnalnim podplatom, sprejemnik za kontinuirano merjenje glukoze).

Zakon o spremembah in dopolnitvah Stanovanjskega zakona - SZ-1D, (Uradni list RS, št. 59/19):

- Določa, da se za izvedbo gradbenih del in izboljšav za odpravo arhitektonskih ovir, tudi če je zanje potrebno pridobiti gradbeno dovoljenje, zahteva več kot 3/4 soglasje etažnih lastnikov - doslej je bilo potrebno v primeru, da se je zahtevalo gradbeno dovoljenje, soglasje vseh (100 %)

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o kazenskem postopku - ZKP-N, (Uradni list RS, št. 22/19):

- Novela ZKP-N med drugim vključuje tudi sistemske spremembe ureditve položaja žrtev kaznivih dejanj. Zakon o kazenskem postopku - ZKP (Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 47/13, 87/14, 8/16 – odl. US, 64/16 – odl. US, 65/16 – odl. US, 66/17 – ORZKP153, 154 in 22/19) torej od takrat vsebuje številne določbe, ki od vseh pristojnih zahtevajo skrbno in obzirno obravnavo zlasti ranljivih žrtev, in sicer tako na načelni (npr. novi 18.a člen ZKP) kot tudi na izvedbeni ravni (npr. pri vabljenju na sodišče, zaslišanju ipd.). Tako 143.č člen določa, da pristojni organ v predkazenskem oziroma kazenskem postopku zaradi ugotovitve obstoja posebnih potreb po zaščiti že ob prvem stiku z oškodovancem, če je to mogoče, oceni stopnjo oškodovančeve izpostavljenosti sekundarni in ponovni viktimizaciji, ustrahovanju in maščevanju (individualna ocena). V drugem odstavku istega člena pa je nadalje med osebnimi značilnostmi oškodovanca določena tudi morebitna invalidnost.
- Po sprejemu novele ZKP-N je bila oblikovana tudi posebna implementacijska delovna skupina, ki je oblikovala zloženko s pravicami žrtev kaznivih dejanj (in sicer v slovenskem, hrvaškem, angleškem, nemškem, italijanskem in madžarskem jeziku. Delovna skupina je pripravila tudi obrazec individualne ocene (gre za delovni pripomoček, ki ga uporabljata policija in državno tožilstvo). Vsako žrtev je namreč treba individualno oceniti (z vidika njene ogroženosti in posledičnih zaščitnih ukrepov, ki jih predvideva ZKP), pri čemer se preučijo predvsem njene osebne značilnosti, narava, teža in okoliščine kaznivega dejanja, ravnanje obdolženca in žrtve. V okviru individualne ocene se glede na zakonske določbe posebej upoštevata starost in morebitna invalidnost žrtve.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o kazenskem postopku ZKP-O (Uradni list RS, št. 200/20):

- Z novelo ZKP-O, ki je bila sprejeta konec leta 2020, se dodatno nadgrajujejo pravice vseh žrtev kaznivih dejanj, in sicer tako, da bodo imele možnost predlagati prikritje svojega naslova (zlasti pred domnevnim storilcem kaznivega dejanja).

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o prevozih v cestnem prometu - ZPCP-2G, (Uradni list RS, št. 67/19):

- Ureja prevoz za težje in težko gibalno ovirane študente po določbi 114.g člena tega zakona. V noveli je bilo urejeno tudi področje za upravičence do subvencionirane vozovnice iz prvega odstavka 114.b člena, ki se izobražujejo v zavodu za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami ter nimajo pravice do prilagojenega prevoza oseb s posebnimi potrebami, pravico do subvencije prevoza, ki se v obliki prevoza za lastne potrebe ali posebnega linijskega prevoza organizira v zavodu za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, v katerem se upravičenci izobražujejo, kot je to določeno s pogodbo med zavodom in ministrstvom. Namen določbe je, da se tej skupini potnikov omogoči subvencioniran prevoz.

Zakon o spremembi Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju - ZPIZ-2F, (Uradni list RS, št. 28/19):

- Spremembe in dopolnitve niso posegale na področje pravic iz invalidskega zavarovanja na podlagi preostale delovne zmožnosti.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju - ZPIZ-2G, (Uradni list RS, št. 75/19):

- Spremembe in dopolnitve ZPIZ-2G posegajo tudi na področje pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja na podlagi preostale delovne zmožnosti.
- Med spremembe ZPIZ-2G je bila uvrščena možnost vstopa dedičev v postopek za pridobivanje pravic s področja DPP ter delno pravičnejša ureditev sistema nadomestil iz invalidskega zavarovanja.

ZPIZ-2G, ki velja od 1. 1. 2020, je torej tudi za brezposelne delovne invalide prinesel določene spremembe:

- Sprememba višine **nadomestila za invalidnost** (v primeru priznane pravice do premestitve po končani poklicni rehabilitaciji in pri zavarovancu s priznano II. kategorijo invalidnosti po 55 letu), in sicer v primeru, da zavarovanec ob nastanku invalidnosti ni bil zaposlen ali ni bil obvezno zavarovan: iz 60 % invalidske pokojnine na **80 % invalidske pokojnine**, ki bi mu pripadala na dan nastanka invalidnosti (sprememba 1. alineje 2. odstavka 85. člena ZPIZ-2);
- Sprememba višine **nadomestila za invalidnost** (v primeru III. kategorije, ko je zavarovančeva delovna zmožnost za njegov poklic zmanjšana za manj kot 50 % ali če še lahko dela v svojem poklicu s polnim delovnim časom, vendar ni zmožen za delo na trenutnem delovnem mestu), in sicer v primeru, da zavarovanec ob nastanku invalidnosti ni bil zaposlen ali ni bil obvezno zavarovan: iz 40 % invalidske pokojnine na **60 % invalidske pokojnine**, ki bi mu pripadala na dan nastanka invalidnosti (sprememba 1. alineje 3. odstavka 85. člena ZPIZ-2);
- Sprememba višine **delnega nadomestila**, če zavarovanec izgubi delo na podlagi pozitivnega mnenja komisije za ugotovitev podlage za odpoved pogodbe o zaposlitvi ali neodvisno od njegove volje ali krivde ali če zavarovanec ob nastanku invalidnosti ni bil zaposlen ali ni bil obvezno zavarovan: odmera v višini 80 % invalidske pokojnine na dan nastanka invalidnosti (sprememba 3. alineje 3. odstavka 86. člena ZPIZ-2);
- Sprememba višine delnega nadomestila, če zavarovanec po lastni volji ali krivdi prekine delovno razmerje: odmera v višini 25 % invalidske pokojnine na dan nastanka invalidnosti (sprememba 5. odstavka 86. člena ZPIZ-2);
- Osebi, ki je bila uživalka invalidske pokojnine in se ji je zdravstveno stanje izboljšalo, se v ugotavljanje obdobja za določitev delovnih let ne všteva obdobje uživanja invalidske pokojnine. (12. člen novele, ki dodaja nov 44.a člen ZPIZ-2);

Zakon o dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju – ZPIZ-2H, (Uradni list RS, št. 139/20 z dne 9.10.2020, ki se uporablja od 1. 1. 2021 dalje):

- Novela ZPIZ-2H v svojem 1. členu določa, da se v Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 96/12, 39/13, 99/13 – ZSVarPre-C, 101/13 – ZIPRS1415, 44/14 – ORZPIZ206, 85/14 – ZUJF-B, 95/14 – ZUJF-C, 90/15 – ZIUPTD, 102/15, 23/17, 40/17, 65/17, 28/19 in 75/19, v nadaljnjem besedilu ZPIZ-2) v 7. členu **23. točka dopolni tako**, da se za besedilom »obdobje prostovoljne vključitve v obvezno zavarovanje« doda besedilo »oziroma dokupljene zavarovalne dobe« ter za besedilom »vendar brez dokupa pokojninske dobe« doda besedilo »po 1. 1. 2013«.
- Ker se novela ZPIZ-2H prične uporabljati s 1. 1. 2021, se bo dokup zavarovalne dobe, opravljen do 31. 12. 2012, **z dnem 1. 1. 2021 lahko štel kot pokojninska doba brez dokupa.**

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih - ZSDP-1C, (Uradni list RS, št. 81/19):

- Zakon določa, da imata pravico do delnega plačila za izgubljeni dohodek lahko hkrati tudi oba starša, drugi osebi ali eden od staršev in njegov zakonec ali zunajzakonski partner, kadar začneta delati krajši delovni čas od polnega, pri čemer skupna izraba pravice ne sme presegati 40 ur tedensko;
- Pogoj za delno plačilo za izgubljeni dohodek skladno z novelo ni več le stalno prebivališče enega od staršev in otroka, temveč stalno ali začasno prebivališče enega od staršev in otroka;
- ZSDP-1C določa tudi, da pri dodatku za nego otroka določa, da zanj ni več pogoj le stalno prebivališče otroka, temveč stalno ali začasno prebivališče otroka.

Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o kriterijih za uveljavljanje pravic za otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo (Uradni list RS, št. 89/14, 92/15, 18/17, 17/18 in 3/19):

S tem pravilnikom se določajo kriteriji za opredelitev otrok, ki potrebujejo posebno nego in varstvo, sestava, delo in plačilo zdravniških komisij, ki dajejo mnenja v postopkih za uveljavljanje pravic za otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo po Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih ter seznam težkih bolezni in stanj, ki je kot priloga sestavni del tega pravilnika.

Spremembe in dopolnitve Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja (Uradni list RS, št. 4/20):

- Spremembe širijo obseg pravic do medicinskih pripomočkov.
- Napotni zdravniki lahko sami napotnico podaljšujejo.
- Uvedba elektronskega Potrdila o začasni zadržanosti od dela.

11. DRUGO

Bela knjiga o pokojninah:

V Beli knjigi so podana strokovna izhodišča za spremembe na področju pokojninskega in invalidskega zavarovanja z namenom nudenja podlage za široko javno razpravo o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Med predlogi ukrepov so tudi:

- uvedba enotnega izvedenskega organa na področju uveljavljanja pravic iz socialnih zavarovanj;
- pravica do poklicne rehabilitacije mora v prihodnjem sistemu tudi z vidika izvajanja postati temeljna pravica iz invalidskega zavarovanja. Nova ureditev mora temeljiti na krajših načinih usposabljanja ter na večji povezanosti z deficitarnimi poklici na trgu dela. Poklicna rehabilitacija nadomesti sedanjo III. kategorijo invalidnosti za delo s polnim delovnim časom.

<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/pokojnine/Bela-knjiga-o-pokojninah.pdf>

Sodni red (Uradni list RS, št. 87/16):

- Sodni red ureja področje poslovanja sodišč in sicer notranjo organizacijo sodišč, poslovanje sodišč v posameznih vrstah zadev, poslovanje v zadevah sodne uprave, pisarniško poslovanje, finančno poslovanje sodišč in informatizacijo sodišč.
- Ta red določa tudi pogoje za nove prostore sodišč v skladu z Direktivo 2012/29/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ (UL L št. 315, z dne 14. 11. 2012, str. 57).
- Določa tudi, da imajo udeleženci, ki so invalidi ali osebe s posebnimi potrebami, pravico do enakopravnega sodelovanja v sodnem postopku. Vabilo na narok mora vsebovati tudi ta pouk strankam in zaprosilo, da udeleženci, ki so invalidi ali osebe s posebnimi potrebami, sodišču pred narokom sporočijo, da bodo uveljavljale pravico do enakopravnega sodelovanja v postopku (tretji odstavek 223. člena). Zelo težko gibalno oviranim se lahko v sodnem postopku zagotovi tudi uporaba videokonference, ki se organizira pri taki osebi doma ali v drugi (zdravstveni ali drugi) instituciji, kjer biva.

Pogoji, pravila in kriteriji za registriranje in kategoriziranje športnikov v Republiki Sloveniji:

<https://www.olympic.si/datoteke/Pogoji%2C%20pravila%20in%20kriteriji%20za%20registriranje%20in%20kategoriziranje%20%C5%A1portnikov.pdf>

Državni izvedbeni načrt za tehnične specifikacije za interoperabilnost v zvezi z dostopnostjo železniškega sistema EU za invalide in funkcionalno ovirane osebe Republike Slovenije

- Njegov cilj je pri vsaki nadgradnji ali obnovi omogočiti, ohraniti ali povečati tehnično združljivost peronske infrastrukture s tirnimi vozili, da bi povečali dostopnost uporabe železniškega prometa invalidom in FOO.

<https://ec.europa.eu/transport/sites/transport/files/rail-nip/nip-prm-tsi-slovenia.pdf>